

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

İÇİŞLERİ BAKANLIğI
MAHALLİ İDARELER GENEL MüDüRLüğü

Kadın
Sığınmaevleri
Projesi

**KADIN SIğINMAEVİ
MODELLERİ**

**TÜRKİYE VE ÇEŞİTLİ ÜLKE
UYGULAMALARI**

www.siginmaevleri.net

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KADIN SİĐINMAEVI
MODELLERİ

TÜRKİYE VE ÇEŞİTLİ ÜLKE UYGULAMALARI

Hazırlayanlar / Derleyenler:
Zehra Tosun
Aslıhan Burcu Öztürk

Kadın Sığınmaevi Modelleri Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamaları İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun teknik, Avrupa Birliği'nin mali destekleriyle yürütülen Kadın Sığınmaevleri Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

İçişleri Bakanlığı
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
ISBN 978-605-363-739-4
Genel Yayın No: 675
ARALIK 2010

Bu kitabın basım, yayın, çoğaltım ve dağıtım hakkı İçişleri Bakanlığı'na aittir.
Bu yayın Avrupa Birliği desteği ile oluşturulmuştur. Yayının içeriği hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Katkıda bulunanlar:
Akın Atauz
S. Nazik Işık
Sevinç Ünal
Rahmi Özyazgan
Dr. İlker Haktankaçmaz
Zeynep Başarankut Kan

ÖNSÖZ

Kadına yönelik şiddet, bir insan hakkı ihlalidir ve dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de ciddi bir toplumsal sorundur. Kadınların hayatına mal olan, sakat bırakan, aileleri parçalayan, toplumsal kaynakların israfına yol açan ve birçok toplumsal sorunun temelinde yatan aile içi şiddetin sona erdirilmesi için ülkemizde son dönemde ciddi adımlar atılmaktadır.

2006 yılında yayınlanan “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” ile ilgili Başbakanlık Genelgesi’nin ardından Bakanlığımız tarafından “4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanması” ve “Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu” ile ilgili genelgeler yayınlanmış, ayrıca Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler” ve “Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Korunmasına Yönelik Protokol” imzalanmıştır.

Bu çalışmalara ilave olarak İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından, 5393 sayılı Belediye Kanununun belediyeleri bu konuda görevli kılmasından hareketle Avrupa Birliği’nin mali Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun teknik desteği ile Mart 2008 tarihinde “Kadın Sığınmaevleri Projesi” başlatılmıştır. Proje kapsamında Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Samsun illerinde tefrişatı ve her türlü donatımı dahil olmak üzere sığınmaevi inşası ve şiddet gören kadınlara hizmet veren tüm kurum ve kuruluşlarda eğitimler düzenlenmesi suretiyle toplumsal duyarlılığın artırılması çalışmaları yürütülmüştür.

Kadın Sığınmaevleri Projesi bir model projedir. Proje boyunca oluşan bilgi ve deneyim, yerel kurumların ve yerli ve yabancı uzman kuruluşların da dâhil olduğu çok taraflı katkılar neticesinde kadın sığınmaevlerinde ve danışma merkezlerinde çalışan uzmanlara yol gösterecek çalışmalara dönüştürülmüştür.

Türkiye ve dünyadaki kadın sığınmaevleri işleyiş ilkeleri ile ilgili ayrıntılı bilgi içeren bu araştırmanın sığınmaevi açacak belediyeler için değerli bir kaynak olacağına inanıyor, belediyelerimize başarılar diliyorum.

Yavuz Selim KÖŞGER
Mahalli İdareler Genel Müdürü
ARALIK 2010

SUNUŞ

Şiddete uğrayan kadınların deneyim ve gereksinimlerinin çeşitliliği sığınmaevlerinin işleyişindeki farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle tüm sığınmaevleri için genel geçer tek bir modelden söz etmek mümkün değildir. Sahip olduğu özellikler bakımından farklı sığınmaevi modelleri vardır. Bu çalışmada bir sığınmaevi modeli temel özellikler, ilkeler ve uygulamalar olmak üzere üç ana bileşen temelinde tanımlanmaktadır.

Sığınmaevi modellerine ilişkin bu çalışma, “Kadın Sığınmaevleri Projesi” kapsamında sığınmaevi ve danışma merkezlerindeki uygulamaları tespit etmek amacıyla yürütülen araştırma sonuçlarına dayanılarak hazırlanmıştır. Araştırma, proje kapsamında sığınmaevi açılacak olan Ankara, Antalya, Bursa, Gaziantep, Eskişehir, İstanbul, İzmir ve Samsun illerinde faaliyet gösteren kadın danışma merkezleri ve sığınmaevleri ile başta Avrupa ülkeleri olmak üzere çeşitli ülkelerdeki yardım hatları, kadın danışma merkezleri, müdahale merkezleri, kadın sığınmaevleri ve çatı kurumlardaki uygulamaları ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırma kapsamında sekiz ilde 24 kadın sığınmaevi ve 37 danışma/başvuru merkezine ulaşılmış; kadın sığınmaevleri ve danışma merkezi çalışanları ile bağlı oldukları birimlerin yetkililerini kapsayan 137 görüşme yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Antalya, İstanbul ve İzmir’de üç sığınmaevi araştırma sırasında açılmak üzere olduğundan bu sığınmaevlerine ilişkin uygulamalar bu çalışmaya aktarılamamıştır.

Bu illerdeki danışma merkezleri ve sığınmaevlerine ek olarak çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren sığınmaevlerinin işleyişi hakkında da bilgi edinilmiştir. Bu amaçla Almanya, Avusturya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İtalya, Amerika ve Kanada’da bulunan 1055 sığınmaevinin e-posta adresine <http://surveys.7r.gen.tr/> adresinden ulaşılabilen soru formu ulaştırılmış, yanıtlanan 77 geçerli soru formu değerlendirilmiştir. Ayrıca bu ülkelerde faaliyet gösteren sığınmaevlerinin web sitelerinde yer alan bilgilerden de yararlanılmıştır.

Sığınmaevi Modelleri, Türkiye ve çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren sığınmaevleri ve kadın danışma merkezlerindeki uygulamaları, iyi örnekleri ve karşılaşılan güçlükleri ortaya koymak suretiyle mevcut ve açılacak olan sığınmaevleri için rehber olma amacını taşımaktadır. Kadın sığınmaevlerinin çok bileşenli ve beliren ihtiyaçlara göre kendini sürekli yenilemesi gereken yapılar olması nedeniyle, bu çalışmada, bir ya da birkaç model sunmak yerine, bir sığınmaevi modelini belirleyen unsurlar; temel nitelikler, ilkeler ve uygulamalar olmak üzere üç ana bileşen kapsamında tanıtılmaktadır. Bu şekilde, “Kadın Sığınmaevleri Projesi” kapsamında sığınmaevi açacak belediyeler başta olmak üzere sığınmaevi açma niyetinde olan tüm kuruluşlar, bu çalışmada üç ana bileşen çerçevesinde tanıtılan uygulamaları kombine ederek kendileri için en uygun modeli belirleyebileceklerdir.

Kadın Sığınmaevleri Projesi
ARALIK 2010

İÇİNDEKİLER

1.BÖLÜM: GİRİŞ	7
2.BÖLÜM: KADIN SIĞINMAEVİ MODELLERİ	9
2.1 Bir Kadın Sığınmaevi Modelinin Ana Bileşenleri	11
2.1.1 Birinci Bileşen: Temel Özellikler	12
2.1.1.1 Yürütücü kuruluş	13
2.1.1.2 Finansman.....	14
2.1.1.3 Sığınmaevi tipi	14
2.1.1.4 Sığınmaevi işlevi	15
2.1.1.5 Yararlanıcılar	15
2.1.1.6 İşleyiş yaklaşımı	16
2.1.1.7 Yönetim biçimi	17
2.1.2 İkinci Bileşen: İlkeler	18
2.1.2.1 Temel İlkeler	18
2.1.2.2 Sığınmaevi hizmeti ile ilgili sorunlu yaklaşımlar.....	20
2.1.3 Üçüncü Bileşen: Uygulamalar	22
2.1.3.1 Kadın sığınmaevlerinin bağlı olduğu birimler.....	22
2.1.3.2 Çalışanlar.....	23
2.1.3.3 Kadın danışma merkezi.....	25
2.1.3.4 Proje illerindeki başvuru merkezleri.....	25
2.1.3.5 Fiziki koşullar	29
2.1.3.6 Güvenlik önlemleri.....	31
2.1.3.7 Kadın sığınmaevine giriş.....	33
2.1.3.8 Sığınmaevinde kalış süresi	34
2.1.3.9 Giriş çıkış saatleri.....	35
2.1.3.10 Planlama.....	35
2.1.3.11 Kadınlara yönelik çalışmalar	36
2.1.3.12 Çocuklara yönelik çalışmalar	42
2.1.3.13 Ev toplantıları.....	43
2.1.3.14 Farklı gereksinimlere yönelik düzenlemeler	44
2.1.3.15 Kadın sığınmaevinin denetimi ve çalışmaların değerlendirilmesi ..	44
2.1.3.16 Kayıtlar	45
2.1.3.17 Sığınmaevinin içinde yer aldığı kurul ve komisyonlar	45
2.1.3.18 Tanıtım.....	45
2.1.3.19 Kadın sığınmaevinden ayrılma	46
3.BÖLÜM: SIĞINMAEVİNİ TAMAMLAYICI MEKANİZMALAR.....	47
3.1 Müdahale Merkezleri	48
3.2 Çatı Kuruluşlar	48
3.3 Önceden Aktif Olma Yaklaşımı (Pro-aktif Yaklaşım).....	48

3.4 Güvenlik Planı	48
3.5 Ev Ziyaretleri	49
3.6 İzleme Çalışmaları	49
3.7 Erkeklere Yönelik Şiddeti Engelleme Eğitimi	49
3.8 Şiddet Hattı	49

4.BÖLÜM: PROJE İLLERİNDE FAALİYET GÖSTEREN SIĞINMAEVLERİ: KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER, SORUNLAR ve İHTİYAÇLAR..... 51

4.1 Kadın Danışma Merkezleri	52
4.2 Sığınmaevleri	55
4.2.1 Fiziki koşullar	55
4.2.2 Sığınmaevi çalışanları	57
4.2.3 Sığınmaevi işleyişi	60
4.2.4 Kurum/Kuruluşlar ve mevcut mekanizma	66

5.BÖLÜM: SONUÇ..... 69

Kısaltmalar

KDM: Kadın Danışma Merkezi
SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STÖ: Sivil Toplum Örgütü
SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

1.Bölüm

GİRİŞ

GİRİŞ

Türkiye’de aile içi şiddet sorunun boyutunu anlamak üzere 2008 yılında ülke çapında yapılmış olan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” (H.Ü. 2009) araştırmasında, eşleri ya da partnerleri tarafından fiziksel ve cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı %41.9, son 12 ay içinde fiziksel ya da cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı %13.7 olarak bulunmuştur. Bu kadınların yaklaşık olarak dörtte biri, şiddete bağlı olarak yaralandığını belirtmiştir.

Namus bahanesiyle işlenen cinayetler, aile içinde kadına yönelik şiddetin en ciddi görünüşlerinden, önemli bir sorun olarak yaşanmaktadır. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Töre ve Namus Cinayetleri Raporuna göre, her yıl yaklaşık olarak 200 kadın namus gerekçesiyle öldürülmektedir. 2007 yılı için 231 kadının namus cinayetine kurban gittiği bilinmektedir. Kadının yaşadığı tecavüz ve taciz gibi cinsel şiddet eylemleri de, cinayet gerekçesi olarak karşımıza çıkmaktadır (T.C. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, 2008: 3- 4).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede, şiddet mağduru kadın ve çocukların güvenliğinin sağlanması ve güçlenmesini amaçlayan kadın sığınmaevleri büyük önem taşımaktadır. Telefon yardım hatları ve kadın danışma merkezleri ile yakın işbirliği içinde çalışan sığınmaevleri, şiddete uğrayan kadın ve çocukların güvenli bir ortamda barınma, korunma ve güçlenme gereksinimlerini karşılamakta, psikolojik, sosyal ve ekonomik destek sağlamaktadır.

Avrupa’da 1970’lerden itibaren kurulmaya başlayan kadın sığınmaevlerinin Türkiye’de kurulması 1990 yılına tekabül etmektedir. 1990 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Bakırköy ve Şişli Belediyeleri tarafından; 1993 yılında Kadın Dayanışma Vakfı, 1995 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından sığınmaevleri açılmıştır. Bunu izleyen dönemde SHÇEK, belediyeler, kadın örgütleri, kaymakamlıklar tarafından sığınmaevleri açılmıştır. Bu sığınmaevlerinin bir bölümü mali destek kesildiği için kapanmıştır.

2.Bölüm

KADIN SIĞINMAEVLERİ MODELLERİ

- 2.1 Bir Kadın Sığınmaevi Modelinin Ana Bileşenleri
 - 2.1.1 Birinci Bileşen: Temel Özellikler
 - 2.1.2 İkinci Bileşen: İlkeler
 - 2.1.3 Üçüncü Bileşen: Uygulamalar

KADIN SİĞİNMAEVİ MODELLERİ

“Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.”

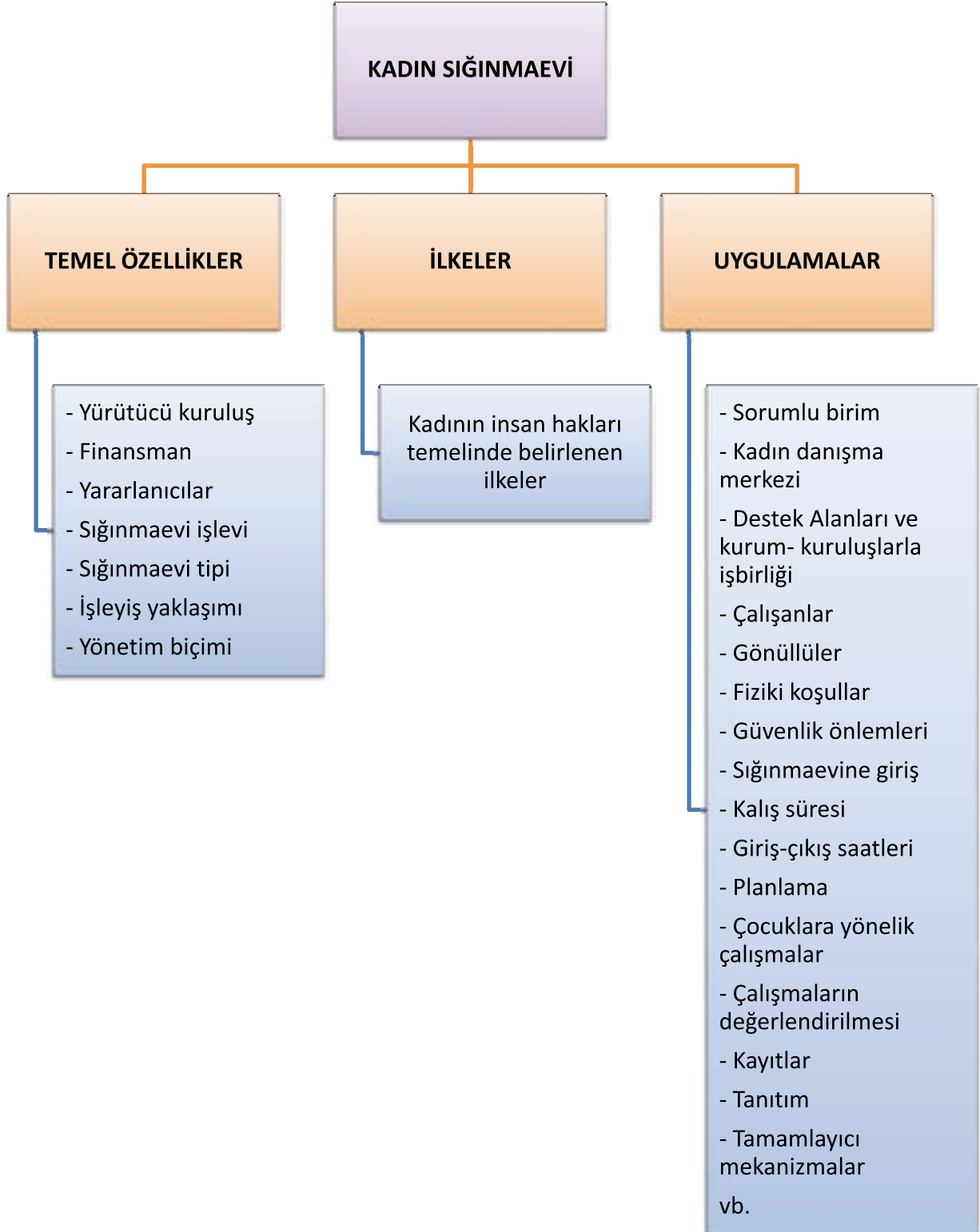
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Madde 3/ 1948

Kadına yönelik şiddetin yaygın ve etkileri kuşaktan kuşağa aktarılan bir insan hakkı ihlali olduğunun anlaşılması ile birlikte kadın sığınmaevlerinin gerekli olup olmadığı yönündeki tartışmalar yerini bugün artık pek çok ülkede sığınmaevlerinin asgari standartlarının neler olması gerektiği yönündeki tartışmalara bırakmıştır. Kadınlar Şiddete Karşı-Avrupa Ağı'nın (WAVE) sığınmaevlerinde etkili bir hizmet sunulabilmesi için hazırladığı standartlar özet olarak şunları içermektedir*:

- Ülke çapında, haftanın 7 günü 24 saat ücretsiz olarak çeşitli dillerde hizmet veren en az bir yardım hattı bulunması gerekmektedir.
- 10.000 kişilik nüfus için 24 saat çalışan ve ücretsiz ulaşımı sağlanan en az bir sığınmaevinin bulunması ve sığınmaevlerinin ülke çapında yaygınlaşması gerekmektedir.
- Sığınmaevlerinde yeterli güvenlik standartlarının oluşturularak uygulanması gerekmektedir.
- Danışma merkezlerinin ülke çapında bir çatı kuruluşu ve iletişim ağına sahip olması gerekmektedir.
- Göçmen kadınlar, farklı etnik gruplardan gelen kadınlar, özürlü kadınlar gibi özel gereksinim sahibi kadınların dikkate alınması gerekmektedir.
- Çocukların da aile içi şiddet mağduru oldukları kabul edilerek, çocuklarla ilgili özel hizmetler geliştirilmelidir.
- Hizmetler, konuyla ilgili özel eğitim almış uzmanlar tarafından gerçekleştirilecek olan mesleki çalışmalarla yerine getirilmelidir.
- Kadın ve çocuklarla çalışmak için rehberler geliştirilmeli ve hizmet standartları oluşturulmalıdır.
- Kadınları güçlendirme ve kadınların kararlarına saygı gösterme temel alınmalıdır.
- Kuruluşlarda kadınların bağımsızlığına saygı göstermeye yönelik olarak demokratik bir yapılanma benimsenmeli ve kararlara katılımı sağlanmalıdır.
- Hizmetlerin yeterli ölçüde ve devlet tarafından finanse edilmesi gerekmektedir.
- Kadına yönelik hizmetler, devlet kurumlarıyla işbirliği içinde, aile içi şiddet konusunda deneyimli bağımsız kadın kuruluşları tarafından yürütülmelidir.

*Logar, R. (2005) The Austrian model of intervention in domestic violence cases.

2.1 Bir Kadın Sığınmaevi Modelinin Ana Bileşenleri

2.1.1 Birinci Bileşen: Temel özellikler

Temel özellikler; sığınmaevini yürüten kuruluş, finansman, sığınmaevi tipi, işlevi, hedef grubu, yönetim biçimi ve işleyiş yaklaşımını içermektedir. Türkiye’de ve incelenen ülkelerde faaliyet gösteren sığınmaevlerinde bu temel özellikler çerçevesinde oluşturulmuş modeller aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Temel özellikler	Temel özellikler	İncelenen ülkelerdeki uygulamalar
Yürütücü Kuruluş	<ul style="list-style-type: none"> Kamu Kurumları (SHÇEK) Yerel Yönetimler Uzmanlaşmış kadın Örgütleri Karma Sivil Toplum Kuruluşları Kadın Örgütü-Yerel Yönetim İşbirliği 	<ul style="list-style-type: none"> Uzmanlaşmış kadın örgütleri Yerel yönetim ve STK-kadın örgütü işbirliği Yerel yönetimler Özel Şirketler Sosyal Yardım Kuruluşları (örn. Sendikalara bağlı)
Finansman	<ul style="list-style-type: none"> Yerel yönetimler Merkezi yönetim bütçesi Projeler Bağışlar Karma bütçeler 	<ul style="list-style-type: none"> Yerel yönetimler Merkezi yönetim bütçesi Projeler Sosyal yardım kuruluşları Bağışlar Karma bütçeler
Sığınmaevi Tipi	<ul style="list-style-type: none"> Kolektif müstakil evler Kamu kuruluşu içinde özel bir bölüm 	<ul style="list-style-type: none"> Kolektif müstakil evler Kamu kuruluşu içinde özel bir bölüm Bağımsız odalar Bireysel apartman daireleri Grupevleri Düşük ücretli konutlar
Sığınmaevi İşlevi	<ul style="list-style-type: none"> Kolektif müstakil evler Kamu kuruluşu içinde özel bir bölüm 	<ul style="list-style-type: none"> Uzun süreli İstasyon Geçiş evleri
Yararlanıcılar	<ul style="list-style-type: none"> Sınırlı-karma Uzmanlaşmış 	<ul style="list-style-type: none"> Karma Sınırlı-karma Uzmanlaşmış
İşleyiş Yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none"> Kadın danışma merkezi odaklı işleyiş Sığınmaevi odaklı işleyiş 	<ul style="list-style-type: none"> Kadın danışma merkezi odaklı işleyiş
Yöneti(ş)im Biçimi	<ul style="list-style-type: none"> Hiyerarşik Yatay örgütlenen İç işleyişte yatay, sorumlu birimle hiyerarşik 	<ul style="list-style-type: none"> Hiyerarşik Yatay örgütlenen

Bu tabloya göre bir sığınmaevli modelini temel özellikler çerçevesinde örnek olarak şöyle tanımlamak mümkündür:

X sığınmaevli; A Belediyesi tarafından finanse edilen B kadın örgütü tarafından yürütülen, çocuk anneler için uzmanlaşmış, uzun süreli, yatay örgütlenmeyi temel alan, kadın danışma merkezi odaklı kolektif bir sığınmaevlidir.

Ya da,

Y sığınmaevli; A Bakanlığı'nın finanse ettiği, B kadın örgütü tarafından yürütülen, karma, istasyon tipi, iç işleyişte yatay sorumlu birimle hiyerarşik örgütlenen, sığınmaevli odaklı, kolektif bir sığınmaevlidir.

Bu bölümde, temel özelliklerine göre sığınmaevli modelleri, sekiz ilde ve incelenen ülkelerde karşılaşılan uygulamalar çerçevesinde tanıtılmaktadır.

2.1.1.1 Yürütücü kuruluş

Türkiye'de sığınmaevlerinin kamu kuruluşları (SHÇEK), yerel yönetimler, kadına yönelik şiddetle mücadele eden kadın örgütleri, sivil toplum örgütleri, kadın örgütü-belediye işbirliği, kadın örgütü- kaymakamlık işbirliği ile yürütüldüğü görülmektedir.

SHÇEK ve belediyeler, kendilerine bağlı sığınmaevlerinin işleyişinden ve finansmanından kendileri sorumludur. Kadın örgütlerinin belediye veya kaymakamlık işbirliği ile yürüttüğü sığınmaevlerinin finansmanından bu kuruluşlar, işleyişinden kadın örgütleri sorumludur. Türkiye'de belediye kadın örgütü işbirliği modelindeki ilk sığınmaevli Kadın Dayanışma Vakfı'nın Ankara'da önce Altındağ, daha sonra Yenimahalle Belediyeleri ile işbirliği içerisinde açtığı sığınmaevleridir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın ilki kendi kaynakları, diğeri İstanbul'da Beyoğlu Kaymakamlığı ile işbirliği içinde olmak üzere iki sığınmaevli deneyimi olmuştur.

İncelenen ülkelerde sığınmaevlerinin, genellikle bütçesi merkezi ve yerel yönetimler tarafından karşılanmak suretiyle sivil toplum örgütleri tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Sivil toplum örgütlerinin önemli bölümünü kadın örgütleri oluşturmaktadır. Buna ek olarak sendikalar ve kiliselerin sosyal yardım kuruluşları da sığınmaevli açabilmektedir. Bazı ülkelerde özel şirketler tarafından açılmış olan sığınmaevleri de bulunmaktadır.

Sığınmaevlerini merkezi veya yerel yönetimin finanse ettiği; kadına yönelik şiddet alanında deneyimli kadın örgütlerinin modellerin tercih edilmesinin önemli avantajları vardır. Kadın hareketinden gelen ve kadın hakları mücadelesi veren kadınların kurduğu sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen sığınmaevlerinde kadınların güçlenmesinin daha fazla önemsendiği görülmektedir. Sığınmaevlerinin sivil toplum kuruluşları/kadın örgütleri tarafından yürütülmesi aynı zamanda merkezîyetçi bir yapıdan uzak olmanın getirdiği esnekliğe de olanak sağlamaktadır. Esnekliğin sağladığı fırsatlar yeniliklere ve değişime açık olma, farklı hizmet modellerinin geliştirilebilmesi, kararların yerinde alınabilmesi, gönüllülerin ve kadınların katılımcılığına olanak vermesi, demokratik yönetim biçimlerinin geliştirilebilmesi, toplumla bağların güçlü olması ve bürokrasiye dayalı işlerin yükünün hafiflemesidir.

Kadınlar, kadın örgütleri tarafından yürütülen sığınmaevlerine başvurmada resmi kurumlara kıyasla daha az çekingen davranmaktadır. Kadın örgütleri, kadına yönelik şiddet konusunda uzmanlaşmış oldukları ve bu alana odaklandıkları için kadınlarla doğrudan ilişki kurabilmekte ve ihtiyaçları daha iyi şekilde tespit edebilmektedir.

Ayrıca yürüttükleri farklı çalışmalarla her geçen gün konuya ilişkin bilgi ve deneyim artırma imkanı bulabilmektedirler.

2.1.1.2 Finansman

SHÇEK'e bağlı sığınmaevlerinin finansmanı merkezi yönetim bütçesinden karşılanmaktadır. SHÇEK'e bağlı bazı sığınmaevlerine, buldukları ilçenin kaymakamlığı tarafından protokol kapsamında ya da protokol olmadan maddi destek sağlandığı görülmüştür. Bunlara ek olarak SHÇEK'e yapılan aynı bağışların bir bölümü sığınmaevlerine yönlendirilmektedir.

Belediyeler tarafından açılan sığınmaevleri belediyenin öz kaynakları ile finanse edilmektedir. Merkezi bütçeden sığınmaevlerine ödenek ayrılmadığı için belediyelerin tamamına yakını sığınmaevleri için özel bir bütçe oluşturmamıştır. Bu belediyeler, sosyal faaliyetler ve sosyal yardım için ayırdıkları bütçeden sığınmaevlerine aktarma yapmaktadır. Bazı sığınmaevleri belediyenin personel, yemek gibi sınırlı imkânlarını kullanmak suretiyle varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadır.

Belediye işbirliği ile faaliyet gösteren kadın örgütlerinin sığınmaevlerinin giderleri belediyeler tarafından karşılanmıştır. Kadın örgütleri sığınmaevlerini bazı dönemlerde kısa süreli olarak öz kaynakları ve bağışlar ile finanse etmişlerdir. Sivil toplum örgütleri tarafından yürütülen sığınmaevlerinin finansmanı, genellikle uluslararası kuruluşların desteklediği projeler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bunlara ek olarak bazı dönemlerde aynı ve nakdi bağışlardan yararlanılmaktadır.

İncelenen ülkelerde kadın örgütleri tarafından yürütülen sığınmaevlerinin finansmanlarının tamamına yakınının yerel yönetimler tarafından karşılandığı görülmektedir. Merkezi hükümet ya da federal hükümetler sığınmaevlerini kendi sosyal yardım kuruluşları aracılığı ile de finanse edebilmektedir. Kadın örgütleri tarafından yürütülen bazı sığınmaevleri uluslararası projelerle ya da yerel yönetimler, bağışlar ve projelerin katkıları ile karma bir sistemde yürütülebilmektedir. Özel şirketler, sendikalar ve kiliselere bağlı sosyal yardım kuruluşları doğrudan kendisi üstlenmekte ya da sivil toplum örgütlerine kaynak yaratabilmektedir.

2.1.1.3 Sığınmaevi tipi

Kadın sığınmaevleri farklılaşan ihtiyaçlar temelinde çeşitli yapılarda faaliyetini sürdürmektedir. Türkiye ve çeşitli ülkelerde karşılaşılan uygulamalar şöyledir:

Kolektif müstakil evler: Kadınların yaşam alanlarını ortaklaşa kullandıkları tipte sığınmaevleridir. Burada kadınlar çoğu zaman yatak odaları da dahil olmak üzere tüm alanları birlikte kullanır. Türkiye'deki sığınmaevlerinin neredeyse tamamının bu yapıda olduğu görülmektedir. Varlığını bu tip yapılarda sürdüren sığınmaevlerinde mahremiyetin sağlanamaması önemli bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Bu sığınmaevleri ayrıca erkek çocuğunun yaşı 12'den büyük olan kadınların çocuğundan ayrılmadan sığınmaevinden yararlanmasını olanaksız hale getirmektedir.

Bağımsız odalar: Kolektif sığınmaevleri ile benzerlik gösteren bu tip sığınmaevlerinde her kadının isterse çocukları ile birlikte kalabileceği bağımsız odalar vardır. Mutfak, oturma odası gibi alanlar ortak kullanılmaktadır. Bu tip sığınmaevlerinde hem kadınların mahremiyeti sağlanmakta hem de dayanışma olanağı yaratılabilecek ortak alanlara ulaşılabilmektedir.

Bağımsız daireler: Sığınmaevine uzun süreli olarak ihtiyaç duyan kadınların çocukları ile birlikte kalabildiği veya birkaç kadınla paylaşabildiği bağımsız apartman daireleridir. Bu

yapıdaki sığınmaevleri; sığınmaevine kabul edilmeyen, can güvenliği riski yüksek olan ya da kolektif bir evde kalmak istemeyen kadınlar tarafından kullanılmaktadır.

Bu yapıdaki evler kısa süre kalışlar için kullanılan istasyon tipi sığınmaevleri için de uygundur. Bu sığınmaevlerinin en önemli avantajı kiralanmış oldukları takdirde yerlerinin kolaylıkla değiştirilebiliyor olması ve güvenlik riskinin bu yolla azaltılabilesidir.

Kamu kuruluşları içinde özel bir bölüm: Kamu misafirhaneleri, huzurevleri, yetiştirme yurtları ya da hastanelerin bir bölümünün sığınmaevi olarak ayrıldığı yapılardır. Türkiye’de bazı huzurevlerinin, incelenen ülkelerde de genellikle hastanelerin bu şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Düşük ücretli konutlar: Düşük ücretli ya da ücreti devlet tarafından karşılanan bağımsız konutlar kadınların sığınmaevi sonrası barınma ihtiyacını karşılamak amacı ile kullanılmaktadır. Sığınmaevlerinin devamı niteliğinde bir sistem oldukları için burada yer verilmiştir.

2.1.1.4 Sığınmaevi işlevi

Sığınmaevleri ihtiyaçlar temelinde farklı işlevlerle yürütülebilmektedir.

Uzun süreli evler: Türkiye’de kadınların ortalama 1- 6 ay süre ile kalabildiği sığınmaevleridir. İncelenen ülkelerde ise uzun süreli sığınmaevlerinin 6 aydan uzun süreli kalışlar için yapılandırıldığı, buralarda genellikle süre sınırlaması olmadığı görülmektedir. Bu tip sığınmaevleri kadın ve çocuklara uzun süre destekleyecek programlara ve bu programları yürütecek nitelikte çalışan ve gönüllülere sahiptir.

İstasyon tipi sığınmaevleri: Türkiye’de kadınların genellikle 1 gece ile bir ay arasında kalabildiği sığınmaevleridir. İncelenen ülkelerde bu süre 6 aya kadar uzayabilmektedir. Bu sığınmaevleri genellikle can güvenliği tehdit altında olan kadınların bir sığınmaevine yerleştirilinceye kadar olan süreyi güvenli bir biçimde geçirmeleri için yapılandırılmıştır. Kimi zaman uzun süreli sığınmaevlerinde yer olmadığı durumlarda kadınlar bir süre bu sığınmaevlerinde kalabilmektedir.

Geçiş Evleri: Sığınmaevinden ayrılan kadın ve var ise çocuklarının 1-2 yıl süre ile ücretsiz ya da düşük ücret ödeyerek kalabildiği evlerdir. Geçiş evlerinde kalan kadınlar ihtiyaç duymaları halinde kadın danışma merkezinden destek almaya devam edebilmektedir.

Karma yapılar: Hem istasyon tipi hem de kolektif yapıyı aynı bina içinde barındırabilen sığınmaevleridir. Bu yapılara genellikle istasyon tipi sığınmaevlerinin olmadığı durumlarda rastlanmaktadır. Genellikle bir ya da daha fazla oda, gece gelen veya başka bir sığınmaevine yönlendirilecek kadın ve çocuklar için ayrılmaktadır.

Karma sistemler: Sığınmaevlerinin hem istasyon hem de uzun süreli evleri bir arada yürüttüğü sistemlerdir. Bu sistemde istasyon tipi evler ayrı bir yerde de kurulmuş olabilir. Sığınmaevlerinin hem uzun süreli hem de istasyon evleri ayrı mekânlarda içerdiği sistemler ideal modellerdir.

2.1.1.5 Yararlanıcılar

Sığınmaevleri yararlanıcılar bakımından uzmanlaşmış ya da karma olabilir. Yararlanıcılar sığınmaevi modelini belirleyen temel özelliklerin başında gelmektedir. Çünkü sığınmaevinin farklı gereksinimlere göre uzmanlaşmış olması sığınmaevinin fiziki koşulları, çalışanları, işleyişi, uygulanacak programları, işbirliği yapılacak sivil toplum örgütleri ve kamu kurumlarını belirlemektedir.

Uzmanlaşmış sığınmaevlerinde işleyiş belirli bir şiddet biçimine ya da gereksinime yönelik olarak özelleşmişken, karma sığınmaevlerinde farklı ihtiyaçları olan kadınlar bir arada kalmaktadır. Türkiye’de incelenen sığınmaevlerinin ikisi kadın ticareti ile mücadele alanında uzmanlaşmıştır.

Belediyeler ve SHÇEK’e bağlı sığınmaevleri hedef grup bakımından karmadır; ancak yabancı uyruklu kadınlar, çocuk anneler (belediyeler), lezbiyenler, transseksüeller, seks işçileri, 12 yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar, zihinsel engelliler, bedensel engelliler, psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyan kadınlar ve alkolikler kabul edilmediği için sınırlı-karma olarak tanımlanması yerinde olacaktır. Bu kadınların sığınmaevlerine genellikle kabul edilmemesi ve kadınlara başka bir adres gösterilmiyor olması ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

İncelenen ülkelerde faaliyet gösteren sığınmaevleri genellikle karma yapıdadır. Sığınmaevleri seks işçilerini, transseksüel kadınları ve lezbiyenleri kabul etmektedir. Ayrıca bir programa kayıt yaptırıp devam ettiği sürece uyuşturucu ve alkol bağımlılarını kabul eden sığınmaevleri de bulunmaktadır.

İncelenen ülkelerde yalnızca seks işçilerine ve çocuklarına yönelik olarak hizmet veren sığınmaevleri, genç kadınlar için özelleşmiş (örn. 18-25 yaş) sığınmaevleri, göçmenlere hizmet veren sığınmaevleri bulunmaktadır.

Almanya’da bulunan bir sığınmaevi farklı kökenlerden göçmen kadınlara, kadınların anadillerini konuşan çalışanlarıyla hizmet vermektedir. Fransa’da özel bir gereksinim grubu olduğu düşünülen, hamile ve 3 yaşından küçük bebeği olan kadınlara hizmet veren “Anne Evleri” isimli sığınmaevleri bulunmaktadır. Önemli bir sorun olarak kabul edilen namus cinayetinin özel olarak ele alındığı sığınmaevleri bulunmaktadır. İsveç’teki bir sığınmaevi, yalnızca namus cinayeti tehdidi altındaki kadınlar için hizmet vermektedir.

Ciddi tehlike altında olan kadınların kolektif sığınmaevlerinde güvenlik riski artacağı için, bu kadınlara yönelik bağımsız daireler verilebilmektedir.

Birçok sığınmaevinde “farklı” kadınlar bir arada kalabilmektedir. Örneğin aile içi şiddet mağduru kadınlarla birlikte cinsel şiddet, insan ticareti mağduru ve aile şiddet mağduru göçmen kadınlar sığınmaevinden yararlanabilmektedir. Bu durum birbiriyle bağlantılı ancak farklı sorunlar yaşayan kadınların birbirini tanınması, paylaşma ve dayanışmaya yönelik sosyal ilişkiler geliştirebilmesine ortam hazırlamaktadır. Bazı sığınmaevlerinin farklı cinsel yönelimlere sahip olan şiddet mağduru kadınları da kabul etmesi, bu kadınların yaşadığı toplumsal dışlanmanın aşılması için önemli olmaktadır.

2.1.1.6 İşleyiş yaklaşımı

Sığınmaevi işleyişinde benimsenen yaklaşım en genel şekliyle danışma merkezi odaklı ve sığınmaevi odaklı olmak üzere iki biçimde ele alınabilir. Sığınmaevi odaklı işleyişte her türlü çalışma sığınmaevi içinde gerçekleştirilir. Danışma merkezi odaklı işleyişte ise sığınmaevinin danışma merkezi ile sıkı bir bağı vardır ve ihtiyaç duyulan alanlarda destek kadınlara mümkün olduğunca danışma merkezi tarafından sağlanır.

Türkiye’de incelenen sığınmaevlerinin tamamına yakınında sığınmaevi odaklı işleyişe rastlanmaktadır. Kadın örgütleri tarafından yürütülen sığınmaevlerinde danışma merkezleri önemli bir yere sahiptir ve çalışmalar mümkün olduğunca danışma merkezi üzerinden yürütülür. Danışma merkezi odaklı işleyiş kadınlara yönelik çalışmaların sığınmaevi sonrasında sürdürülmesine imkan tanınması bakımından önemlidir.

İncelenen ülke örneklerindeki sığınmaevlerinin çoğunluğunun sığınmaevine bağlı bir danışma merkezi vardır. Sığınmaevine kabul edilecek kadınla ilk görüşme ve durum değerlendirmesi danışma merkezlerinde gerçekleştirilmektedir. Bazı durumlarda kadınlarla istedikleri bir yerde görüşülerek, sığınmaevi gereksinimi değerlendirilmekte, gereksinimler belirlendikten sonra, sığınmaevine yönlendirme yapılmaktadır. Bunun için diğer refah kurumları ve sığınmaeviyile bağlantıya geçilmektedir. Birçok sığınmaevlerinde verilen hukuki, maddi destek, tıbbi destek, iş bulmaya yardım gibi hizmetler danışma merkezi ile işbirliği içinde verilmektedir.

Danışma merkezlerinin şiddet gören kadınların sığınmaevinde kalmak için ilk başvuruyu yaptıkları, gerekli görüldüğü takdirde sığınmaevine yönlendirildikleri ve sığınmaevinde kalan kadınlar ile ayrılan kadınlara destek sağlandığı birim olması nedeniyle, sığınmaevlerinin danışma merkezleriyle kurdukları ilişki ve işbirliğinin gelişmiş olması gerekmektedir. Gizlilik ve güvenlik engeli olmaksızın, sığınmaevi destek hizmetleri için toplumun çeşitli kesimleriyle rahatça kurdukları ilişki, sığınmaevleri için oldukça yararlı olmaktadır.

2.1.1.7 Yönetim biçimi

Türkiye’de faaliyet gösteren sığınmaevlerinde genellikle hiyerarşik yönetim göze çarpmaktadır. Hiyerarşik işleyiş çalışanlarla sığınmaevinde kalan kadınlar arasında, çalışanların kendi arasında sığınmaevinin bağlı olduğu birim yetkilileri ve sığınmaevi çalışanları arasındaki ilişkide belirgindir. Sığınmaevi işleyişinde kadınların söz hakkının son derece sınırlı olması, çalışanlar ve sığınmaevinde kalan kadınlar arasındaki hiyerarşinin en temel göstergesidir. Sığınmaevi çalışanları ile bağlı olduğu birim arasındaki hiyerarşi, tüm sorumluluğu çalışanlara yüklediği ama inisiyatif verilemeyen yapılanmaları doğurmaktadır. Sığınmaevi çalışanları arasında da hiyerarşik ilişkilere sıklıkla rastlanmaktadır. Pek çok konuda yöneticinin bilgi ve onayı olmadan karar vermek mümkün olmamaktadır.

Sekiz ilde faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerine bağlı sığınmaevlerinde yönetim yapısı birbirinden farklıdır. Kadın örgütlerinde yatay ilişkinin temel ilke olarak benimsendiği, karma örgütlerde hiyerarşik ilişkinin daha belirgin olabildiği görülmektedir.

İncelenen ülkelerdeki sığınmaevlerinin önemli bir kısmı feminist kadın örgütleri tarafından kurulmuştur. Bağımsız sığınmaevi olarak adlandırılan sığınmaevlerinin büyük çoğunluğunda hiyerarşi reddedilmekte, çalışanlar kararları demokratik süreçlerle birlikte almakta ve sığınmaevinden yararlanan kadınları da bu sürece katmaya çalışmaktadır. Bu durum, sorunların ve önerilerin eleştiri endişesi olmadan gündeme alınıp, eşitlikçi ilişkiler çerçevesinde özgürce tartışılması ve üzerinde uzlaşmış kararlar alınması bakımından önemlidir. Esneklik sunan bu yönetim biçimi, alınmış kararların uygulanmasında sorun yaşandığında ya da yeni kararlar alınması gerektiğinde sonuca daha çabuk ulaşma ve uyum sağlama açısından avantaj sağlamaktadır. Çalışanlar ile kadınlar arasındaki hiyerarşi de reddedilerek, kadınların yönetime katılmaları desteklenmektedir. Bununla birlikte kapasitesi büyük olan sığınmaevlerinde, bu yönetim anlayışının uygulanmasının zorlaştığı bilinmektedir.

Hiyerarşik yapılanmaya sahip sığınmaevleri ise sığınmaevinin bağlı olduğu kurumun üyelerinin de dahil olduğu yönetim kurulu tarafından ya da bu yönetim kurulunun içinde yer alan yönetici tarafından yönetilmektedir. Bununla birlikte yönetimde demokrasinin egemen olduğu, kararlara katılımın en üst düzeyde gerçekleştirildiği ve hiyerarşinin en alt düzeyde tutulduğu belirtilmiştir. Bu yönetim anlayışı, özellikle geniş kapasiteye sahip

sığınmaevlerinde daha etkili şekilde hayata geçirilebilmektedir. Demokratik katılım ilkelerinin hayata geçirilmesinin, çalışanların kendilerini rahatça ifade edebilmeleri, sorunları tartışabilmeleri ve çözüm önerileri sunabilmelerinde yararlı olmakta, çalışanların işlerine ve çalıştıkları kuruma bağlılık hissetmelerine ve daha verimli çalışmalarına yardımcı olmaktadır.

2.1.2 İkinci Bileşen: İlkeler

Bir sığınmaevinin hangi anlayış çerçevesinde ele alındığı sığınmaevinin işleyişine ilişkin pek çok uygulamayı doğrudan etkiler. Hangi anlayış çerçevesinde yürütüldüğü sığınmaevini kadın için yaşadığı şiddetle mücadele edebilmesi ve güçlenmesine aracılık eden hayati bir mekanizmaya dönüştürebildiği gibi, kadının uzaklaştığı şiddetin bir uzantısına da dönüştürebilmektedir. Bu nedenle bir sığınmaevi kurulmadan önce ilkeler mutlaka tanımlanmalıdır.

2.1.2.1 Temel İlkeler

Kadın sığınmaevleri için temel ilkeler İngiltere Ulusal Kadına Yardım Ağı tarafından şöyle belirlenmiştir (www.womensaid.org):

- **Aile içi şiddet ve cinsel şiddeti anlamak**

Aile içi şiddet ve cinsel şiddetin nedenlerini ve etkilerini eşitlik ve insan hakları çerçevesi içinde değerlendiren bir anlayışla geliştirilen hizmetler, müracaatçılara uygun bir yaklaşım oluşturulmasında etkili olmaktadır. Şiddeti, mağdur üzerinde kurulan güç ve kontrol ilişkisi olarak değerlendirmek gerekmektedir. Şiddet mağdurlarının sosyal koşulları, kültürel kimlikleri, gereksinimleri ve deneyimleri anlaşılmaya çalışılmalı, hizmetler bu doğrultuda geliştirilmelidir.

- **Koruma, güvenlik ve onur**

Hizmetler, müracaatçıların korunmasını, güvenliğini ve onurunu önemseyerek oluşturulmalıdır. Güvenlik konusundaki riskler belirlenmeli, acil güvenlik planları hazırlanmalı ve farklı kurumlarla güvenlik konusunda işbirliği içinde çalışılmalıdır.

- **Çeşitlilik ve hizmete adaletli şekilde ulaşmak**

Müracaatçıların farklılıklarına saygı gösterilmeli ve ayrımcılık karşıtı uygulama geliştirilmelidir. Hizmetlere ulaşmaları, eşitlik temelinde desteklenmelidir. Toplumsal eşitsizlik konusu ile bağlantılı olarak, şiddete maruz kalanların yardım arama hizmetlerine ulaşmalarında dezavantajlı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

- **Savunuculuk ve destek**

Kurumsal ve bireysel düzeyde savunuculuk yapılmalı, müracaatçıların gereksinimlerinin karşılanması ve haklarının gerçekleştirilmesi desteklenmelidir.

- **Güçlendirme ve katılımçılık**

Müracaatçıların kendi yaşamları üzerinde söz sahibi olabilmelerini sağlamak için, onları güçlendirmek gerekmektedir. Müracaatçıların, hizmetlerin sunumu ve gelişimi hakkında bilgilendirilmeleri önem taşımaktadır.

- **Gizlilik**

Sağlanan hizmetlerde müracaatçıların gizlilik haklarına saygı gösterilmelidir. Gizlilik hakkının kısıtlanması gerektiği zaman, müracaatçılar bilgilendirilmelidir.

- **Kurumlar arası işbirliğine yönelik çalışma**

Kurumlar arası işbirliği ve dayanışmaya önem verilmeli, farklı kurumların çalışmaları koordine edilmelidir.

- **Aile içi şiddet ve cinsel şiddete gösterilen kabule karşı mücadele ve şiddeti uygulayanların sorumlu gösterilmesi**

Çalışmanın her boyutunda bu konudaki toplumsal kabulle mücadele edilmeli ve şiddetin önlenebileceği inancıyla çalışılmalıdır.

- **Hesap verilebilirlik ve yönetim**

Müracaatçıların iyi bir eğitim ve yeterli beceriye sahip personel tarafından nitelikli hizmet alabilmeleri için, etkili bir yönetim anlayışı gerçekleştirilmelidir. Kurum içi ve kurumlar arası ilişkilerde saydamlık etkin olmalıdır.

İncelenen çeşitli ülke örneklerinde sığınmaevleri ve sığınmaevine bağlı danışma merkezlerinin tamamına yakını aile içi şiddeti, ataerkil toplumsal yapıdan kaynaklanan bir sorun olarak kabul etmekte ve feminist ilkeleri benimsemektedir. Her tür şiddetten uzak yaşayabilmenin temel bir insan hakkı olduğuna inanılmaktadır.

Çocukların şiddete tanık olma nedeniyle travma yaşadıkları, onların da şiddet mağduru oldukları kabul edilmektedir. Çocukların özel gereksinimleri olduğu ve özel hizmetler geliştirilmesi gerektiği dikkate alınmaktadır.

Sığınmaevlerinin çoğunluğunda meslek elemanları ile kadınlar arasında hiyerarşi kurulması reddedilmektedir. Meslek elemanları kadınlarla uzman kimliğiyle değil, kadın kimliğiyle eşitlikçi bir ilişki kurmaktadır. Kadınlara ne yapmaları gerektiği konusunda dayatma yapılmamakta, seçenekler hakkında bilgi verilerek kendi kararlarını almalarına saygı duyulmaktadır.

Kadınların güçlenmesi temel ilkelerden biri olarak ele alınmaktadır. Kadınların kendi kaynaklarını keşfetmesi ve güçlenmeleri yönünde danışmanlık verilmektedir. Bütün hizmetler yargılayıcı ve baskıcı olmayan bir tarzda sunulmaktadır. Kadınlara yaş, ırk, din, cinsel yönelim ve özür durumu fark etmeksizin eşitlikçi şekilde yaklaşmakta, hizmetler, kadınların istekleri ve gereksinimleri doğrultusunda şekillenmektedir.

Kadınların kararlarına saygı duyulmakta birlikte, yaşadıkları şiddeti polise bildirmeleri için kadınlar desteklenmekte ve ikna edilmeye çalışılmaktadır. Evine geri dönmek isteyen kadınlarla özel görüşmeler yapılmaktadır.

Bazı sığınmaevlerinde kendine yardım ilkesi geçerlidir. Benzer sorunları yaşamış olan kadınların birbirlerine destek olmaları, bu şekilde güçlenmeleri benimsenmiştir. Sığınmaevi'nde kadın ve çocukların evcil hayvanlarını getirme hakları bulunmaktadır. Bu uygulama kadın ve çocukların psikolojik olarak desteklenmelerinde önemli bulunarak, evcil hayvana sahip olmaları teşvik edilmektedir.

Kadına yönelik şiddetin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sosyal bir sorun olduğu kabul edilmektedir. Bu kabulle birlikte şiddetin sorumlusu olarak kadının görülmesi ve suçlanması gibi yanlış düşüncelerin gelişmesi engellenmiş olmaktadır. Meslek elemanları ile kadınlar arasında hiyerarşinin reddedilerek, ortak kadın kimliği üzerinden eşitlikçi bir ilişki kurulması, gerekli bilgilendirme yapıldıktan sonra kendi kararlarını vermelerine saygı duyulması, yaşadıkları şiddet nedeniyle özgüven ve özsaygı sorunu yaşayan kadınların güçlenmesinde önemli olmaktadır. Güçlendirme ilkesinin benimsenmesiyle, kadınların şiddet konusunda mücadele etmelerine ve bağımsız bir yaşam kurabilmelerine destek olunmaktadır.

Kendine yardım ilkesinin benimsendiği sığınmaevlerinde, kadınların deneyimlerini paylaşıp, birbirlerine destek olmaları karşılıklı olarak iki tarafın da güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

2.1.2.2 Sığınmaevi hizmeti ile ilgili sorunlu yaklaşımlar

Sekiz ilde gerçekleştirilen görüşmelerde, sığınmaevlerinin tamamına yakınının belirlenmiş ve yazılı hale getirilmiş ilkeleri olmadığı görülmüştür. Aşağıda, sekiz ilde gerçekleştirilen görüşmeler sırasında tespit edilen ve ilkelerle yakından ilişkili olduğu düşünülen sorunlu yaklaşımlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Kadın sığınmaevlerinin, sığınmaevi öncesi ve sonrası hizmetleri kapsayan bir sistem olarak tanımlanmaması

Kadın sığınmaevi genellikle bir bina ve çalışanlardan ibaret bir yapı olarak anlaşılmaktadır. Ancak sığınmaevi, kadının şiddet ortamından uzaklaşma kararını verme aşamasından başlayıp sığınmaevinden ayrılması sonrasında süreci de kapsayan bir sistemdir. Sığınmaevi sistemi; şiddet hattı, kadın danışma merkezi, istasyon ev, geçiş evi ve güçlendirme programlarını kapsar.

Kadın sığınmaevlerinin sadece yoksul ve fiziksel şiddete uğrayan kadınlar için gerekli olduğu fikri

Sığınmaevlerinin sayısının yetersiz olması ile ilişkili problemlerden biri, kadınlar arasında yaşadıkları şiddet bakımından bir öncelik hiyerarşisi yaratılıyor olmasıdır. Psikolojik ya da ekonomik şiddet gören bir kadının sığınmaevinde kalmak için başvurması durumunda kabul edilmesi oldukça güç olabilmektedir. Aynı durum, işi olan kadınlar için de geçerlidir. Şiddet ortamından uzaklaşarak ne yapmak istediğine karar vermek isteyen iş sahibi kadınlar kendi başının çaresine bakabilecek kişiler olarak düşünülerek sığınmaevlerine kabul edilmeyebilmektedir.

Kadın sığınmaevlerinin tek bir model olarak algılanması

Türkiye’de mevcut sığınmaevlerinin neredeyse tamamı, kolektif yaşam imkanı tanıyan ve sınırlı-karma ve uzun süreli sığınmaevidir. Sığınmaevlerinin genellikle evli, kocasından ve “ağır derecede” şiddet görmüş, can güvenliği risk altında olan kadınlara açık olduğu görülmektedir. Alternatif yapıların eksikliği, hakim model içerisinde destek sunulamayan kadınların şiddetle mücadelesini tek başına sürdürmesi anlamına gelmektedir. Sığınmaevleri farklılaşan ihtiyaçlara göre uzmanlaşmalı veya işleyiş, çeşitlenen ihtiyaçları gözeterek örgütlemelidir.

Sığınmaevlerinin kadınları emanet olarak algılanması

Sığınmaevinin bağlı olduğu birim sorumluları ve/ya sığınmaevi çalışanları, kadınları kocalarının, ailelerinin veya yakınlarının “emaneti” olarak algılayabilmektedir. Bu durum başına kötü bir şey gelir kaygısı ile kadınların sürekli izlendiği ve kontrol altında tutulduğu bir yapıyı da beraberinde getirmektedir.

Sığınmaevlerinin misafirhane olarak algılanması

Sığınmaevlerinin öncelikli amaçlarından biri kadın ve çocuklarının güvenli bir ortama ulaşmasıdır; ancak bu tek başına yeterli olmaz. *Sığınma işlevinin yeterli görülmesi sığınmaevlerinin kadın ve çocukların barınıp karnını doyurduğu misafirhanelere dönüştürebilir. Sığınmaevleri kadın ve çocukları güçlendirmeye dönük programları içermelidir.

Kadın sığınmaevlerinin iyileştirme merkezi olarak algılanması

Sığınmaevlerinin, güçlenme yoluyla kadına yönelik şiddeti önleme rolü anlaşılmamış ya da içselleştirilmemiş olabilir. Sığınmaevi yardıma muhtaç, cahil, psikolojik problemleri olan, kendisi için neyin iyi olduğunu bilemeyen kadınların bir arada olduğu “sorun yuvaları” olarak görülebilmektedir. Bu bakış açısı, sığınmaevlerini gerçek amacından uzaklaştırarak “sorunlu kadınları” iyileştirmeye çalışan bir çeşit iyileştirme merkezine dönüştürebilmektedir.

Sığınmaevinin hayır kurumu olarak algılanması

Sığınmaevinin bir hayır kurumu olarak görülmesi, bir süre sonra kadınların kendilerini, devletinsunmakla yükümlü olduğu bir hizmetten yararlanan vatandaş olmaktan çok bir hayır kurumundan faydalanan muhtaç kişiler olarak algılamasına neden olur. Bu, sığınmaevinin amaçları ile taban tabana zıt bir durumdur. Bu anlayış, çalışan ya da yetkililerin, sunulan hizmetlerden ötürü kadınların her koşulda minnettar olmalarını beklemelerine, eleştiri ve şikayetlere karşı tahammülsüz olmalarına da neden olabilmektedir.

Sığınmaevlerinde cezaevine benzer uygulamalar

Sığınmaevi içinde güvenlik görevlisi veya polis bulundurmak, sığınmaevi içini kamera ile izlemek gibi uygulamalarla karşılaşmaktadır. Şiddet ortamında var olan denetim ve kontrolün devamı niteliğindeki bu tür uygulamalar, kadınların kendilerini cezaevinde kalıyormuş gibi hissetmelerine neden olmakta, kadınlara birbirleri için risk oluşturdukları mesajını vermekte, kadınlar arasında dayanışma hissinin oluşmasına mani olmaktadır.

Sığınmaevlerinin ancak hiyerarşik sistem içerisinde işleyebileceği, aksi halde kargaşa oluşacağı algısı

Kadına yönelik şiddet, ayrımcılık ve eşitsizlik kaynaklı denetim ve kontrolünün bir aracıdır. Bu nedenle eşit ilişki, şiddetsiz bir ortam için vazgeçilmez bir ilkedir. Ancak kimi zaman sığınmaevi çalışanları, hiyerarşi olmadığı takdirde kendilerinin istismar edilmelerine zemin yaratacağı endişesini taşımaktadır. Sığınmaevine gelen kadının kendini şiddetten uzak hissedebilmesi, sığınmaevinde kalan ve çalışan kişilerle eşit ilişki kurabileceği bir yapıda mümkündür. Şiddet uygulayanın yaptığı gibi sığınmaevinde çalışanların da kendini üstün, ayrıcalıklı, söz ve yetki sahibi olduğunu ifade eden uygulamalarda bulunması son derece sakıncalıdır. Sığınmaevinde kalanlar ve çalışanlar arasında, çalışanlar arasında ve kadınlar arasında hiyerarşi yaratılması ve bunun pekiştirilmesi halinde, sığınmaevlerinin kadınlar için yeni bir şiddet ortamına dönüşmesi tehlikesi vardır.

Sığınmaevinin bir işletme gibi algılanması

Kimi zaman sığınmaevleri, park ya da kaldırım yapmak gibi teknik bir konu olarak algılanmakta; sığınmaevi kurmak bir bina tahsis etmek ve içini döşemekten ibaret sayılmaktadır. Sığınmaevleri yararlanıcılardan çok sığınmaevinin sahibi olan kuruluşun ihtiyaç ve çıkarlarını gözetilen bir yapıda yürütülmektedir. Sığınmaevlerinin kadın bakış açısıyla, kadını merkeze alan bir yaklaşımla yürütülmesi zorunludur. Sığınmaevleri, kadına yönelik şiddete karşı örgütlü kadın mücadelesinin en önemli deneyimlerinden biridir. Bu bakımdan kadına yönelik şiddetle mücadele eden kadın örgütleri ile işbirliği yapılarak mevcut deneyimin ve bakış açısının çalışmalara yansıtılması açısından önemlidir. Aksi halde sığınmaevlerinde “iyi niyetli” olsa dahi kadının insan haklarını yok sayan uygulamalarla karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır.

*Burada sığınma ifadesi sığıntı olmayı değil, hayatını kurtarmak için güvenli bir yere sığınmayı ifade etmektedir.

Sığınmaevinin açıldığı bölgeye hizmet vermesi gerektiğinin düşünülmesi

Sığınmaevleri yerel bir hizmet olarak algılanarak, sadece sığınmaevinin açıldığı ilde yaşayanlara açık olabilmektedir. Ancak, özellikle güvenlik nedeniyle kadınları başka bir ildeki sığınmaevine yerleştirme uygulamasının desteklenmesi gereklidir. Bu nedenle nereden başvuru yapıldığına bakılmaksızın sığınmaevine kabul yapılmalıdır. Benzer durum belirli süre Türkiye’de kalmak üzere gelmiş ya da evli olup henüz vatandaş olmamış yabancı uyruklu kadınlar için de geçerlidir.

Çocukların sığınmaevinin esas yararlanıcısı olduğunun unutulması

Çocuklar şiddetin hem mağduru hem de tanıklarındır. Bu nedenle kadınlar sığınmaevlerine genellikle çocukları ile birlikte başvurur. Hatta sığınmaevlerinde çocuk sayısı genellikle kadın sayısından fazladır. Buna rağmen çocuklar sığınmaevinin “görünmez varlıkları” olabildiği görülür. Çocuklar neden sığınmaevinde olduğunu anlamakta güçlük çeker ve genellikle ona bu konuda yardımcı olacak birileri bulunmaz. Kendileri için uzmanlaşmış çalışanlar, programlar, oyuncak, çalışma odası, yatak ya da yemek yoktur. Bu durum annesi ile birlikte sığınmaevine gelen, evini, okulunu, arkadaşlarını, oyuncaklarını bırakmak zorunda kalmış çocuklar için hayatın daha da zorlaşması anlamına gelir. Çocuklar sığınmaevlerinin asıl yararlanıcıları olarak kabul edilmeli, fiziki şartlar ve işleyiş onların ihtiyaçları gözetilerek düzenlenmelidir.

2.1.3 Üçüncü Bileşen: Uygulamalar

Kadın sığınmaevi modelini belirleyen bir diğer bileşen sığınmaevlerinde gerçekleştirilen uygulamalardır. Uygulamalar en genel haliyle kadınları baskı altında tutan ya da güçlenmesine aracılık ederek sığınmaevi modelini belirler. Hem Türkiye hem de incelenen ülkelerde faaliyet gösteren sığınmaevlerinde karşılaşılan çeşitli uygulamalar mevcut ya da açılacak olan sığınmaevlerindeki çalışmaların geliştirilmesine katkı sunması amacı ile aşağıda belirtilmiştir.

2.1.3.1 Kadın sığınmaevlerinin bağlı olduğu birimler

SHÇEK’e bağlı sığınmaevleri, il müdürlüklerinin koordinasyonunda faaliyet göstermektedir. Belediyelere bağlı sığınmaevleri, belediyelerin Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Kadın ve Aile Müdürlüğü veya Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir. STÖ’lere bağlı sığınmaevleri ile koordinasyon koordinatörlük sistemiyle sağlanmaktadır.

SHÇEK İl Müdürlükleri; başvuru sahipleriyle görüşme, sığınmaevine yönlendirme ve nakil, mesai saati dışında polis tarafından yönlendirilen kadınların sığınmaevine yerleştirilmesi, kadınların güvenliği için emniyet tedbirlerinin uygulanması, ödeneklerin takibi, sığınmaevi ihtiyaçlarının temini, ilgili kurumlarla yazışmalar ve kalış süresinin uzatılmasından sorumludur.

Belediyelere bağlı müdürlüklerin sorumlulukları belediyeden belediyeye farklılık göstermektedir. Genel olarak sorumlu müdürlükler sığınmaevi ihtiyaçlarının temininden, işleyişinden, harcamaların izlenmesinden, karşılaşılan güçlüklerin giderilmesinden ve çalışanların işe alınmasından sorumludur. Bunun yanında bazı belediyelerde sığınmaevine kabul edilecek kadının onayını belediyede sorumlu müdür vermektedir.

STÖ’lerde koordinatörler fon bulmak, kurumlar arası iletişim ve koordinasyonu sağlamak, yürütülen çalışmaları raporlamak, ilgili toplantılarda sığınmaevine ilişkin bilgi aktarmak,

çalışanların özlük işlerini takip etmek, vaka değerlendirmek, acil durumlarda gerekli işlemleri yürütmek gibi işlerden sorumludur.

Tüm sığınmaevlerinde, sığınmaevi çalışanlarının gelişme ve sorunlardan sorumlu birimi haberdar etmesi beklenmektedir. İletilecek konuların ne olduğu ve ne tür yollarla iletildiği kuruluşa göre farklılık göstermektedir. SHÇEK il müdürlüklerinde iletişimin daha çok yazışmalar ile belediye ve STÖ'lerde ise yüz yüze yürütüldüğü görülmektedir.

SHÇEK sığınmaevleri, il müdürlükleri ile iletişimi daha çok telefon görüşmeleri, resmi yazışmalar ve raporlama yoluyla sağlanmaktadır. Ayrıca SHÇEK Genel Müdürlüğü'nün oluşturduğu Yönetişim Bilişim Sistemi (YBS) isimli veri tabanı aracılığıyla SHÇEK'e bağlı KS yararlanıcılarına ilişkin bilgiler Genel Müdürlüğe iletilmektedir. Buna ek olarak Sığınmaevleri Genel Müdürlüğe 3 aylık ve yıllık raporlar iletilmektedir. Sığınmaevlerinin denetimleri Genel Müdürlük tarafından yapılmaktadır.

Belediyelerde iletişim daha çok telefon, e-posta, toplantılar ve raporlama yoluyla sağlanmaktadır. Ancak bu iletişim kanallarının sürekli ve verimli biçimde kullanılmadığı görülmüştür.

STÖ'lerde koordinatörlerin hazırladığı raporlar, e-gruplar aracılığı ile bilgilendirme, sığınmaevi çalışanlarının ve STÖ üyelerinin katıldığı ortak değerlendirme toplantıları ve telefonla iletişim sığınmaevi ve STÖ arasındaki temel iletişim ve koordinasyon araçlarıdır.

İncelenen ülkelerde sığınmaevlerinin sivil toplum örgütleri tarafından yürütüldüğü, sığınmaevinin yönetim kuruluna karşı sorumlu olduğu, yönetim kurulunun ise kendini destekleyen kuruluşa sadece mali konularda hesap verdiği görülmektedir.

2.1.3.2 Çalışanlar

Sığınmaevinin çalışan sayısı ve niteliği sığınmaevinin karma mı yoksa uzmanlaşmış mı olduğu başta olmak üzere temel özellikler bileşeninin tüm öğeleri ile yakından ilişkilidir. Bu bakımdan çalışanlar belirlenmeden önce bu konuda bir karara varılması gerekir. Sığınmaevi çalışanları hem ilkeler hem de işleyiş ete kemiğe büründüren temel unsurdur. Bu nedenle çalışanlar konusunun titizlikle ele alınması gerekir.

Türkiye'deki uygulamalarda çalışan sayısının sığınmaevinin kapasitesine göre belirlenmesine ilişkin bir kıstas olmadığı görülmektedir. Her sığınma evinde farklı sayıda ve nitelikte çalışan bulunmaktadır. SHÇEK ve STÖ'lere bağlı sığınmaevlerinde çalışan sayısı belediyelere oranla daha fazladır.

Türkiye'de incelenen sığınmaevlerinde koordinatör, yönetici/sorumlu müdür, yönetici yardımcısı, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, psikolojik danışman, çocuk gelişimi uzmanı, hemşire, ebe, öğretmen, güvenlik görevlisi, gözetmen, bakıcı anne, tercüman, hizmetli, şoför, büro elemanı, polis, aşçı, NLP uzmanı gibi çalışanlar görev yapmaktadır.

Çalışanların önemli bir bölümünün güvenlik görevini üstlendiği görülmektedir. Burada ilgi çekici kısım bu kişilerin dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı değil "iç güvenlik" ile ilgili sorunlara müdahale etmekle görevli olmalarıdır. Bu tür uygulamalar sığınmaevlerinin esas amaçları ile çelişmektedir.

Sığınmaevi yetkililerinin işe alacakları çalışanlarda kadın olma, ilgili bir mesleğe sahip olma, konuya ilişkin farkındalık ve duyarlılık düzeyi, çalışma motivasyonu, deneyim ve konuya ilişkin daha önce almış olduğu eğitimler gibi nitelikler aradığı görülmektedir.

Belediyelerin genellikle mevcut çalışanlarından uygun gördüklerini ya da istekli olanları kadın sığınmaevinde görevlendirmektedir. Bazı durumlarda çalışanların mevcut işlerine ek olarak sığınmaevi ile ilgilenmesi beklenmektedir. SHÇEK çalışanlarının tümü ve belediye çalışanlarının bir bölümü sığınmaevinde kadrolu olarak görev yapmaktadır. Belediyelerde çalışanların önemli bölümü hizmet alımı yoluyla istihdam edilmektedir. Sivil toplum örgütlerinde ise projeler yoluyla istihdam sağlanmaktadır.

İşe yeni alınacak kişilerle sığınmaevinin sorumlu olduğu birim mülakat yapmaktadır. SHÇEK'te Genel Müdürlükten doğrudan atama yapılmaktadır. Bu durumda bir mülakat yapılmamakta, geçici görevlendirilen kişilere istekli olup olmadığı sorulmaktadır. Sivil toplum örgütlerinde ise koordinatör, diğer çalışanlar veya üyelerden bazılarının katılımıyla mülakatlar gerçekleştirilmektedir.

İncelenen ülkelerde sığınmaevi çalışanlarının önemli bir bölümünün sosyal hizmet uzmanlarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarıyla birlikte psikolog, çocuk gelişimci, anaokulu öğretmeni gibi meslek elemanları da çalışmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci gibi meslek elemanları değil, sığınmaevi ya da çatı kuruluş tarafından eğitilmiş olan, farklı mesleklerden kadınlar çalışmaktadır.

İncelenen ülkelerdeki sığınmaevlerinde genellikle yönetici bulunmamakta; işleyiş ile ilgili kararlar, çalışanlar ve kadınlar tarafından ortaklaşa alınmaktadır. Hiyerarşik yapılanmaya sahip olan sığınmaevlerinde meslek elemanlarından ayrı olarak bir yönetici bulunduğu görülmüştür. İncelenen ülke örneklerinin hiçbirinde güvenlik görevlisi ya da polise de rastlanmamıştır. Güvenlik, gerekli teknik donanım ile sağlanmaktadır.

İncelenen ülkelerde sığınmaevleri ve danışma merkezlerinin çoğunluğunda gönüllüler ve kadın aktivistlerin de çalışmalara destek olduğu görülmektedir. Gönüllü eğitimleri yapılarak, gönüllülerin sığınmaevi ve danışma merkezinin temel ilkeleriyle uyumlu bir biçimde hareket etmeleri sağlanmaktadır. Gönüllüler, aynı ve nakdi bağışları toplama, sosyal etkinlik düzenleme, çocuklarla oynama, kadınları arabayla görüşmelerine götürme, bahçe işleri ile ilgilenme ve eğitim çalışmalarına destek olma gibi çalışmalarla katkı sunmaktadır.

Gönüllüler, sığınmaevinin kurumsal yapısının dışındaki kişiler olarak, sığınmaevi etkinliklerini değerlendirmede farklı bir bakış açısı sunabilmekte ve motivasyonlarıyla sığınmaevi çalışanlarının çalışma isteklerinin canlı tutulmasına katkı verebilmektedir. Farklı toplumsal kaynaklardan yararlanmada sığınmaevine yardımcı olabilen gönüllülerin çalışmasının, sığınmaevlerinin toplumla bütünleşmesi için büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

2.1.3.3 Kadın danışma merkezi

Türkiye'de kadın örgütleri, belediye ve SHÇEK'e bağlı olarak faaliyet gösteren kadın danışma merkezleri ve sığınmaevlerini 1998 yılından itibaren yılda bir kez bir araya getiren Kadın Dayanışma Merkezleri ve Sığınaklar Kurultayı da sığınmaevlerinin danışma merkezleri ile birlikte açılmasını temel ilkelere biri olarak belirlemiştir.

İncelenen ülke örneklerinde her sığınmaevinin bir kadın danışma merkezi olduğu veya bir kadın danışma merkezi ile yakın ilişki içinde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Sığınmaevine kabul edilecek kadınla ilk görüşme ve durum değerlendirmesi danışma merkezlerinde gerçekleştirilmektedir. Bazı durumlarda kadınlarla istedikleri bir yerde görüşülerek, sığınmaevi gereksinimi değerlendirilmekte, gereksinimler belirlendikten sonra

sığınmaevine yönlendirme yapılmaktadır. Bunun için diğer refah kurumları ve sığınmaevli ile bağlantıya geçilmektedir. Birçok sığınmaevinde verilen hukuki, maddi destek, tıbbi destek, iş bulmaya yardım gibi hizmetler danışma merkezi ile işbirliği içinde verilmektedir. Danışma merkezine başvuran kadınların evlerinden ya da bir buluşma noktasından alınıp, sığınmaevine getirilmesi danışma merkezi tarafından örgütlenen gönüllüler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de kadın örgütleri tarafından açılan sığınmaevleri ile bazı belediyelere bağlı sığınmaevlerinin danışma merkezi olduğu görülmektedir. Çok sayıda kadın örgütünün ve bazı belediyelerin sığınmaevli yoktur ama faaliyette olan bir kadın danışma merkezi vardır.

2.1.3.4 Proje illerindeki başvuru merkezleri

Proje kapsamında sığınmaevli açılacak illerde, bir kadının sığınmaevli talebiyle başvurabileceği merkezler şunlardır:

- SHÇEK İl Müdürlükleri sosyal servisleri,
- SHÇEK aile danışma merkezleri,
- Belediyelere bağlı aile danışma merkezleri,
- Belediyelerin başvuru masaları,
- Kadın örgütlerinin kadın danışma merkezleri,
- Belediyelerin kadın danışma merkezleri.

SHÇEK il müdürlüklerine bağlı sosyal servisler

SHÇEK il müdürlüklerine bağlı sosyal servisler sığınmaevleri için başvuru ve yönlendirme hizmeti vermektedir. İl müdürlüğü binası içinde yer alan bu merkezlerde bir ya da iki kişi başvuru almaktadır. Bu kişiler genellikle sosyal hizmet uzmanı veya psikologdur. Bu merkezler şiddete uğrayan kadınlar için uzmanlaşmış değildir; farklı gereksinimlere yönelik çalışmalar yürütmektedir.

SHÇEK aile danışma merkezleri

Aile danışma merkezleri Aile ve Kadın Hizmetleri Şubesine bağlı olarak genellikle SHÇEK il müdürlükleri içinde ya da başka bir merkezde hizmet vermektedir. Bu merkezler aile odaklı çalışmakta olup kadın, erkek ve çocuklara yönelik olarak aile içi iletişim problemleri, çocukların okul başarısızlığı, çocuk ihmal ve istismarı, kadına yönelik şiddet konularında çalışmalar yürütmektedir. Aile danışma merkezlerinde sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimi uzmanı, doktor, hemşire görev yapmaktadır. Bu merkezler sığınmaevlerine yönlendirme yapmaktadır.

Belediyelere bağlı aile danışma merkezleri

Belediyelere bağlı aile danışma merkezleri şiddete uğrayan kadınların da başvurduğu ve başvuru alanların farklı alanlarda destek aldığı yapılardır. Bu merkezin hedef grubunu sadece kadınlar değil; erkekler, çocuklar, yaşlılar, engelliler oluşturmaktadır. Belediyelerin sosyal işler müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren bu merkezlerde gıda, kömür, giysi, okul araç gereçleri, temin edilmekte, kurslar ve seminerler organize edilmektedir.

Belediyelere bağlı danışma masaları

Kadın danışma merkezi olmayan belediyelerin tümünde danışma masaları kadınların ilk başvuruyu yaptığı merkezlerdir. Bu merkezler yakacak, giyecek, burs, maddi destek vb. her türlü talebi değerlendirmektedir. Genellikle açık ofis sistemi ile çalışan bu merkezlere başvuran şiddete uğramış kadınlar yaşadıklarını pek çok kişinin kolaylıkla duyabileceği

bir ortamda paylaşmaktadır. Ortalama 15-20 kişinin çalıştığı bu merkezlere her gün yüzlerce başvuru yapılmaktadır. Konu ile ilgili hiçbir eğitim almamış aralarında çok sayıda erkeğin de bulunduğu bu merkezler müracaatları sığınmaevinin bağlı bulunduğu birime iletmektedir. İlgili birim sorumlusu ya da sığınmaevinden çağırılan bir yetkili başvuru ile görüşmekte ve uygun görülmesi durumunda kadını sığınmaevine yönlendirmektedir.

Belediyelere bağlı kadın danışma merkezleri

Belediyelere bağlı kadın danışma merkezleri; belediyelerin Sağlık ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü veya Sağlık İşleri Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyetini sürdürmektedir. Bazı KDM'ler doğrudan Belediye Başkanlığına ya da başkan yardımcısına bağlıdır.

Belediyelere bağlı KDM'ler için özel bir bütçe oluşturulmamıştır. Çalışanların maaşları ve işletme giderleri belediyenin genel bütçesinden karşılanmaktadır. Genel eğilimin kadın danışma merkezine ihtiyaç duyulan bir kişi almak yerine başka birimde görev yapan kişilerin KDM'de görevlendirilmesi şeklinde olduğu görülmektedir. Ancak bazı belediyeler hizmet alımı yoluyla istihdam sağlayabilmiştir. İhtiyaç duyulan alanlarda belediyenin gıda, yakacak, kurs, ulaşım aracı, hastane vb. imkânlarından yararlanılmaktadır. Belediye tarafından sunulmayan hizmetler kadınlara ilgili kurumlara yönlendirmek suretiyle sağlanmaktadır.

Belediyelere bağlı kadın danışma merkezlerinde psikolog, sosyal hizmet uzmanı, avukat, hizmetli, sekreter, sosyolog, halkla ilişkiler uzmanı, işletmeci, iktisatçı, okul öncesi eğitim öğretmeni ve anaokulu öğretmenlerinin istihdam edildiği görülmektedir.

Belediyelere bağlı KDM'lerde kadınlara hukuki, psikolojik, tıbbi destek doğrudan ya da ilgili kurumlara yönlendirme yoluyla sağlanmaktadır. Buna ek olarak kadın sağlığına yönelik çalışmalar, sosyal yardımlar, eğitim çalışmaları yürütülmektedir. Sosyal güvencesi olmayan kadınlara tıbbi destek sağlanmakta, sosyal aktiviteler organize edilmektedir.

Belediyelere bağlı KDM'ler semt evleri ve kültür merkezlerinde eğitimler organize etmekte, aile ve yoksullukla ilgili çalışmalar yapmakta, eşya ve erzak yardımı, ev-hasta ziyaretleri, çocukların ihtiyaçlarının tespiti yapılmakta, ikinci el eşyalar temizlenip dağıtılmakta, festival organizasyonu, dilekçe yazma, yeşil kart çıkarma, maddi yardım, sosyal yardım işleri, okul ve bayram yardımı, yoksul ve engellilerin kamu kuruluşlarındaki işlerine destek olma gibi faaliyetler yürütülmektedir.

Kadın örgütlerinin kadın danışma merkezleri

Kadın örgütlerinin kadına yönelik şiddetle mücadele alanında uzmanlaşmış kadın danışma merkezleri genellikle hiyerarşik olmayan bir yapıda ve bağımsız faaliyet göstermektedir. Kadın örgütlerinin kadın danışma merkezleri projeler ve bağışlarla faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kadın örgütlerine bağlı danışma merkezlerinin yöneticisi bulunmamaktadır. Kadın danışma merkezi çalışan ve gönüllüleri, merkezin işleyişi konusunda inisiyatif sahibidir. İş bölümüne dayalı bir işleyiş vardır. Kadın danışma merkezlerinde çalışacak kişilerde aranan temel nitelikler: kadın olmak, kadın bakış açısına sahip olmak, kadın hareketinin içinde olmak, kuruluştaki gönüllü çalışmış olmak, toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığı yüksek olmaktır.

Kadın örgütlerine bağlı KDM'lerde telefonla, yüz yüze ya da internet yoluyla başvuru alınmaktadır. Başvurular değerlendirilmekte ve kadınlar ihtiyaçları doğrultusunda ilgili kuruluşlara yönlendirilmektedir. Kadınlar, danışma merkezine sığınmaevi, hukuki destek, psikolojik destek, iş bulma, ekonomik destek talebiyle başvurmaktadır. Kadın danışma merkezleri imkanları dahilinde bu talepleri karşılamaya çalışmakta ya da ilgili kuruluşlara yönlendirme yapmaktadır.

Kadın danışma merkezlerinde yürütülen çalışmalar

Sığınmaevi;	SHÇEK sığınmaevlerine yönlendiriliyor. Belediyelerin sığınmaevlerine yönlendiriliyor.
Tıbbi destek;	Sağlık kuruluşlarına yönlendiriliyor ve gerektiğinde eşlik ediliyor.
Hukuki destek;	Baronun adli yardım birimine yönlendiriliyor. Gönüllü avukatlar KDM'de danışmanlık yapıyor. Gönüllü avukatlar kendi ofisinde destek veriyor. Bazı davalarda duruşmalara katılım sağlıyor.
Psikolojik destek;	Tam zamanlı psikolog. Yarı zamanlı psikolog. Gönüllü psikolog. Diğer KDM'nin psikoloğuna yönlendirme.
Psikiyatrik destek;	Hastanelere yönlendiriliyor.
İş bulma;	Eş dost, çevre aracılığıyla. KDM'ye eleman talebi ile yapılan başvurular değerlendiriliyor.
Ev bulma;	Sığınmaevinde kalan kadınlar için SYDV aracılığıyla kira yardımı.
Maddi destek;	Kuruluşun bağış kasasından yol parası, birkaç günlük otel parası karşılanıyor.
Mesleki kurs;	Kil çalışması, el sanatları, takı tasarımı.
Eğitim;	İngilizce kursu veriliyor
Sosyal aktivite;	Seminerler, festivaller, panel, kurs, film gösterimi.
Grup çalışmaları;	Bilinç yükseltme çalışmaları. Kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık çalışmaları.
Kreş;	Kişisel ilişkilerle kreş kontenjanlarından yararlanılıyor. Bazı KDM'lerde oyun odası mevcut.
Burs;	Kişisel ilişkilerle burs sağlanıyor.
Refakat/Transfer;	Gerekli durumlarda gün içinde merkezde bulunan gönüllü tarafından sağlanıyor.
Kişisel ihtiyaçlar;	Yeni ve ikinci el kıyafet bağışı olursa kadınlara ulaştırılıyor.
Bilgilendirme materyalleri;	KDM'yi tanıtıcı broşür var.

İletişim olanakları (Telefon, faks, internet ihtiyacı);	Gerekli durumlarda KDM olanaklarından yararlanılıyor.
Tercüman;	Gerekli durumlarda yakın çevrenin desteği ile sağlanıyor.
Çocuklar;	Çocuklara yönelik psikolojik destek kuruluşun psikoloğu tarafından sağlanıyor.

Kadın örgütlerine bağlı kadın danışma merkezleri belirlenmiş olan ilkeler çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu temel ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

- Şiddet uygulamamak, hiyerarşiyi reddetmek ve çalışmalarını rotasyon ile sürdürmek. Başvurularda;
- Yargılamamak, suçlamamak, aktif dinlemek, kadın adına karar almamak, bilgilendirmek ve yönlendirmek.

Kadın örgütlerine bağlı KDM'ler, bir e-grup üzerinden iletişim kurmaktadır. Ayrıca her yıl farklı kez bir şehirde düzenlenen Kadın Da(ya)nışma Merkezleri ve Sığınaklar Kurultayı'nda bilgi ve deneyimlerini paylaşmaktadır. Bazı illerde İl Koordinasyon Kurulları, ilgili kurum ve kuruluşlarla kadın danışma merkezlerini bir araya getirmektedir. Buna ek olarak KDM'lerin bağlı olduğu kadın örgütlerinin içinde yer aldığı elektronik iletişim ağlarından da faydalanılmaktadır.

KDM'ler tanıtımlarını broşür, TV - radyo programları, web sitesi, mahalle toplantıları, bilgilendirme toplantıları aracılığıyla yapmaktadır.

KDM'ler yürüttükleri çalışmalara ilişkin değerlendirmeyi; başvurulara ilişkin istatistikler, toplantılar, diğer kadın danışma merkezlerinin katılımıyla gerçekleştirilen organizasyonlar, şeklinde gerçekleştirdiklerini belirtmiştir. Değerlendirme sonuçları çerçevesinde işleyişle ilgili düzenleme yapılmaktadır.

Gönüllülük kadın örgütlerine bağlı KDM'ler için önemli bir mekanizmadır. Gönüllülere seminerler, kuruluşun çeşitli etkinlikleri ve TV-radyo yayınları aracılığıyla ulaşılmaktadır. Kadın danışma merkezine destek verecek gönüllülere kuruluş tarafından toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, kadın danışma merkezi işleyişi, başvuru alma teknikleri konularında eğitim verilmektedir. Gönüllüler danışma merkezlerinde başvuru alma ve takip etme, etkinlik organize etme, refakat, bağışları düzenleme, ilgili toplantıları takip gibi işleri yürütmektedir.

2.1.3.5 Fiziki koşullar

Türkiye'de sığınmaevlerinin fiziki koşullarına ilişkin belirlenmiş bir standart yoktur ve bu konuda bir modelden söz etmek güçtür. Sığınmaevinin fiziki koşulları, bağlı bulunduğu kuruluşun imkânları ve konuya verdiği önem ölçüsünde farklılık göstermektedir. Fiziki koşullarla ilgili çok sayıda problem mevcuttur. Bunların başında fiziki mekânların geniş ve çeşitli olmaması ile çocukların ve farklı gereksinim gruplarının ihtiyaçlarının gözetilmemiş olması gelmektedir.

İncelenen sığınmaevlerinin fiziki koşullarına ilişkin uygulamalar şu şekildedir:

Sığınmaevlerinin tamamına yakını müstakil binalarda faaliyetini sürdürmektedir. Bu binalar genellikle bir sokakta yer alan iki katlı ya da birkaç katlı bina biçimindedir. Bazı

sığınmaevleri bir yerleşke içerisinde yer alan binada, küçük bir bölümü de apartman dairesinde faaliyet göstermektedir. İstasyon tipi sığınmaevi çocuklara yönelik hizmet veren çok katlı bir merkezin kendilerine ayrılmış olan bir bölümünü kullanmaktadır.

Bu binaların önemli bir bölümü sığınmaevi ihtiyaçları doğrultusunda inşa edilmemiştir. Bu nedenle fiziki koşullar bakımından sıkıntılar yaşanmaktadır. Ancak son dört yılda belediyeler tarafından açılan sığınmaevlerinin bir kısmının ihtiyaçlar doğrultusunda inşa edildiği veya mevcut bir binanın sığınmaevi ihtiyaçları doğrultusunda yapılandırıldığı görülmektedir.

Belediyelere bağlı sığınmaevlerinin tamamının mülkiyeti belediyeye aittir. STÖ'lerin sığınmaevi binaları belediye desteği ile sağlanmaktadır. Bu iki şekilde gerçekleşmektedir. Belediye kendine ait bir binayı sığınmaevi için tahsis edebilmekte ya da STÖ tarafından belirlenen bir binanın kirasını ödemektedir.

İstanbul'da bir kadın vefatından kısa bir süre önce kendine ait bir binayı sadece kadın sığınmaevi olarak kullanılmak üzere belediyeye bağışlamıştır ve gerekli fiziki düzenleme yapıldıktan sonra bu bina sığınmaevi olarak faaliyet göstermeye başlamıştır.

Tüm sığınmaevlerinde yatak odası-yatakhane, salon-oturma odası, mutfak, banyo, tuvalet, çalışan odası bulunmaktadır. Ayrıca bazı sığınmaevlerinde idare odası, sosyal servis, ilk kabul odası, faaliyet odası, revir, etüt, kreş, oyun odası, arşiv odası, kütüphane, çamaşır-ütü odası, yemek odası, depo-kiler bulunmaktadır.

Bir sığınmaevinde tüm yatak odaları iki kişiliktir. Bu odalarda tek kişilik olan ancak gerektiğinde iki kişinin kullanabileceği bir mekanizması olan yataklar bulunmaktadır. Çocuklu kadınların kalması halinde çocuklar bu yataklarda uyuyabilmektedir. Bir başka sığınmaevinde her odada üç kanepe bulunmaktadır. Bu odalar gündüz oturma odası, geceleri yatak odası olarak kullanılmaktadır. Bir diğer uygulama da yatakhanedir. Bazı sığınmaevlerinde yatak sayısı 20'yi bulan yatakhaneler vardır. Bunlardan bazılarında çocuklar anneleri ile aynı odada kalırken bazı sığınmaevlerinde çocuklar için ayrı yatakhaneler bulunmaktadır.

Bazı sığınmaevlerinde oyun ya da yemek odası bulunmazken birden fazla çalışan odası bulunmaktadır. Kreşi bulunmayan sığınmaevlerinde oyun odası bulunmasına özen gösterilmektedir; buna rağmen hem kreşi hem de oyun odası bulunmayan sığınmaevleri mevcuttur. Ayrıca çok sayıda sığınmaevinde okula devam eden çocuklar için ayrılmış çalışma odası bulunmamaktadır.

Az sayıda sığınmaevinde sosyal servis olarak da adlandırılan görüşme/danışma odaları bulunmaktadır. Görüşmeler genellikle idare odası ya da çalışanların odalarında gerçekleştirilmektedir. Bazı sığınmaevlerinde ilk kabul odası bulunmaktadır. Gece saatlerinde sığınmaevine gelen kadınlar bu odalara alınmakta, ilgili meslek elemanı görüşme yaptıktan sonra uygun bir odaya ya da kuruluşa yerleştirilmektedir.

Uzun süredir faaliyet gösteren sığınmaevlerinde arşiv odası bulunmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde kurslar, eğitimler ve grup çalışmalarının gerçekleştirildiği etkinlik odaları mevcutken çok sayıda sığınmaevi bu tip etkinlikler için salon veya oturma odasını kullanmaktadır. Bu durum etkinliğe katılmayan kadınlar açısından sıkıntı yaratabilmektedir.

Tek katlı binalarda girişteki odalar, iki ya da çok katlı binalarda ilk kat daha çok idari bölüm olarak kullanılmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde idari bölüm herkesin görebileceği/görülebileceği camlı bölmelerle ayrılmıştır.

Hem belediye hem de SHÇEK'e ait çok sayıda sığınmaevinde yemekler özel yemek şirketleri tarafından getirilmektedir. Bu nedenle mutfaklar sadece kahvaltı ya da çay, pasta için kullanılmaktadır. Bazı belediyelerde mutfakla birlikte yemek salonu ve kileri bulunmaktadır. Bazı belediyelerde yemekler aševinden günde bir kez gelmekte, öğle ve akşam aynı yemekler yenmektedir. Bu uygulama hamile, sağlık durumu nedeniyle diyet yapan kadınlar ise çocuklar için önemli bir sorundur.

Sığınmaevlerinin genellikle banyo ve tuvaletler ortaktır; ancak özellikle son dönemde açılan sığınmaevlerinde birden fazla banyo ve tuvalet bulunmasına özen gösterilmiştir. Az sayıda sığınmaevinde çocuklar için tuvalet ve lavabo bulunmaktadır.

Bazı sığınmaevlerinde bahçe bulunmaktadır. Bahçesi olmayan sığınmaevleri için bu durum önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Çok katlı sığınmaevlerinin pencerelerinde özellikle intihar girişimlerinin önüne geçmek için demir parmaklıklar bulunmaktadır.

İncelenen ülkelerde, farklı yapılardaki sığınmaevlerinin çoğunluğunda kadın ve çocuklarının birlikte kalabileceği ayrı bir oda bulunduğu ortak kullanım alanları diğer kadınlarla paylaştığı görülmektedir. Sığınmaevlerinin önemli bir kısmı avlusu ya da bahçesi olan müstakil bir evi kullanmaktadır.

Bazı sığınmaevlerinde bir ya da birkaç apartman dairesi sığınmaevi olarak kullanılmaktadır. Kadınlar çocuklarıyla birlikte bir dairede kalmakta, bununla birlikte tuvalet, banyo, mutfak gibi olanakları birkaç kadın ile paylaşmaktadırlar. Bazı sığınmaevlerinde 2 ya da 3 kadın aynı yatak odasını paylaşmaktadır. Çocukların ayrı bir odası olmaktadır.

Bazı sığınmaevleri hostellerden oluşmaktadır. Hostellerin bir kısmında çocuklu kadınlar birlikte kalmakta, ortak kullanım alanlarını diğer kadınlarla paylaşmaktadır. Çocuksuz kadınlar için olan hostel ayrıdır. Bazı sığınmaevleri Toplu Konut İdaresinden kiralanmış bir apartman içindeki daireleri kullanarak hizmet vermektedir.

Grup evi olarak kullanılan sığınmaevlerinde tuvalet, banyo, mutfağın ortak kullanıma dahil olduğu, yatak odalarının, kadınların çocuklarıyla birlikte kalmasına uygun olarak düzenlendiği görülmektedir.

Sığınmaevlerinin bir bölümünde kadınların odalarının içinde küçük bir mutfak, banyo ve tuvalet bulunduğu; bazılarının odalarında bir lavabo bulunduğu; bazılarında ortak mutfakta her kadının mutfak eşyaları ve malzemelerini koymaları için ayrı bölmelere sahip olduğu, ortak mutfakta kadın için ayrı bir buzdolabı bulunduğu görülmektedir. Birçok sığınmaevinde kadınlar kendi yemeklerini kendileri pişirmektedir. Bu olanakların kadınların benlik saygılarının korunmasında etkili olduğu belirtilmektedir.

Sığınmaevleri genellikle bahçesi ya da avlusu olan birkaç katlı müstakil evleri kullanmaktadır. Bahçenin varlığı, çocuklar için oyun alanı yaratmakta, kadınların güvenli bir ortam içinde açık havada zaman geçirebilmelerini sağlamaktadır. Bahçenin sığınmaevi binasının ortasında yer alan bir avlu içinde yer alması, güvenliğin en üst düzeyde sağlanabilmesi açısından etkili olmaktadır.

Sığınmaevlerinin önemli bir kısmında, kadınların çocuklarıyla birlikte kalabileceği ayrı bir odanın olmasının, kadınların mahremiyetlerini korumak ve aynı odanın paylaşılacağı kadınlarla yaşanabilecek çatışmaların önüne geçebilmek için yararlı olduğu düşünülmektedir. Bu fiziksel yapı, kadının birey olarak kabulünün de göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte salon, mutfak, banyo gibi yaşam alanlarının ortaklaşa kullanılması, diğer kadınlarla ilişki geliştirilebilmesi ve dayanışma ruhunun yaratılabilmesi için gerekli olmaktadır.

2.1.3.6 Güvenlik önlemleri

İncelenen sığınmaevlerinin güvenlikle ilgili aldığı en temel tedbir sığınmaevi adresinin gizli tutulmasıdır. Sığınmaevlerinin önemli bir bölümü sığınmaevlerinde güvenlik görevlisi bulundurmaktadır. Sivil toplum örgütleri güvenlik görevlisi istihdam etmeme eğilimindedir. STÖ'lerin sığınmaevlerinin güvenliğinin sağlanması imzalanan protokol kapsamında, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundadır. Herhangi bir güvenlik tehdidinde irtibat kişisi aranmakta ve polis kısa süre içinde sığınmaevine gelmektedir.

Sığınmaevi adresinin gizliliği ve güvenlik görevlisi dışında sığınmaevlerine dışarıdan gelebilecek güvenlik tehditleri için güvenlik kamerası, güvenlik alarmı bulundurulmaktadır. Güvenlik nedeniyle kapı tanınmayan kişilere açılmamaktadır. Bazı sığınmaevlerinde bir panik düğmesine basılması halinde ilgili kişilerin sisteme girilmiş olan mobil telefonlarına acil durum çağrısı gelmektedir. Buna ek olarak bazı sığınmaevlerinde kadının eşinin karakola gelerek kadına ulaşmaya çalışması halinde bu durum karakol tarafından sığınmaevi görevlilerine bildirilmekte ve sığınmaevi gerekli tedbirler alınmaktadır.

Kadınlara mahkemeye gidişleri ve can güvenliği tehdidi altındaki kadınların başka bir ildeki sığınmaevine nakli sırasında polis refakati sağlanmaktadır. Öldürülme tehdidi altındaki kadınların güvenliği; kadının sığınmaevinde farkı bir isimle çağırılması, geldiği şehri söylememesi, kadını bulmak üzere sığınmaevine girmesinden şüphelenilen kadınlarla görüşmenin başka bir kişi tarafından tekrarlanması gibi uygulamalarla sağlanabilmektedir. Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde can güvenliği tehdit altında olan kadınlar sınırlı sürelerle dışarı çıkmaktadır.

SHÇEK sığınmaevine kalan bir kadının nakli için öncelikle il müdürlüğü yazı ile bilgilendirilmekte, İl Müdürlüğü Genel Müdürlük ile görüşerek kadının nakli için uygun bir yer belirlenmesi istenmektedir. Öldürülme tehdidi altındaki kadınlarla ilgili yazışmalar kod isimlerle yapılmaktadır. Nakiller kadın polis refakatinde yapılmaktadır. Ayrıca bir sığınmaevinde, nakil edilen kadının izlenmesi riskine karşı tedbir olarak kadınların otogardan değil, otobüs otogardan çıktıktan sonra yoldan araca bindirildiği belirtilmiştir.

Evine dönmeye karar veren kadınlar için bazı sığınmaevlerinde kadının yakınlarına bir taahhütname imzalatıldığı, yasal bir geçerliliği olmasa da bu uygulamanın bazı durumlarda yeniden şiddet uygulama konusunda caydırıcı olabildiği belirtilmiştir. Ayrıca sığınmaevindeki kadınlar 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun hakkında bilgilendirilmektedir.

Bazı sığınmaevlerinde, evine dönmeye karar veren kadınların talebi halinde il müdürlüğünde eş ile görüşüldüğü ve şiddet uygulaması halinde karşılaşacağı yasal yaptırımlar hakkında bilgi verilmektedir. Buna ek olarak madde bağımlılığı olan eşlerin ilgili kurumlarda tedavi görmesinin sağlanabilmektedir.

Şiddet uygulamamak tüm sığınmaevlerinde geçerli bir kuraldır. Sığınmaevlerinde kadınların kendilerine ve birbirlerine zarar vermelerinin önüne geçilmesine ilişkin çeşitli uygulamalar mevcuttur. Kesici, delici aletler sığınmaevine alınmamaktadır. Sığınmaevlerinde kalan çocukların okul müdürünün işbirliği ile kaydı gizli tutulmakta, çocuklar misafir öğrenci ya da başka bir okula kayıtlı olarak gösterilebilmektedir.

İncelenen ülkelerdeki sığınmaevlerinin güvenliğini sağlamak üzere çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Adresin ve telefon numarasının gizli tutulması en temel önlemdir. Kadınlarla birlikte güvenlik planı yapılmaktadır.

Sığınmaevlerinin çoğunluğunda güvenlik elemanı bulunmadığı anlaşılmıştır. Polisle yakın işbirliği halinde çalışıldığı bildirilmiştir. Birçok sığınmaevinin doğrudan polise bağlı alarm sistemi bulunmaktadır. Özel güvenlik şirketlerine uyarı gönderen alarm sistemi bulunan sığınmaevleri vardır. İngiltere’de bulunan bir sığınmaevinde özel güvenlik şirketine uyarı gönderen alarm sistemi aynı zamanda polise de uyarı göndermektedir.

İzlenme durumunda evin girişinde doğrudan polisin arandığı telefon bulunmaktadır. Ciddi düzeyde tehdit altında olan kadınlar için GPS (yer belirleme sistemi) sistemi geliştirilmiştir. Birçok sığınmaevi polis karakoluna oldukça yakın mesafede bulunmaktadır. Polis belli aralıklarla sığınmaevi çevresinde devriye gezerek güvenliğini sağlamaktadır.

Sığınmaevinin girişi ve bahçesi kamera sistemi ile izlenmekte, bahçelerin etrafı yüksek duvar ve çitlerle korunma altına alınmaktadır. Bahçe kapısındaki megafonlu ve zil ile bağlantı kurulduktan sonra kapı açılmaktadır. Megafonla birlikte görüntülü zil sistemi kullanılmaktadır. Sığınmaevine giriş kapısındaki sisteme kod yazılarak, giriş sağlanmaktadır. Pencere camları kurşungeçirmez ya da kırılmayan camlarla kaplıdır. Asıl giriş kapısı ile giriş kapısı gibi görünen iki farklı kapı bulunmaktadır. Sığınmaevlerinin büyük kısmında pencerelerin demir parmaklıkla güvenli hale getirildiği anlaşılmıştır.

Almanya’da bulunan bir kadın sığınmaevindeki güvenlik kuralları dikkat çekmektedir. Kadınlar bir buluşma noktasından alınıp, sığınmaevine dolaylı yollardan geçilerek getirilir. Kadınların taksiyle eve gelmelerine, eve herhangi bir sipariş vermelerine izin verilmemektedir. Herhangi bir kişiye ya da kuruma telefon üzerinden kadınlara dair bilgi verilmemektedir. İzlediklerini anlayan kadınların polisi arayabilmesi için evin girişinde polisi doğrudan arayabilecekleri telefon bulunmaktadır. Bulunma riski altında olan kadınlar, uzakta bulunan başka bir sığınmaevine yönlendirilmektedir.

Bazı sığınmaevlerinde yaşamsal tehlike altında bulunan kadınlar için gizli apartman dairelerini kullanmaktadır. Kadınlar hakkında kurumlara kimliği açıklayıcı bilgi verilmemektedir. Buna ilişkin ilginç bir uygulama örneği Kadın Sığınmaevinde tehdit altındaki kadınlar için kod isim kullanılmasıdır. Çeşitli devlet kurumları, banka, adli kurumlar ile çalışırken, gizlilik ilkesine uyulur ve kadının adresi gizlenir. Kadınlara ulaşılmasını engellemek amacıyla, kadınlara yeni sim kartları verilmesi de farklı bir uygulama örneğidir.

2.1.3.7 Kadın sığınmaevine giriş

Sığınmaevine 7 gün 24 saat kabul asgari standartlardan biridir. Ancak sekiz ilde sığınmaevlerinin önemli bir bölümü 7 gün 24 saat kabul yapmamaktadır. Az sayıdaki sığınmaevine gece kabulü “çok acil durumlar” için geçerli olan icapçılık sistemi ile yapılmaktadır.

Kadınların gece 183'ü araması durumunda kadından en yakın polis merkezine gitmesi istenmektedir. Bir sığınmaevi çalışanı polis merkezine giderek kadını sığınmaevine götürmektedir. SHÇEK sığınmaevlerine gece saatlerinde gelen kadınlar genellikle sığınmaevi içinde yer alan ilk kabul odasında ya da uygun bir odada geceyi geçirmekte ve ertesi sabah yapılan görüşme sonucunda hazırlanan rapor doğrultusunda sığınmaevine kabul edilmektedir. Sığınmaevine kabul onayı il müdürlüğünce verilmektedir.

Belediyelere bağlı bazı sığınmaevleri de icapçılık uygulamasını hayat geçirmiştir. Sığınmaevi koordinatörlerinin telefonu 183 Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü Sosyal Hizmet Hattında ve ildeki polis merkezlerinde bulunmaktadır. Polisin icapçıları araması durumunda KDM ve sığınmaevinden bir kişi gece kadını alarak sığınmaevine götürmektedir. Bir belediyede gece polise ulaşan kadınlar belediyenin halkla ilişkiler nöbetçi memurluğuna götürülmektedir. Buradan sosyal işler müdürlüğü yetkililerine bilgi verilerek kadının sığınmaevine ulaşması sağlanmaktadır.

Kadın ticareti ile mücadele alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin sığınmaevlerine yönlendirme Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) ile imzalanan protokol çerçevesinde EGM Yabancılar Şubesi tarafından yapılmaktadır. Bir kadın ticareti mağdurunun tespit edilmesi durumunda kadın bulunduğu ilden Ankara ya da İstanbul Yabancılar Şubesine bir polis refakatinde getirilmektedir. Yabancılar Şubesi yetkilileri sığınmaevi koordinatörlerini arayarak durumu bildirmekte ve sığınmaevinden ihtiyaca göre bir ya da birkaç kişi yabancılar şubesine giderek kadını sığınmaevine götürmektedir.

Bir belediye SHÇEK il müdürlüğünden sığınmaevi için bir kadın yönlendirilmesi halinde KDM kadınla görüşme yapmadan boş yer var ise kadını sığınmaevine kabul etmektedir. Bu, kadının yaşadıklarını birçok kez anlatmasının önüne geçmesi bakımından örnek alınması gereken bir uygulamadır.

Sığınmaevine kabul için kadınlardan nüfus cüzdanı veya fotokopisi, bulaşıcı hastalığı olmadığına ilişkin sağlık kurulu raporu, adli sicil kaydı, nüfus kayıt örneği, ilgili birimin onay yazısı, sığınmaevinde kalmak istediğine dair dilekçe istenmektedir; ancak sığınmaevlerinin tamamına yakını bu belgelerin hiçbirini olmasa da kadını sığınmaevine kabul edebildiklerini belirtmiştir. Bu belgeler sığınmaevi çalışanlarının refakati ya da desteği ile daha sonra temin edilmektedir. Bazı sığınmaevleri kimlik belgesini sığınmaevine giriş için zorunlu tutmaktadır. Kadın ticareti ile mücadele alanında uzmanlaşmış sığınmaevlerine polis tarafından yapılan yönlendirmelerde kabul için yabancılar şubesi tarafından düzenlenen belge yeterli olmaktadır.

Sığınmaevlerindeki ilk kabulde izlenen aşamalar tüm kuruluşlarda benzerlik göstermektedir. İlk kabul sürecindeki uygulamalar tanışma, ihtiyaçların tespiti, sığınmaevi işleyişi ve kuralların aktarılması, özellikle gizlilik ilkesi hakkında bilgilendirme (Kadınlar SHÇEK il müdürlüğünde iken gizlilik ilkesini ihlal etmeyeceğine dair bir taahhütname imzalamaktadır), sığınmaevinin tanıtılması ve uygun bir oda gösterilmesi, değerli eşyalarının emanete alınması, acil kişisel ihtiyaçların karşılanması (çamaşır, diş fırçası vb.), gerekli resmi evrakların fotokopisinin alınması, görüşme formunun doldurulması şeklinde sıralanabilir.

Bu işlemler kadının durumuna göre farklılık gösterebilmektedir. Bazı sığınmaevlerinde tanışma ve değerli eşyaların emanete alınmasından sonra kadının yemek yemesi, duş alması ve dinlenmesi sağlanmaktadır. Bazı durumlarda ilk görüşme için bir iki gün kadının

kendini toparlaması beklenmektedir.

İncelenen ülkelerdeki kadın sığınmaevlerinin tamamında 7 gün 24 saat kabul yapıldığı görülmektedir. Gece kabul süreci sığınmaevinde gece görev yapan kişiler, kadın danışma merkezinde akşam saatlerinde görev yapan kişiler ya da sığınmaevinde kalan kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Gece kabul sürecinde kadınların kolaylıkla ulaşabildiği acil yardım hattı hayati önem taşımaktadır. Bazı ülkelerde sığınmaevleri her gün sığınmaevine kabul edilebilecek kadın ve çocuk sayısını acil yardım hattına bildirmektedir. Kadınlar bu bilgi çerçevesinde uygun sığınmaevine yönlendirilmektedir.

2.1.3.8 Sığınmaevinde kalış süresi

Sığınmaevinde kalış süresinin sığınmaevinin bağlı olduğu kuruluşa göre farklılaştığı görülmektedir. Kadınlar SHÇEK sığınmaevlerinde 3 ay kalabilmektedir. Uzatma gerektiren durumlarda sığınmaevi yöneticisi tarafından uzatma nedenini bildiren bir rapor hazırlanarak ve il müdürlüğüne iletilmekte ve il müdürlüğü tarafından 3 ay süreli uzatma talebi onaylanmaktadır. İkinci uzatma için uzatma talebinin gerekçesini bildiren ikinci bir rapor yazılarak onay için Genel Müdürlüğe iletilmektedir. Genel Müdürlüğün onay vermesi halinde ikinci uzatma gerçekleştirilmektedir. SHÇEK sığınmaevi yöneticileri özellikle öldürülme tehdidi altındaki kadınlar ve çocuk annelerin uzun süre sığınmaevinde kalabildiğini belirtmiştir.

SHÇEK yönetmeliğini esas alan belediyelere bağlı sığınmaevlerinde kalış süresi 3 ay olup süre sığınmaevinin bağlı olduğu birimin onayı ile uzatılmaktadır. Bazı belediyelerde süre 1 ay ile sınırlıdır. İstasyon tipi sığınmaevinde süre birkaç hafta ile sınırlı olmasına rağmen bazı durumlarda kadınların 6 ay kalabildiği belirtilmiştir.

Kalış süresine ilişkin en iyi uygulamalardan biri, Küçükçekmece Belediyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu sığınmaevine gelen her kadına 2 ay dinlenme süresi tanınmaktadır. Bu süre içinde kadınların dinlenmesi, psikolojik destek alması, sosyal etkinliklere katılması sağlanmaktadır. Bu süre kadının durumu ve talebine göre daha uzun ya da kısa olabilmektedir. Bu sürenin ardından kadının bir iş bulmasına yardımcı olunmaktadır. İş bulan kadının en az 6 ay sığınmaevinde kalarak çalışması ve para biriktirmesi beklenmektedir. Daha sonra kendine ev bulan kadınlar için SYDV'dan 6 aylık kira ve belediyeden ev eşyaları temin edilmektedir.

Kalış süresi kadınların fiziksel ve psikolojik olarak kendini toparlayamaması, hamile ya da yeni doğum yapmış olması, öldürülme tehdidinin olması, çocuk anne olması, iş veya ev bulamaması, fiziksel bir sakatlığının olması gibi nedenlerle 1 ay ile 2 yıl arasında uzatılabilmektedir.

Uzmanlaşmış STÖ'lerin sığınmaevinde kalış süresi ihtiyaç doğrultusunda uzatılmaktadır. Yararlanıcılarını daha çok yabancı uyruklu olan kadınların oluşturduğu bu sığınmaevlerinde kalış süresi özellikle Türkiye'de mahkeme süreci devam eden ve süreci takip etmek isteyen kadınlar için uzamaktadır. Uzun süre kalmak ve çalışmak isteyen kadınlar insani vize başvurusunda bulunmaktadır.

İncelenen ülke örneklerinde, sığınmaevi yapısıyla bağlantılı olarak kalış süresi sınırının farklılaştığı anlaşılmıştır. Sığınmaevlerinin temel amacının barınma hizmetiyle birlikte kadının güçlendirilmesi olduğu düşünüldüğünde sığınmaevlerinde kalış süresinin uzun olması gereği ortaya çıkmaktadır. Örneklerin önemli bir bölümünde süre sınırlaması

yoktur. Süre planlaması, kadınların istekleri, koşulları ve gereksinimleri doğrultusunda daha esnek koşullarda yapılmaktadır. İncelenen örneklerde kalış süresinin uzun olması, kadınların şiddetin etkilerinden uzaklaşmaları, güçlenmeleri ve istekleri doğrultusunda bağımsız bir yaşam kurmaları, şiddetle mücadele sürecindeki yasal işlemlerini başlatıp tamamlayabilmeleri ya da güvenlik koşullarını sağlayarak evlerine dönmeleri için kadınlara önemli fırsatlar sunmaktadır.

2.1.3.9 Giriş çıkış saatleri

Sığınmaevlerinin tümünde giriş çıkış saatlerine ilişkin çeşitli düzenlemeler mevcuttur. Sığınmaevine giriş saati 16.00 ile 21.00 saatleri arasında değişmektedir. Gece çalışan kadınlar için esneklik sağlanmaktadır. İncelenen ülke örneklerinde giriş çıkış saatlerine ilişkin bir sınırlama olmadığı görülmüştür.

2.1.3.10 Planlama

Sığınmaevlerinin temel faaliyetlerinin bir plan dahilinde sürdürülmesi son derece önemlidir. İhtiyaçlar doğrultusunda kadın ve çocukların aktif biçimde yer aldığı bir planlama süreci sığınmaevinin amacına uygun işleminin ön koşullarından biridir. Sığınmaevinde kadınlara yönelik çalışmaların kadın danışma merkezi üzerinden yürütülmesi planların aksamadan yürütülmesi bakımından önemli bir avantaj sağlamaktadır.

İllerdeki sığınmaevlerinde çalışan sayısının az olması, kadınların gün içinde beliren acil ihtiyaçları, kadınlara sunulan hizmetlere ilişkin oturmuş bir mekanizma olmaması gibi nedenlerle planlama yapmanın güçleştiği belirtilmektedir. Bu sığınmaevleri genellikle günlük planlama yapabilmektedir.

Bazı sığınmaevleri meslek elemanları ile her ay, uzatma süreleri ve faaliyetlerle ilgili planlama yaptıklarını belirtmiştir. Bazı sığınmaevleri daha çok haftalık gezi, kurs, refakat, nakil gibi işleri planlayabildiklerini belirtmiştir. Sığınmaevinde yürütülen faaliyetler genellikle yönetici ve çalışanlar tarafından planlanmaktadır. Az sayıda sığınmaevinde planlama sürecine kadın ve çocuklar dahil edildiği görülmektedir.

İncelenen ülkelerde çalışmaların kadın ve çocukların ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan bireysel planlar dahilinde gerçekleştirildiği görülmektedir.

2.1.3.11 Kadınlara yönelik çalışmalar

Kadın sığınmaevleri kadın ve çocuklara çeşitli alanlarda destek sunar. İncelenen sığınmaevlerinde yürütülen çalışmalar şu şekildedir.

Tıbbi Destek

SHÇEK'e bağlı sığınmaevleri, bir şifre ile internet üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu sistemine sosyal güvencesi olmayan kadınların kaydını yapmaktadır. Daha sonra kadınlar sevk ile devlet hastanelerine yönlendirilmekte, kadınların tedavileri ücretsiz olarak gerçekleştirilmektedir. Kadınların kaydı sığınmaevinden ayrılışının hemen ardından sistemden silinmektedir. İlaçlar anlaşmalı eczanelerden ücretsiz alınmaktadır. Sosyal güvencesi olan kadınlar bu sisteme dahil edilememektedir. Bu nedenle ilaçlar için ödenmesi gereken pay sığınmaevleri için bir gider olarak belirtmektedir. Bazı sığınmaevleri bunu SYDV aracılığı ile sağladıklarını, bazı sığınmaevleri kendi bütçelerinden karşıladıklarını, bazı sığınmaevleri ise bu konuda sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir.

Kaymakamlıkla işbirliği halinde faaliyetini sürdüren bir sığınmaevinde kadınlar devlet

hastanelerine yönlendirilmekte, hastane faturaları Kaymakamlığa iletmektedir.

SHÇEK'e bağlı bazı sığınmaevlerinde görev yapan hemşireler, tedaviye ihtiyacı olan kadınları hastanelere yönlendirmekte, gerekli durumlarda kadınlara refakat etmekte ve işlemlerini takip etmektedir. Hemşireler, kadınların ilaçlarının düzenli alındığının takibini yapmakta, hastalıklardan korunma yolları hakkında bilgilendirme yapmaktadır.

Belediyelere bağlı sığınmaevleri SGK sisteminden yararlanamamaktadır. Belediyeler bu nedenle daha çok kadınların yeşil kart çıkarmasına yardımcı olmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde tedavi giderleri belediye bütçesinden karşılanmaktadır. Bazı sığınmaevleri belediyeye bağlı tıp merkezlerinden yararlanmaktadır. Özel hastaneler ile protokolü olan belediyeler de vardır. Protokol çerçevesinde, kadınlar sevk kâğıdı ile anlaşmalı hastanelere gitmekte ve tedavilerini ücretsiz gerçekleştirebilmektedir. Rotary, Lions gibi kuruluşlarla işbirliği yapan belediyeler bulunmaktadır. Anlaşmalı eczanelerden alınan ilaçların parası bu kuruluşlar tarafından ödenmektedir.

STÖ'lere bağlı uzmanlaşmış iki sığınmaevinde kadın ticareti mağdurlarının tedavileri 2003/6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararınca Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan genelge ile tüm hastanelerde ücretsiz gerçekleştirilmektedir. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan matbu sevk kâğıdı ilgili Vali Yardımcısı tarafından onaylandıktan sonra, kadınlar bu sevk ile devlet hastanelerinde tedavilerini ücretsiz gerçekleştirmektedir.

İncelenen ülkelerde sığınmaevlerinin çoğunda, kadınlar için tıbbi destek yönlendirme yoluyla sağlanmaktadır. Az sayıdaki sığınmaevinde sağlık personeli çalışmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde belli aralıklarla kuruma tıbbi danışmanlık için gelen sağlık görevlileri bulunmaktadır. Kadınlara tıbbi destek sunulması özellikle hamile, kürtaj yaptırma isteği olan, küçük bebelere sahip, sürekli tedavi gerektiren sağlık sorunları olan kadınlar açısından büyük önem taşımaktadır.

Hukuki Destek

SHÇEK'e bağlı sığınmaevleri, hukuki danışmanlık ve avukat talep eden kadınları baroların adli yardım birimlerine yönlendirmektedir. Bazı sığınmaevleri, kadının kuruluştaki kaldığına dair bir belge düzenlemektedir. Kadınlar başka bir belge sunmadan bu belge ile adli yardım birimlerinden kolaylıkla yararlanabilmektedir. Bazı sığınmaevleri de baroların yanı sıra STÖ'lerin gönüllü avukatlarından destek aldıklarını belirtmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) çerçevesinde kadınlara ücretsiz hukuki destek sağlandığı da belirtilmiştir.

STÖ'lere bağlı uzmanlaşmış sığınmaevlerinde hukuki destek gönüllü avukatlar sağlanmaktadır. Bazı durumlarda yasal süreçle ilgili masraflar projeler aracılığı ile karşılanmaktadır. Bir sığınmaevinde kadınlara yönelik ilgili hukuki bilgileri içeren Türkçe ve Rusça dillerinde bir broşür hazırlanmıştır.

İncelenen ülkelerde sığınmaevlerinin hepsinde hukuki konularda danışmanlık hizmeti verilmektedir. Bu hizmet kadınları hukuki haklar konusunda bilgilendirme, avukatlara, adli kurumlara yönlendirme şeklinde yapılmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde kuruma belli aralıklarla gelen avukatlar bulunmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde ise kurum ile anlaşmalı avukatlarla işbirliği yapılmakta ya da aile içi şiddet konusunda uzmanlaşmış avukat dernekleriyle bağlantı kurulmaktadır.

Sığınmaevlerinde kadınlara hukuki danışmanlık hizmeti verilmesi ve bazı kurumlarda

bunun profesyonel olarak avukatlar tarafından gerçekleştirilmesi, kadınların haklarını öğrenmeleri ve hukuki süreçleri başlatması kadınların korunması ve güçlenmesi açısından büyük yarar sağlamaktadır. Kadınların polisle ve savcılıkla görüşme ve mahkeme duruşmaları sürecinde kadınlara sığınmaevi çalışanları ya da kadınlar tarafından eşlik edilmesi, kadınların cesaretlendirilmeleri, kendilerini daha güçlü hissetmeleri ve güvenliklerinin sağlanması ve hukuki haklarından yararlanmalarını sağlamada etkili olmaktadır.

Psikolojik ve Psikiyatrik Destek

Psikolojik destek genellikle sığınmaevinde görev yapan psikologlar tarafından sağlanmaktadır. Bir sığınmaevinde gerekli durumlarda devlet hastanesinden bir psikolog sığınmaevine gelerek kadınlara psikolojik destek sağlamaktadır.

İstanbul Avrupa yakasındaki kuruluşların önemli bir bölümü Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Anadolu yakasındaki Sığınmaevleri ise Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi ile işbirliği ile psikolojik ve psikiyatrik destek sağlamaktadır. Diğer illerde devlet hastanelerinin psikiyatri servislerine yönlendirme yapılmaktadır. Yine gerekli durumlarda SHÇEK'e bağlı kuruluşlardan bu konuda destek sağlanabilmektedir. Örneğin bazı sığınmaevleri SHÇEK'in Aile Danışma Merkezi'nden destek almaktadır.

Belediyelere bağlı sığınmaevleri de gerekli durumlarda hastanelerin psikiyatri servislerine, belediyeye bağlı polikliniklere yönlendirme yapılmaktadır. Bir belediye, rehberlik araştırma merkezine yönlendirme yapmaktadır.

STÖ'lere bağlı sığınmaevlerinde kadına yönelik şiddet ve kadın ticareti konularında uzmanlaşmış psikologlar görev yapmaktadır. Bir sığınmaevinde psikolog yarı zamanlı çalışmakta ve sığınmaevine giderek görüşme yapmaktadır. Başka bir sığınmaevinde psikolog görüşmeleri kuruluşun kadın danışma merkezinde yapmaktadır.

İncelenen ülkelerdeki sığınmaevlerinin tamamında kadınlara psikolojik destek verilmektedir. Çoğunluğunda grup çalışması yapılarak, kadınlara kendilerini ifade etmeleri için destek olunmakta, psikolojik ve sosyal destek sağlanmaya çalışılmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde grup çalışması güncel konular etrafında gerçekleştirilmektedir. Bir sığınmaevinde kadınların kızgınlık duygularını ifade edebilmeleri ve öfke kontrolünü öğrenmeleri için özel bir grup çalışması yürütülmektedir. Kadınların kendilerini ve haklarını savunabilmeleri için dışa dönüklük eğitimi verilmektedir.

İş Bulma Desteği

Kadın işsizliği tüm sığınmaevlerinin çözüme ulaştırmada güçlük çektikleri sorunların başında gelmektedir. Sığınmaevlerindeki kadınların önemli bir bölümünün bir mesleği olmadığı ve bu nedenle iş bulmakta zorlandığı belirtilmiştir. İstanbul ve Ankara gibi şehirler bu bakımdan biraz daha şanslı görünmektedir.

Kadınlar sığınmaevlerinde daha çok çocuk- yaşlı,-hasta bakımı, temizlik gibi işlere yönlendirilmektedir. Özellikle yatılı işler, sığınmaevi sonrasında kalacak yeri olmayan kadınlar tarafından tercih edilmektedir. Ancak işverenler bu tür işlerde çocuksuz kadınları tercih etmektedir.

Sığınmaevlerinde kadınların iş bulmasını sağlayacak mekanizmalar son derece sınırlıdır. SHÇEK'e bağlı sığınmaevleri iş bulmayı kolaylaştırmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı

halk eğitim merkezleri (HEM) ile işbirliği yapmaktadır. Kadınlar başta okuma-yazma olmak üzere, bilgisayar, takı tasarımı, trikotaj, dikiş, ahşap boyama, anne-çocuk eğitimi, fidancılık kurslarına katılım sağlamaktadır.

Bir sığınmaevi, Özel İdare'ye kadınların istihdamına yönelik el sanatları kursu için bir proje sunmuştur. SHÇEK il müdürlüğüne eleman arayan kişilerin başvurması halinde müdürlük bu başvuruları KS yetkililerine iletmekte ve iş için uygun kadınlar bu işlere yönlendirilmektedir. Bazı SHÇEK sığınmaevleri kadınları, SYDV tarafından desteklenen meslek kurslarına yönlendirmektedir. Bu kurslara katılan kadınların yol paraları ve öğle yemekleri karşılanmaktadır.

Bazı Sığınmaevleri İş-Kur ile işbirliği halindedir. SHÇEK'e bağlı bir sığınmaevi, İş-kur il müdürlüğünün sığınmaevi tarafından yönlendirilen kadınlara öncelik tanıdığını belirtmiştir. Ancak İŞ-KUR ile resmi bir işbirliği yoktur. SHÇEK'e bağlı sığınmaevi çalışanları kadınlara iş bulabilmek için çok uğraştıklarını, bu konuda genellikle yakın çevrelerinin desteği ve kişisel çabaları ile sonuç alabildiklerini belirtmişlerdir.

Belediyelere bağlı sığınmaevlerinde de durum benzerdir. Kadınların öncelikle bir meslek edinmeleri sağlanmaktadır. Belediyelerin genellikle kadınlara yönelik meslek edindirme kursları bulunmaktadır. Kadınlar bu kurslardan ücretsiz yararlanmaktadır. Bir belediye bünyesinde hizmet veren 10 aile danışma merkezinde kadınlara yönelik kurslar düzenlenmekte, sığınmaevlerindeki kadınlar bu kurslara yönlendirilmektedir.

Bazı belediyelere bağlı başvuru masalarına (beyaz masa) eleman talebi gelmesi halinde bu başvurular sığınmaevine iletilmektedir. Bir belediyenin başvuru masasının iş bulma bürosu vardır. İş başvuruları bu büroya yapılmaktadır. Bu birim aracılığıyla sığınmaevindeki kadınlara iş bulunduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak belediyelere bağlı sığınmaevleri gazete ilanlarını da takip etmektedir.

SHÇEK il müdürlüğü ve bir belediyenin ortaklaşa yürüttüğü bir proje kapsamında kadınlara yönelik 6 ay süren seracılık kursları düzenlenmektedir. Belediye, kendine bağlı sığınmaevine ürünlerini satabilmeleri için bir tezgâh vermiştir

İncelenen ülkelerde kadınların ekonomik olarak güçlenmeleri ve bağımsız bir yaşam kurabilmeleri için iş yaşamına katılmalarına yönelik meslek kursu, iş aramaya yardımcı olma gibi çalışmalar önem kazanmaktadır. Kadınların istekleri ve yetenekleri doğrultusunda meslek ve iş danışmanlığı verilmeli, kadınların çalışma yaşamına katılması özendirilmelidir.

Ev Bulma

Bazı sığınmaevleri, ayrılacak olan bir kadının kendisi için uygun bir ev bulması halinde 6 aya kadar kirasının SYDV tarafından karşılanmasını sağlamaktadır. Belediyeler genellikle ev bulma konusunda SYDV ile işbirliği içinde değildir. Az sayıda belediye SYDV aracılığıyla kira desteği sağlamaktadır. Bir belediyenin anlaşmalı emlakçıları vardır. Kadınlar bu emlakçılar tarafından bulunan evlere komisyon ödememektedir.

Bir belediyenin işbirliği içinde olduğu bir kadın grubu ev bulma konusunda destek sağlamaktadır. Bu mahallelerde (30 semt) örgütlenen bir gruptur. Eve ihtiyacı olan kadınlar için mahalle temsilcilerine bilgi verilmekte ve kısa sürede ev bulunabilmektedir. İstanbul'daki belediyeler kadın koordinasyon merkezi aracılığıyla ev eşyalarını da temin

edebilmektedir. Çok sayıda sığınmaevi çalışanı ev bulursa bile eşya bulmak konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. STÖ'ler kadınlara ev bulmak konusunda destek olamamaktadır.

Maddi Destek

SHÇEK' bağlı sığınmaevlerinde SHÇEK bütçesinden her ay kadınlara 80 TL, çocuklara 40 TL civarında para ödenmektedir. Çocuklar için ödenen miktar çocuğun yaşına ve devam ettiği sınıfa göre değişebilmektedir. 0-6 yaş grubundaki çocuklar için para ödenmemektedir. Belediyelerin tamamına yakını kadınlara para ödenmemektedir. İki belediye kadınlara her ay 100 TL ödemektedir. Bir belediye ayrıca her çocuk için 20 TL ödemektedir. Bazı belediyeler ihtiyaç halinde ve ihtiyaç ölçüsünde kadınlara harçlık ödemektedir. Bir STÖ kadınlara sığınmaevinde bütçesinden aylık 60 TL harçlık ödemektedir.

İncelenen ülkelerde maddi destek için, sosyal refah kurumlarıyla bağlantıya geçilerek kadınların sosyal yardım alması sağlanmaktadır. Resmi kurumların yanı sıra çeşitli yardım kuruluşları ile de bağlantıya geçilmektedir. Çalışmak isteyen kadınlara, iş arama ve meslek edinme konusunda destek olunmaktadır.

Kreş

SHÇEK'e bağlı sığınmaevlerinin kreşi yoktur; ancak ihtiyaç halinde SHÇEK'e bağlı kreşlerin kontenjanlarından yararlanılmaktadır. SHÇEK'e bağlı sığınmaevlerinde oyun odaları bulunmaktadır. Çocuk eğitimcisinin bulunduğu sığınmaevlerinde bu odalar bir nevi kreş olarak kullanılmaktadır. Belediyeler bağlı bazı sığınmaevlerinin kreşi vardır. Bu kreşler sığınmaevi binası içinde, bahçe içinde ya da sığınmaevi dışında olabilmektedir.

Sosyal Aktiviteler ve Spor Olanakları

Sığınmaevlerinde kadınlara yönelik düzenli sosyal ve sportif aktiviteler genellikle mevcut değildir. Bazı sığınmaevlerinde 8 Mart gibi belirli günlerde kadınlarla birlikte dışarıda yemek yenmektedir. Bir sığınmaevinde kadınlar toplum merkezine giderek sportif faaliyetlere katılım sağlamaktadır.

Belediyelere bağlı sığınmaevlerinde sosyal aktiviteler ve spor olanakları daha çeşitlidir. Belediyelere bağlı sığınmaevleri kadınlara yönelik sinema, tiyatro, gezi programları düzenlenmektedir. Bir sığınmaevi kadınlara tiyatro kursu vermektedir. Bir belediyeye ait sığınmaevinde kadınlar hobi kursları ve konservatuardan yararlanabilmektedir.

Kadınlara yönelik spor olanakları daha çok sığınmaevi içinde mevcuttur. Belediyeye bağlı bir sığınmaevi içinde küçük bir spor salonu bulunmaktadır. Bir sığınmaevi bahçesinde basketbol ve voleybol oynama imkânı vardır. Bazı sığınmaevlerinde yoga ve jimnastik yapılmaktadır.

Belediyelere bağlı sığınmaevlerinde çocuklar yaz spor okulları, park gezileri, sinema, yüzme kursu, tiyatro, basketbol, voleybol imkânlarından yararlanabilmektedir.

STÖ'lere bağlı sığınmaevlerinde kadınlar şehir gezileri, müze, sinema gibi sosyal etkinliklere katılabilmektedir.

İncelenen ülkelerdeki sığınmaevlerinde sosyal etkinliklerin son derece önemsendiği, kurum içinde ve dışında çeşitli etkinlikler düzenlendiği görülmektedir. Bir sığınmaevinde kadın ve çocuklarla birlikte yemek pişirilmekte, yüzmeye gidilmekte, ev toplantıları yapılmaktadır.

İngiltere'deki bir sığınmaevinde kadınlar için gününbirlik geziler düzenlenmektedir. Almanya'daki bir sığınmaevinde dans terapisiyle kadınların örselenmiş bedenlerine yönelik güvenlerinin yeniden kurulması sağlanmaya çalışılmaktadır. İtalya'daki bir sığınmaevinde kadınlara yönelik sanat çalışmalarına özel bir önem verilmektedir. Kütüphanede ağırlıklı olarak kadın yazarların kitapları bulunmaktadır. Yazarlarla tanışma günleri ve yazım atölyeleri düzenlenmektedir. Kadın el sanatları ve seramik, cam boyama, kalıp çıkarma gibi farklı el işi kursları verilmektedir.

Eşlik Etme

SHÇEK'e bağlı sığınmaevlerinde gerekli durumlarda, kadının talebi üzerine ve gidilecek yere göre bir çalışan kadına eşlik etmektedir. Özellikle hastane ve mahkemelerde refakat eşlik edildiği görülmektedir. Bazı sığınmaevlerinde ihtiyaç halinde sığınmaevinde kalan ve şehri bilen başka bir kadın eşlik etmektedir. SHÇEK'e bağlı sığınmaevlerinde 18 yaş altındaki kadınlara sığınmaevi dışında mutlaka eşlik edilmektedir.

Belediyelere bağlı sığınmaevi çalışanları kadınlara gerekli durumlarda hastanelere, etkinliklere, iş görüşmelerine ve avukat görüşmelerine giderken eşlik etmektedir. Sivil toplum örgütlerine ait iki sığınmaevinin yararlanıcıları yabancı uyruklu kadınlar olduğu için gerektiğinde dışarıda eşlik edilmektedir.

İncelenen ülkelerdeki sığınmaevlerinin tamamına yakınında kadınlara gereksinim duyulduğu durumlarda polis, savcılık gibi kurumlarla görüşmelerinde ve mahkeme duruşmalarında sığınmaevi çalışanları ya da gönüllüler tarafından eşlik edilmektedir. Bu uygulamada güvenliğe ilişkin nedenlerin yanı sıra, kadınlara psikolojik ve sosyal destek sağlanarak cesaretlendirilmeleri önemsenmektedir. Bazı sığınmaevleri, kendine yardım ilkesinin gereğince sığınmaevinde kalan kadınların birbirlerine eşlik etmelerini teşvik etmektedir.

Grup Çalışmaları

Sığınmaevlerinin önemli bir bölümü çalışan sayısının yetersizliği, buna bağlı iş yoğunluğu ve kadınların gündüz genellikle dışarıda olmaları nedeniyle grup çalışmaları yapamamaktadır. Sığınmaevlerinde yürütülen grup çalışmaları genellikle sabah sohbetleri, işleyiş ve kuralların konuşulduğu ev toplantıları ya da kadınlar arasında bir sorun çıkması halinde gerçekleştirilen toplantılar şeklindedir. Bir sığınmaevinde haftada bir kez gazete okuma ve gündemli toplantılar yapılmaktadır. Toplantıların gündemini bebek bakımı, kadına yönelik şiddet gibi konulardan oluşmaktadır. Bir sığınmaevi grup toplantılarında yasal haklar, toplumsal cinsiyet, şiddetle baş etme stratejileri, gebelik ve gebelere yönelik çocuk bakımı konularını ele almaktadır.

Belediyelere bağlı bazı sığınmaevleri gündemli toplantılar, izlenen kadın konulu filmler üzerine tartışma, katılım sağlanan seminerlere ilişkin değerlendirme toplantıları, okuma grupları şeklinde faaliyetler gerçekleştirmektedir.

İncelenen ülkelerde şiddet nedeniyle örselenmiş ve bir kısmı önemli düzeyde travma yaşamış olan kadınlara ve çocuklara, meslek elemanları tarafından psikolojik destek verilmesi, kadın ve çocukların güçlendirilmeleri ve bağımsız bir yaşama hazırlanmaları için ön koşul olmaktadır. Bu doğrultuda kadın ve çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri ve deneyimlerini paylaşabilmeleri için grup çalışmaları yapılmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde kadınların sığınmaevinden ayrılmasından sonra destek hizmetleri devam etmekte, danışmanlık verilmekte ve grup çalışmaları yapılmaktadır.

Giysi, Kişisel İhtiyaçlar

SHÇEK'e bağlı sığınmaevlerinde kadın ve çocuklar için giysi, ayakkabı, çocuk bezi, ped, oyuncak, kişisel temizlik malzemeleri Genel Müdürlük bütçesinden veya SYDV'den karşılanmaktadır. Bu ihtiyaçların önemli bir bölümü yıllık olarak temin edilmektedir. Buna ek olarak ihtiyaçlar bireysel veya şirket bağışlarıyla da karşılanabilmektedir.

Bazı belediyelerin kendilerine ait giysi dağıtım merkezleri vardır. Kadın ve çocukların ihtiyaçları bu merkezlerden karşılanmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde kadınlar için 2. el eşya kabul edilirken çocuklar için kabul edilmemektedir. Bazı sığınmaevleri 2. el bağış kabul etmemektedir. Bazı sivil toplum örgütleri kendilerine yapılan bu tür bağışları sığınmaevlerine yönlendirmektedir.

Bir belediyede sığınmaevi yöneticisine nakit para verilmekte, kişisel ihtiyaçlar buradan karşılanmaktadır. Bazı sığınmaevleri ihtiyaçları belediyeye bildirmekte, bu ihtiyaçlar belediye tarafından temin edilmektedir. Belediyeye bağlı bir sığınmaevi, belediyenin alış - veriş yaptığı mağazalardan ihtiyaçları temin etmekte, fatura belediyeye gönderilmektedir. İncelenen ülkelerde kadın ve çocukların ihtiyaçları sığınmaevi bütçesinden karşılanmaktadır. Amerika'da bulunan bir sığınmaevi, sığınmaevinde kalan kadınların gereksinimlerinin ücretsiz olarak karşılanması için, bağışlar yoluyla toplanan giysi ve eşyaların yer aldığı bir mağazaya sahiptir.

Yemek

Bazı sığınmaevlerinde yemek, özel yemek şirketleri tarafından getirilmektedir. Bir sığınmaevine aşevinden malzeme gelmekte, kadınlar yemeklerini kendileri yapmaktadır. Bir sığınmaevinde yemekler aşçı tarafından hazırlanmaktadır. SHÇEK'e bağlı bir sığınmaevinde yemekler sığınmaevinin içinde bulunduğu çocuk kampüsünün mutfağında pişmektedir. Burası çocuklara yönelik bir kampüs olduğu için hazırlanan ara öğünlerden sığınmaevindeki çocuklar da faydalanmaktadır.

Belediyelere bağlı sığınmaevlerinde yemekler genellikle özel şirketlerden alınmaktadır. Bir belediyenin aşçısı vardır ve her gün bir kadın, aşçı ile birlikte mutfaktan sorumludur. Belediyelere bağlı bazı sığınmaevlerine belediyenin aşevlerinden yemek gelmektedir. Bazı sığınmaevlerinde kiler vardır ve belediye ihtiyaç doğrultusunda gıda malzemeleri temin etmektedir. Bu sığınmaevlerinde kahvaltı, çocuklar için ikinci kahvaltıları, pasta, kek sığınmaevinde hazırlanmaktadır.

STÖ'ye bağlı bir sığınmaevinde gıda alış verişi çalışanlar tarafından yapılmakta, yemekler kadınlar tarafından hazırlanmaktadır. Başka bir sığınmaevinde yarı zamanlı bir aşçı vardır. Kahvaltı ve öğle yemeği aşçı, akşam yemekleri kadınlar tarafından hazırlanmaktadır. Hafta sonları yemeklerden kadınlar sorumludur.

Tercüman

Sadece STÖ'lere bağlı sığınmaevlerinde yararlanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda Rusça ve Romence bilen tercümanlar bulunmaktadır. Tercümanlar aynı zamanda geceleri sığınmaevinde kalmakta ve kadınlara sığınmaevin dışındaki işlerinde ilgili çalışan ile birlikte refakat etmektedir. Bir sığınmaevinde tercümanlar aynı zamanda danışmanlık görevini üstlenmiştir. Her iki kuruluşta da tercümanlar sabittir ve tercümanlara kadın ticareti konusunda eğitim verilmiştir.

İncelenen ülkelerde, çok dilli hizmetin temel prensiplerden biri olduğu görülmüştür. Şiddet

hatları, danışma merkezleri ve sığınmaevleri başvuruçuların anadilini konuşan çalışanları ve gönüllüleri aracılığı ile hizmet sunmaktadır.

2.1.3.12 Çocuklara yönelik çalışmalar

Sınırlı sayıda sığınmaevinde çocuklar için oyun odası, kreş, çalışma odası, çocuk yatağı bulunmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde bebeği olan kadınlar için tek kişilik odalar kullanılmaktadır. Çocuk maması, çocuk bezi, oyuncak gibi temel ihtiyaçlar genellikle karşılanmaktadır. Bazı sığınmaevleri çocuklara yönelik hayvanat bahçesi gezileri düzenlenmekte, çocuk filmleri takip edilmekte, karne dönemlerinde dışarıda yemek organizasyonu yapılmaktadır.

İncelenen ülkelerdeki sığınmaevlerinde çocuklar da şiddetten zarar gören olarak ele alınmaktadır. İletişim kurulan sığınmaevlerinin tamamında anaokulu öğretmenleri ve çocuk gelişimciler tarafından çocuk bakım desteği verilmekte, çocuklara yönelik sosyal etkinlikler düzenlenmektedir. Grup etkinlikleri ile çocukların sosyalleşmelerine yardımcı olunmakta, çocuklara yönelik bireysel psikolojik destek çalışmaları yapılmaktadır. Çocukların okullarıyla görüşülerek durumları hakkında bilgi verilmektedir. Ev ödevlerine yardım çalışması yapılarak, çocukların eğitimine destek sağlanmaktadır. Kadınlara, çocuk eğitimi ile ilgili konularda danışmanlık verilmektedir.

Sığınmaevlerinin çoğunluğunda, çocuklara yönelik olarak, şiddete tanık olma, doğrudan şiddete maruz kalma ya da annelerin yaşadığı travmanın yansıması gibi nedenlerle çocuk eğitimi konusunda eğitim almış uzmanlar tarafından bakım ve destek çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Çocuk bakımının sağlanmasının bir nedeni de kadınların sığınmaevi dışındaki çeşitli kurumlarla görüşmelerini rahatça yapabilmelerinin ve çalışmalarının sağlanmasıdır.

İngiltere’de bir sığınmaevi çalışanlarının tamamına, çocuklar konusundaki duyarlılıklarını artırmaları ve çocuklara yönelik uygun bir yaklaşım geliştirebilmeleri amacıyla hizmet içi eğitim verilmektedir. Amerika’daki bir sığınmaevinde şiddet durumları için çocukların bireysel güvenlik planı oluşturmaları öğretilmektedir.

Sığınmaevlerinin çoğunluğunda çocukların kendilerini oyun yoluyla ifade edebilmelerinin, çocukların tanık olduğu ya da yaşadığı şiddetin olumsuz psikolojik etkilerinin hafifletilmesindeki etkisinden hareketle, uzmanlar tarafından çocuklarla oyun terapisi yapılmaktadır.

Sığınmaevlerinin önemli bir kısmında çocuklar için oyuncaklarla dolu, renkli bir şekilde boyanmış ve döşenmiş oyun odaları bulunmaktadır. Bazı sığınmaevlerinde ise bahçenin bir kısmı çocukların oynaması için düzenlenmiş ve oyun parkları kurulmuştur. Birçok sığınmaevinde ayrı bir birim olarak çocuk yuvası bulunmaktadır.

Aile içi şiddete tanık olan çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin değerlendirmelerinin kadın erkek eşitliği temelinde oluşabilmesi için Almanya’da bir sığınmaevinde kalan ve sığınmaevinden ayrılan çocuklara yönelik olarak, kurum içinde ve dışında toplumsal cinsiyet duyarlılığı eğitimi gerçekleştirilmektedir.

Sığınmaevi içindeki yuva ve oyun odalarında çocuklara bakım desteğinin verilmesi, çocukların rehabilitasyonu ve sosyal gelişimlerini desteklemekte; çocukların annelerin

yaşadığı travmadan ve farklı bir mekânda yaşamının zorluklarından uzak tutulabilmeleri için gerekli olmaktadır. Ayrıca sığınmaevinde rahat bir yaşam ortamının sağlanması ve kadınların çalışabilmeleri ve sığınmaevi dışındaki işlerini yapabilme ve sosyal gereksinimlerini karşılayabilmede gerekli olmaktadır.

Okul çağındaki çocukların kendileri için hazırlanmış ders çalışmaya uygun bir mekanda, ödevlerine yardımcı olunarak, eğitimlerinin desteklenmesi önem taşımaktadır. Ayrıca okul değiştirmek durumunda kalmış çocukların durumu ile ilgili olarak, öğretmenlerle görüşmek gerekebilmektedir.

Tüm bu çalışmaların çocuk gelişimciler tarafından gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca bazı örneklerde görüldüğü gibi sığınmaevinde çalışan tüm personelin çocuklara yaklaşım konusunda eğitilmesi, yaşanabilecek sorunların önlenmesi için gereklidir.

2.1.3.13 Ev toplantıları

Ev toplantıları, sığınmaevlerinde kadınların yaşadığı sorunların anlaşılmasına ve gerekli düzenlemelerin yapılmasına olanak tanıyan gerekli bir uygulamadır. Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde ev toplantıları yapılmaktadır. Ev toplantıları her hafta, on beş günde bir ya da 3 haftada bir yapılmaktadır. Bazı sığınmaevleri sadece bir sorun olduğunda, ihtiyaç duyulduğuna ev toplantıları yapılmaktadır.

Ev toplantılarında genellikle kurallar hatırlatılmakta, kadınların ihtiyaçları, şikâyetleri ve işleyişe ilişkin önerileri öğrenilmekte, birbirleri ile ya da çalışanlarla ilgili sorunları değerlendirilmektedir. Bu sorunların çözüm yolları ele alınmaktadır. Bazı sığınmaevleri ev toplantılarının gündemini kadınların önerileri doğrultusunda ya da karşılaşılan problemler çerçevesinde belirlemektedir.

2.1.3.14 Farklı gereksinimlere yönelik düzenlemeler

SHÇEK, belediye ve STÖ'lere bağlı sığınmaevlerinin çoğunlukla bedensel engelliler, görme engelliler, sağır ve dilsizler ve kronik hastalığı olan kadınların ihtiyaçlarını gözetken bir yapıları olmadığı, sığınmaevine gelen kadınların beliren ihtiyaçlarına göre bazı pratik düzenlemelere gidildiği görülmektedir.

SHÇEK'e bağlı bazı sığınmaevleri ihtiyaca göre SHÇEK'e bağlı diğer kuruluşlardan destek almaktadır. Örneğin bir sığınmaevinde vücudunun önemli bir bölümü kocası tarafından yakılmış olan bir kadının bulunduğu dönemde SHÇEK'in rehabilitasyon merkezinden bir fizik tedavi uzmanının düzenli olarak sığınmaevine geldiği belirtilmiştir.

Bazı sığınmaevleri bedensel engelliler için sığınmaevinin giriş katındaki odalar kullanılmakta ve tuvaletlerde düzenleme yapılmaktadır. Sağır ve dilsizlerin sağlık kontrolü yapılmakta, işitme cihazları temin edilmektedir. Sığınmaevlerinin bazılarında hamile kadınlar için ranzaların alt bölümü kullanılmakta, az kişili odalarda kalması sağlanmakta, çocuk yatağı temin edilmekte, düzenli sağlık kontrolleri yapılmakta, doğumları ücretsiz gerçekleştirilmekte, bebek bakımı konusunda eğitim verilmektedir. Diyaliz hastalarının belediyeye bağlı diyaliz merkezinden yararlanması sağlanmakta, bedensel engellilere iş bölümünde uygun görevler verilmektedir. Zihinsel engelli çocuklar için SHÇEK'in rehabilitasyon merkezlerinden destek alınabilmektedir.

İncelenen ülkelerde farklı gereksinim gruplarına özel hizmetler geliştirildiği görülmektedir. Örneğin İsveç'teki bazı sığınmaevlerinde işitme ve konuşma sorunu olan kadınlar için özel telefon sistemi bulunmaktadır. Sığınmaevlerinin bir kısmında özürllülere yönelik düzenlemeler yapılmıştır. İngiltere'de bir sığınmaevinin giriş katında bir yatak odası, yükseltisi olmayan ve tutamaçları bulunan bir tuvalet ve banyo bulunmaktadır Kanada'daki sığınmaevlerinin yaklaşık yarısında tekerlekli sandalye kullanıcıları için özel düzenlemeler ve görme özürllü kadınlar için Braille alfabesiyle yazılmış broşürler bulunmaktadır.

Aile içi şiddet nedeniyle önemli psikolojik rahatsızlıklar yaşayan kadınlar için ayrı bir ev düzenlenmiştir. İngiltere'deki bir kuruluşa ait sığınmaevi blokları içinde "İnci Evi" olarak adlandırılan ayrı bir evde, aile içi şiddet nedeniyle psikolojik sorun yaşayan kadın ve çocukları kalmaktadır. İsveç'te bazı sığınmaevlerinin ise ensest konusunda özelleştirilmiştir.

Resmi dili bilmeyen göçmen kadınlar için telefon yardım hatlarında ve sığınmaevlerinde tercüman ya da o dili bilen çalışanların bulundurulması, kadınların dışlanmasını önleyip, hizmet verilebilmesini sağlayacak olumlu bir uygulamadır.

2.1.3.15 Kadın sığınmaevinin denetimi ve çalışmaların değerlendirilmesi

SHÇEK'e bağlı sığınmaevleri Genel Müdürlük müfettişleri tarafından yılda bir kez denetlenmektedir. Denetleme genellikle yılsonunda yapılmakta ve bir ay önce sığınmaevine haber verilmektedir. Denetleme harcamalar, yürütülen faaliyetler, dosyalar, genel düzen ve işleyişi kapsamaktadır. Denetleme sırasında sığınmaevi binası gezilmekte, kadınlarla ve çalışanlarla görüşülmektedir.

SHÇEK'e bağlı sığınmaevleri il müdürlükleri, valilikler, meclis araştırma komisyonları, belediyelere bağlı sığınmaevleri ise insan hakları kurulları, belediye başkan ve başkan yardımcılarını tarafından denetlenebilmektedir.

Sığınmaevlerinde kadınlarla yapılan toplantılar, kadınlardan alınan yazılı ve sözlü geri bildirimlerle sığınmaevinin işleyişi değerlendirilmektedir. Kadınlar şikâyetlerini ilgili birimlere iletilebilmektedir. Ayrıca çalışan toplantılarında işleyişle ilgili öneriler değerlendirilmektedir.

2.1.3.16 Kayıtlar

Sığınmaevlerinin tamamında kadınların kişisel bilgileri ve yürütülen çalışmalar kayıt altına alınmakta, bu bilgiler elektronik ortama aktarılmaktadır.

SHÇEK'e bağlı sığınmaevleri kadınlara ilişkin temel verileri Yönetim Bilişim Sistemi'ne (YBS) kaydetmektedir. Sisteme kaydedilen veriler Genel Müdürlük tarafından görülebilmektedir. Buna ek olarak her üç ayda ve yılda bir kez il müdürlüğü ve Genel Müdürlüğe raporlar iletilmektedir.

Belediyelerde kaydedilen bilgilere ilişkin istatistikler sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde ilgili birim yetkililerine, belediye başkan ya da yardımcılara iletilmektedir. Bazı sığınmaevleri istatistikleri konuyla ilgili bilgilendirme toplantılarında sunmaktadır.

Sivil toplum örgütleri de benzer şekilde sığınmaevinde kalan kadınlara ilişkin kayıt

tutmakta ve bu bilgiler istatistikî olarak ilgili kurumlara iletmektedir.

2.1.3.17 Sığınmaevinin içinde yer aldığı kurul ve komisyonlar

Türkiye’de sığınmaevlerinin içinde yer aldığı temel mekanizma il koordinasyon kurullarıdır. Sığınmaevleri ve danışma merkezlerinin önemli bir bölümü her yıl düzenlenen Kadın Dayanışma Merkezleri ve Sığınaklar Kurultayı’na katılım sağlamaktadır. Bazı illerde sığınmaevleri enformel ağlar ve platformlar aracılığı ile bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmaktadır.

2.1.3.18 Tanıtım

Kadın sığınmaevlerine ilişkin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının son derece az olduğu görülmektedir. Sınırlı sayıda sığınmaevi, tanıtıcı broşür basmıştır. Bazı sığınmaevleri gazete ve dergi röportajlar aracılığı ile sığınmaevi hakkında bilgi aktarmaktadır. Pek çok kuruluş bunu güvenlik nedeniyle tercih etmediği belirtmektedir. Bu durum sığınmaevlerinin gizliliği ve görünürlüğünün birbirine karıştırıldığını düşündürmektedir. Sığınmaevinin gizlilik ve güvenliğini tehlikeye atacak her türlü bilgi gizli tutulmak suretiyle sığınmaevlerinin amacı ve işlevi konusunda toplumda farkındalık ve duyarlılık oluşturulması son derece önemlidir. İncelenen ülkelerde tanıtım ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin son derece önemsenen bir konu olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni sığınmaevlerinin toplum tarafından sahiplenilmesini sağlamaktır. Sığınmaevlerinin işlevinin anlaşılması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda toplumdaki zihinsel dönüşüme katkı sağlayacağı düşünülmekte, bu yolla ayrıca bireyler ve şirketlerin sığınmaevlerine bağış yapmalarını teşvik edilmektedir.

2.1.3.19 Kadın sığınmaevinden ayrılma

Kadınlar sığınmaevinden kendi isteği ile bildirerek, kendi isteği ile bildirmeden, kurallara uymadığı için çıkarılma veya başka bir sığınmaevine nakledilme suretiyle ayrılmaktadır.

SHÇEK’e bağlı sığınmaevlerinde kendi isteği ile ayrılan kadınlarla öncelikle ayrılma nedenine ilişkin bir görüşme yapılmaktadır. Kadın, ayrılmak istediğini belirten bir dilekçeyi sığınmaevi yetkilisine vermektedir. Sığınmaevi yetkilisi bu dilekçeyi il müdürlüğüne iletmekte ve vaka kapatma raporu düzenlemektedir. İl müdürlüğüne kadının kabul onayı iptal edilmektedir. Bazı sığınmaevleri, ayrılan kadınları yararlanabilecekleri kurumlar hakkında bilgilendirmekte, sığınmaevinden ayrılan kadınlardan daha sonra iletişim kurabilmek amacıyla adres ve telefon numaralarını almakta, ayrılan kadınlara ihtiyaç duymaları halinde kendilerine tekrar başvurabilecekleri söylemektedir.

SHÇEK sığınmaevlerinde bildirim yapmadan sığınmaevinden ayrılan kadınlara ilişkin sığınmaevi sorumlu müdürü tarafından bir tutanak tutulmakta ve tutanak il müdürlüğüne iletilmektedir. İl müdürlüğü tutanağa dayalı olarak kadının kabul onayını iptal etmektedir. Kadının can güvenliği riski var ise haber vermeden sığınmaevine gelmediği durumlarda emniyet güçlerine bilgi vermektedir. Haber vermeden ayrılan 18 yaş altındaki kadınlar çocuk polisine bildirilmektedir. Bazı sığınmaevleri haber vermeden ayrılan kadınların kaydını birkaç gün bekledikten sonra silmektedir.

SHÇEK sığınmaevlerinde belirlenen kurallara uyulmaması halinde kadınlar uyarılmaktadır.

Kural ihlalinin ısrarlı tekrarı halinde kadınlar disiplin kurulu kararı ile sığınmaevinden çıkarılmaktadır. Disiplin kurulu psikolog, sosyal hizmet uzmanı, hemşire ve kurum sorumlusundan oluşmaktadır. Sığınmaevinin adresinin verilmesi ve sığınmaevinde şiddet uygulanması durumunda kadınlar çıkarılabilmektedir. Kadınların çıkarılma sebebini de içeren bir tutanak il müdürlüğüne iletilmekte ve kadının kabul onayı iptal edilmektedir. SHÇEK'ten ayrılan sosyal güvencesi olmayan kadınların SGK kayıtları, ayrılışlarının hemen ardından sisteminden silinmektedir. Ayrılan kadınların emanete alınmış olan eşyaları çıkarırken teslim edilmektedir.

Belediyelere bağlı sığınmaevlerinde kendi isteği ile ayrılan kadınlar için ayrılma formu doldurulmakta, bildirmeden ayrılan veya çıkarılan kadınlar için tutanak tutulmakta ve sığınmaevinin bağlı olduğu birim bilgilendirilmektedir. Bazı sığınmaevlerinde giriş-çıkış onayı başkan ya da başkan yardımcısından alınmaktadır. Belediyelere bağlı bazı sığınmaevlerinde kadınlardan dilekçe alınmakta ve vaka kapatma raporu düzenlenmektedir. Belediyelere bağlı sığınmaevlerinde kadınlar kurallara uymamaları halinde yazılı veya sözlü olarak üç kez uyarıldıktan sonra çıkarılmaktadır. Bazı sığınmaevleri, kadınları çıkaracağı zaman psikologun da görüşünü almaktadır.

Kadın ticareti konusunda uzmanlaşmış olan STÖ'lerin sığınmaevlerinde kadınların ayrılma süreci EGM ve Uluslararası Göç Örgütü işbirliği ile gerçekleşmektedir. Ülkesine dönmek üzere KS'de ayrılan kadınların seyahat belgeleri tamamlanmakta, Uluslararası Göç Örgütü tarafından uçak biletleri alınmaktadır. EGM tarafından ilgili Valiliğe, STÖ'ye, Uluslararası Göç Örgütüne kadının dönüşü ile ilgili bilgi verilmektedir. Sığınmaevi ve Uluslararası Göç Örgütü çalışanları özel bir izinle pasaport kontrol noktasını da geçerek uçağa binişe kadar kadına refakat etmektedir. Kadınlara sığınmaevinden ayrılırken emanete tutanakla bıraktığı değerli eşyaları teslim edilmektedir. Kadınlar sığınmaevinden ayrılmadan birkaç saat önce kendi dillerinde hazırlanmış olan sığınmaevi değerlendirme formunu doldurmaktadır.

3.Bölüm

SİĞINMAEVİNİ TAMAMLAYICI MEKANİZMALAR

- 3.1 Müdahale Merkezleri
- 3.2 Çatı Kuruluşlar
- 3.3 Önceden Aktif Olma Yaklaşımı (Pro-aktif Yaklaşım)
- 3.4 Güvenlik Planı
- 3.5 Ev Ziyaretleri
- 3.6 İzleme Çalışmaları
- 3.7 Erkeklere Yönelik Şiddeti Engelleme Eğitimi
- 3.8 Şiddet Hattı

SİĞİNMAEVİNİ TAMAMLAYICI MEKANİZMALAR

Türkiye’de sığınmaevleri ile birlikte faaliyet gösteren temel mekanizmalar kadın danışma merkezleri, merkezi (183) ve yerel şiddet hatları, istasyon tipi sığınmaevleridir. İncelenen ülkelerde sığınmaevi sistemini tamamlayıcı mekanizmaların çeşitlendiği görülmektedir. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür.

3.1 Müdahale Merkezleri

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için devlet kurumları olan polis, yerel meclis yönetimleri, sığınmaevleri ve danışma merkezleri arasındaki işbirliğini sağlamak üzere, kadın örgütleri tarafından müdahale merkezleri kurulmuştur. Müdahale merkezlerinde danışma merkezleri ve sığınmaevlerinin hizmet kalitesini yükseltmek, yasal düzenlemelerin kadın haklarına uygun hale gelmesini sağlamak, şiddet uygulayan erkeklerin yasal süreçlerini izlemek için çalışılmaktadır. Bazı ülkelerde polise yapılan başvurula hakkında müdahale merkezleri bilgilendirilmektedir.

3.2 Çatı Kuruluşlar

Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere çok sayıda ülkede örneğine rastlanan çatı kuruluşlar, sığınmaevlerinin sayısının artması, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılması, sığınmaevlerinin hizmet standartlarının oluşturulması ve izlenmesi, ilgili resmi kurumlara sorun ve ihtiyaçların iletilmesi, kuruluşlar ve çalışmaların eşgüdümünün sağlanması, kamuoyunda kadına yönelik şiddete ilişkin duyarlılık yaratılması, ilgili kurum ve kuruluş çalışanlarının eğitimi gibi konularda aktif rol oynayan mekanizmalardır. Türkiye’de danışma merkezi olan ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi alanında çalışan çok sayıda kuruluş olmasına karşın böyle bir mekanizma bulunmamaktadır.

3.3 Önceden Aktif Olma Yaklaşımı (Pro-aktif Yaklaşım)

Önceden aktif olma yaklaşımının benimsendiği merkezler, kadınların kendileriyle iletişim kurmasını beklemeden, yazılı olarak ya da telefon yoluyla kadınlarla iletişim kurmaktadır. Bu uygulama ile kadınların yaşadıkları çekincenin aşılması için onlara yardımcı olunarak, hizmetlerden yararlanmaları sağlanmaktadır.

3.4 Güvenlik Planı

Güvenlik planı yapılarak, kadınların şiddet görmeleri durumunda kısa ya da uzun dönemli korunmaları amacıyla yapmaları gerekenler ve sığınmaevleri konusunda bilgilendirme

yapılmaktadır. Kadınların hukuki işlemleri için destek olunmakta, gerektiğinde mahkeme duruşmaları için kadınlara eşlik edilmektedir.

3.5 Ev Ziyaretleri

Kadınlara yazılı olarak ya da telefonla ulaşılamadığı ya da kadının yüksek risk altında olduğunun bilindiği durumlarda polis eşliğinde ev ziyareti yapılarak, kadınlara ulaşılabilmektedir.

3.6 İzleme Çalışmaları

Bağlantı kurulan kadınlara, görüşmeden 3 ay sonra tekrar ulaşılmakta, durumları hakkında bilgi alınmaktadır. Bu uygulama, şiddet uygulayan taraf için de kamu ilgisinin devam ettiğini göstermesi açısından etkili olmaktadır.

3.7 Erkeklere Yönelik Şiddeti Engelleme Eğitimi

Genellikle kadına yönelik şiddetin engellenmesi ile ilgili uygulamalara dahil edilen eğitimler grup çalışmasından oluşmaktadır. Bu uygulama farklı biçimlerde gerçekleştirilebilmektedir. Bir örnekte biri kadın diğeri erkek olan eğiticiler tarafından uygulanan eğitime, erkeklerin katılımı mahkeme kararı sonucunda gerçekleşmektedir.

3.8 Şiddet Hattı

Şiddete uğrayan kadınların ücretsiz arayabileceği, numarası kolay hatırlanabilen, sığınmaevleri ile işbirliği halinde faaliyet gösteren, iyi bir yönlendirme sistemine sahip, deneyimli çalışanların yer aldığı bir şiddet hattı sığınmaevlerini tamamlayan önemli araçlardır.

4.Bölüm

PROJE İLLERİNDE FAALİYET GÖSTEREN SİĞİNMAEVLERİ: KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER, SORUNLAR ve İHTİYAÇLAR

4.1 Kadın Danışma Merkezleri

4.2 Sığınmaevleri

4.2.1 Fiziki koşullar

4.2.2 Sığınmaevi çalışanları

4.2.3 Sığınmaevi işleyişi

4.2.4 Kurum/Kuruluşlar ve mevcut mekanizma

PROJE İLLERİNDE FAALİYET GÖSTEREN SİĞINMAEVLERİ: KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER, SORUNLAR ve İHTİYAÇLAR

Bu bölümde, sekiz ilde faaliyet gösteren sığınmaevlerinin işleyiş, ihtiyaç ve sorunlarına ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir.

4.1 Kadın Danışma Merkezleri

Sığınmaevlerinin kadın danışma merkezlerinin olmaması

Danışma merkezleri sığınmaevi başvurularının değerlendirildiği, sığınmaevinde kalan kadınların desteklendiği, sığınmaevinden ayrılan kadınlara yönelik izleme ve destek faaliyetlerinin yürütüldüğü mekanizmalardır. Bu işlevleri nedeniyle sığınmaevleri mutlaka kadın danışma merkezleri ile birlikte açılmalıdır.

Araştırma sırasında sığınmaevlerinin önemli bir bölümünün kadın danışma merkezi olmadan faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Danışma merkezine alternatif olarak başka amaçlarla faaliyet gösteren danışma masaları ve başvuru birimlerinden yararlanılmaktadır. Bu birimlerin Fiziki şartlar ve çalışanların niteliği başta olmak üzere pek çok açıdan şiddet nedeniyle yapılan başvuruları yönetebilecek nitelikte olmadığı görülmüştür. Konu hakkında bilgi ve farkındalığı az, esas işi şiddet başvurusu almak olmayan ve çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu bu birimlere yapılan başvurular bir sığınmaevi çalışanına ya da yetkilisine yönlendirilmektedir. Genellikle uygun olmayan koşullarda ve ayaküstü yapılan bu görüşmeler hem başvuruda bulunan hem de başvuru alan açısından sıkıntı yaratmaktadır. Bu gibi olumsuz deneyimler, şiddet içeren ilişkiyi sonlandırmak üzere yola çıkan kadınların cesaretinin daha en başta kırılmasına sebep olabilmektedir.

Kadın danışma merkezlerinin kapasitelerinin güçlenmesi sığınmaevlerinin amacı doğrultusunda varlığını sürdürmesi için gereklidir. Sekiz ilde faaliyet gösteren danışma ve başvuru merkezlerine ilişkin temel problemler aşağıda detaylı biçimde aktarılmıştır.

Mevcut kadın danışma merkezleri ile işbirliği eksikliği

Kadın danışma merkezi olmayan sığınmaevleri ile kadın örgütlerinin bu alanda uzmanlaşmış danışma merkezleri arasındaki iletişim ve işbirliğinin son derece zayıf olduğu tespit edilmiştir. Kadın örgütlerinin danışma merkezleri kendilerine başvuran kadınların sığınmaevlerine kabulünde bazı güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmektedir. İşbirliği eksikliği kadının sığınmaevinde bulunduğu süreç için de geçerlidir. Kadın sığınmaevindeki çalışan sayısının yetersiz olması başta olmak üzere, çeşitli sebeplerle sunulamayan hizmetler kadın örgütlerinin kadın danışma merkezleri tarafından sağlanabilecek durumdadır. Ancak kadın sığınmaevlerinden bu merkezlere genellikle yönlendirme yapılmamaktadır. Kadınlar eğer daha önce bu merkezlere başvurmuşlar ya da haberdar olmuşlar ise bu merkezlerden destek alabilmektedir.

Mevcut kadın danışma merkezlerinin finansman ve kapasite problemleri

Türkiye’de kadın örgütleri tarafından 90’lı yılların başında kurulmaya başlayan kadın danışma merkezleri, kadına yönelik şiddetle mücadelede dayanışma ve gönüllülük esasında sürdürmektedir. Kadın danışma merkezleri kadınlara hem doğrudan uzmanlaşmış destek ve ilgili kuruluşlara yönlendirme işlevleri ile hem de kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin yasalarda düzenleme talepleri, şiddetle mücadele mekanizmalarındaki aksaklıkların ortaya konması, şiddetin önlenmesi gereken öncelikli bir sorun olduğunun vurgulanması gibi çabalarla kadına yönelik şiddetle mücadele alanında önemli gelişmeler kaydedilmesini sağlamışlardır.

Şiddete uğramış kadınlara çeşitli alanlarda destek veren kadın örgütlerine bağlı kadın danışma merkezleri, çalışmalarını genellikle üye aidatları, bağışlar ya da çeşitli projelerden edinilen gelirle sürdürebilmektedir. Ancak bu kaynaklar hem yeterli hem de sürekli değildir.

Bu çalışmada, kadın kuruluşlarının yaşadıkları mali sıkıntılar nedeniyle çalışmalarına dönem dönem ara vermek durumunda kaldıkları tespit edilmiştir. Bu kuruluşlar başta kira olmak üzere, zorunlu giderler, profesyonel çalışanların ücretleri gibi masrafları karşılamakta zorlanmaktadır. Kamu kurumlarının şiddetle mücadeledeki sorumluluklarının önemli bir bölümünü ücretsiz üstlenmiş olan ve kısıtlı imkânları ile bu alandaki çalışmalarını sürdüren bu uzmanlaşmış kuruluşların varlığını sürdürmesi son derece önemlidir. Bunun için kadın örgütlerinin, önceki bölümlerde belirtilen çeşitli ülke uygulamalarında olduğu gibi, çalışmalarının devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Fiziki koşulların yetersizliği

Başvuru merkezlerinin önemli bir bölümünde bireysel görüşme odası bulunmadığından kadınlar yaşadıklarını birçok kişinin önünde anlatmak zorunda kalmakta ya da bu koşullarda hiçbir şey anlatamadan ayrılmaktadır. Merkezlerde toplantı odası ve çocuklar için oyun odası bulunmaması, ısıtma ve soğutmanın yetersiz olması, ses yalıtımı sağlanmaması fiziki koşullara ilişkin sorunların başında gelmektedir.

Çalışanların yaşadığı problemler

Az sayıda kadın danışma merkezi çalışanı kadına yönelik şiddet konusunda eğitim almıştır. Bu nedenle çalışanların önemli bir bölümü sorunların çözümünde kendilerini yetersiz hissettiğini ifade etmiştir. Kadın danışma merkezi çalışanlarının sorumluluklarının fazla yetkilerinin az olması çalışanlar açısından sıklıkla dile getirilmiş olan bir problemdir. Bu merkezlerde çalışanların tükenmişliği ortadan kaldıracak bir destek mekanizması da mevcut değildir.

Çalışmaları değerlendirecek bir sistem kurulmaması

Kadın danışma merkezleri ve başvuru merkezlerinde yürütülen çalışmaları değerlendirecek bir sistem oluşturulmadığı görülmüştür. Bazı merkezlerde değerlendirme toplantıları ve başvurulara ilişkin istatistikler değerlendirmenin temel araçları olarak kullanılmaktadır. Ancak bu uygulamalar çok az sayıda kuruluşta gerçekleştirildiği gibi, düzenli olarak da kullanılmamaktadır. Bu eksiklik, danışma merkezlerinin mevcut sorun ve ihtiyaçları fark etmelerini güçleştirmekte, bu merkezleri ihtiyaca cevap verecek bir yapı olmaktan uzaklaştırmaktadır.

İcapçılık mekanizmasındaki problemler

Bazı kadın danışma merkezi çalışanlarına gece yapılan başvurular için icapçılık görevi verilmiştir. Mesaisini tamamlayan bir çalışan gece saatlerinde evinden icapçı olarak çağırılmakta, bunun karşılığında çalışana ek ücret ve idari izin verilmemektedir. Gece

başvurularının yanıtlanması çok önemlidir; ancak bir sistem dahilinde yapılmadığı sürece bu uygulama çalışanları tüketecek; hem çalışana hem de başvuruculara zarar verecektir.

Sorumlu birimin ilgisizliği

Kadın danışma merkezinin, bağlı olduğu bazı birim yetkilileri tarafından öncelikli işlerden biri olarak değerlendirilmediği, yetkililerin danışma merkezinin işlevi ve sıkıntıları hakkında genellikle fikir sahibi olmadığı, bu nedenle ihtiyaç ve sorunlarının yeterince önemsenmediği tespit edilmiştir.

Kadın danışma merkezlerine bütçe ayrılmaması

Kadın danışma merkezlerinin tamamına yakını için özel bir bütçe ayrılmadığı tespit edilmiştir. Çalışmalar daha önce başka bir birimde görev yapan kişilere yeni bir sorumluluk vererek, gönüllü profesyoneller (psikolog, avukat) bularak ve belediyenin mevcut imkanları sınırlı şekilde kullanılarak sürdürülmeye çalışılmaktadır. Danışma merkezlerinde nakit para bulunmaması nedeniyle başvurucuların ulaşım, yemek ya da bir gece barınma gibi acil durumlarda ortaya çıkan ihtiyaçları karşılanamamaktadır.

Yoksulluk ve şiddet sarmalı

Kadın danışma merkezleri ve başvuru merkezlerine yapılan başvuruların şiddetle birlikte önemli ölçüde yoksulluğu da içerdiği görülmektedir. Kadın danışma merkezlerinin şiddetle birlikte yoksulluğa ilişkin bir politikası ve kapasitesinin olması zorunlu görülmektedir. Kapasiteden kasıt danışma merkezinin kadını doğrudan desteklemesi değil, kadınları ihtiyaçları doğrultusunda destekleyecek devlet mekanizmaları ile bağlantısının kurulması ya da güçlendirilmesidir.

Başvuruculara yaklaşım

Kadın örgütleri ile yapılan görüşmelerde başvuru merkezlerine giden kadınların yaşadıkları olumsuz deneyimlere işaret edilmiştir. Kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığı az olan bazı çalışanların görüşmelerde kadınları yargılayan ve suçlayan yaklaşımlar sergileyebildikleri, kimi zaman şiddet uygulayanla barışmaya zorladıkları ifade edilmiştir.

Kadınların şiddeti sonlandırma kararı vermelerinin ve bu tür kuruluşlara başvurma gücünü kendilerinde bulmalarının ne kadar sancılı bir süreç olduğu dikkate alındığında, görüşme sırasında yaşanan olumsuz bu deneyimler, şiddetle mücadelede sorumlulukları olan kuruluşlardan destek alma konusunda kadınların cesaretlerini kıracaktır.

Kayıt sistemi ile ilgili sorunlar

Danışma/başvuru merkezlerinin önemli bir bölümünde yapılan başvuruları kayıt altına alacak bir sistem oluşturulmamıştır. Bu durum, başvuru merkezlerine yapılan şiddet başvurularının görünür olmaması ile sonuçlanmaktadır. Özellikle uzmanlaşmamış başvuru merkezlerinde görüşmelerin uygun şartlarda yapılmaması, görüşmelere yeterli zaman ayrılmaması, çalışanların konuya ilişkin farkındalık ve bilgisinin az olması gibi nedenlerle, yapılan başvurularda şiddet öyküsü genellikle açığa çıkamamaktadır. Başvurulara ilişkin veriler az sayıda kuruluş tarafından değerlendirilmektedir. Bu konudaki eksiklik merkezlerin çalışmalarına ilişkin bir politika oluşturmasını da güçleştirmektedir.

Deneyimlerin paylaşılacağı mekanizmalar yaratılmaması

Danışma merkezlerinin deneyim ve sorunlarını paylaşabileceği, ortak çalışmalar yürütebileceği mekanizmaların eksik olduğu tespit edilmiştir. Kadın danışma merkezi çalışanları genellikle çeşitli kurum ve kuruluşların organize ettiği toplantılar vasıtası ile birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmaktadır.

Karma merkezler

Belediyelere bağlı aile danışma merkezleri ve başvuru merkezleri hem hedef grup hem de çalışmaların kapsamı bakımından karma bir yapıda hizmet vermektedir. Sağlık, kültür-sanat, sosyal yardım yönelimli olabilen bu tip merkezlerin şiddet başvurularına cevap verebilir kapasitede olması sığınmaevi sisteminin tamamlanmasına katkı sunacaktır.

Başvurulara ilişkin takip sisteminin geliştirilmemiş olması

Kadın danışma merkezlerine yapılan başvurular çeşitli kurumlara yönlendirilmekte; ancak kadınların bu kurumlardan destek alıp alamadığı, alırken ne tür güçlüklerle karşılaştığı hakkında bilgi edinilememektedir. Bunun nedeni merkezlerin tamamına yakınında bu süreci izleyen bir mekanizma oluşturamamış olmasıdır. Aynı durum sığınmaevinden ayrılan kadınlar için de geçerlidir. Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünün danışma merkezi olmadığından, ayrıldıktan sonra kadınların durumu ve ihtiyaçları hakkında bilgi edinilememektedir.

Şiddet hatları

7 gün 24 saat ulaşılabilen uzmanlaşmış bir şiddet hattı kadınların sığınmaevlerine güvenli ve kolay ulaşabilmelerinin temel koşuludur. Kadınların sığınmaevi taleplerini 7 gün 24 saat iletebilecekleri tek hat SHÇEK'e bağlı faaliyet gösteren 183 Aile Kadın Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattıdır. Bu hattın kapsamı, adından da anlaşılacağı gibi sadece kadına yönelik şiddetle sınırlı değildir. Uzmanlaşmış hatların sayısının azlığı, bu hatlara 7 gün 24 saat ulaşamaması, mevcut hatların yeterince tanınmıyor ve numaraların bilinmiyor olması, hatlar ve sığınmaevleri arasında koordinasyon sağlayacak bir mekanizma bulunmaması acil olarak çözülmesi gereken sorunlardır.

4.2 Sığınmaevleri

4.2.1 Fiziki koşullar

Son yıllarda açılan sığınmaevlerinin fiziki şartlarının mümkün olduğunca ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Ancak mevcut sığınmaevlerinin önemli bir bölümünün fiziki koşulları ile ilgili hâlâ ciddi problemleri vardır. Sığınmaevlerinin fiziki koşullarına ilişkin tespitler şöyledir:

- **Yatakhaneler**

Sığınmaevleri hem fiziki koşullar hem de işleyiş bakımından kadınlara bulmayı bekledikleri huzuru ve rahatlığı sağlamalıdır. Sığınmaevlerinin fiziki koşullar bakımından en temel problemi, kadınların ihtiyaç duyduklarında yalnız kalabilecekleri kendilerine ait bir mekân bulamamasıdır. Bazı sığınmaevlerinde yirmi kadının bir arada kaldığı yatakhaneler mevcuttur. Bu sistem, kadınların cezaevinde ya da hastanede kalıyormuş hissi taşımalarına neden olmaktadır.

- **Görüşme odası bulunmaması**

Sığınmaevlerinin çoğunda, kadınlarla gerçekleştirilecek görüşmeler için özel bir oda bulunmamaktadır. Görüşmeler genellikle idari birimlerde gerçekleştirilmekte ya da kadınlarla yatak odası, mutfak gibi yerlerde ayaküstü konuşulmaktadır. Sığınmaevlerinde benzer bir sıkıntı kadınların kişisel deneyimlerini paylaştıkları grup çalışmaları için de söz konusu olmakta, bu çalışmalar genellikle oturma odasında yürütülmektedir.

- **Kreş, oyun odası ve çalışma odası**

Çok sayıda sığınmaevinin kreşi ve oyun odası bulunmamaktadır. Kreş olmaması çalışan ya da çalışmak isteyen kadınlar için büyük bir sorundur. Sığınmaevinde oyun odası bulunmaması çocukların genellikle annelerinin bulunduğu ortamda vakit geçirmesine, bu sırada annelerinin ve diğer kadınların paylaşımlarına şahit olmalarına neden olmaktadır. Benzer durum çalışma odaları için de geçerlidir. Okula devam eden çocuklar çoğunlukla oturma odalarında ders çalışmaktadır. Çocuklar için özel bir mekân ve uzmanlaşmış bir kişinin bulunması çocukların yaşadığı şiddetin etkilerinin azaltılması bakımından son derece önemlidir.

- **Çalışan odaları**

Bazı sığınmaevlerinde çalışanlar için yeterli mekân ayrılmadığı görülmüştür. Bu durum çok sayıda sorunla birlikte çalışanları tüketen bir problem olarak varlığını sürdürmektedir. Bazı sığınmaevlerinde de mekânların organizasyonunda problemler göze çarpmaktadır. Örneğin sığınmaevinde özel görüşmeler için bir oda bulunmazken sadece yönetici için bir oda ayrıldığı görülmüştür. Ast-üst vurgusu yapan bu tür düzenlemeler hem sığınmaevlerini kadınlar arasında eşit ilişki kurulan samimi bir ortam olmaktan çıkarmakta, hem diğer çalışanlar açısından haksız bir durum yaratmaktadır.

- **Bahçe**

Zamanlarının önemli bir bölümünü sığınmaevinde geçiren ve özellikle can güvenliği tehdit altında olduğu için dışarıya çıkamayan kadınlar için sığınmaevi binasının bahçeli olması gerekir. Son derece önemli olmasına rağmen az sayıda sığınmaevinin bahçesi vardır. Bazı sığınmaevlerinde bahçe bulunsa da yakın çevreden kolaylıkla izleniyor olması nedeniyle bahçeye çıkmaktan kaçınıldığı görülmektedir. Avrupa ülkelerinde karşılaşılan avlu sistemi bu bakımdan faydalı bir uygulamadır.

- **Su deposu ve jeneratör**

Elektrik ve su kesintileri sığınmaevleri gibi toplu yaşanan mekânlar için sağlık ve işleyiş açısından önemli bir sorundur. Bazı sığınmaevleri, su deposu ve jeneratör olmamasını önemli bir eksiklik olarak ifade etmişlerdir.

- **Spor salonları**

Spor yapmak, özellikle fiziksel ve cinsel şiddete uğrayan kadınların kendi bedenleri ile sağlıklı bir ilişki kurabilmeleri bakımından son derece önemlidir. Kadınlar ve çocuklar için sığınmaevi içinde, bahçede ya da başka bir merkezde spor yapma imkanları bulunmadığı görülmüştür.

- **Teknik donanım**

Sığınmaevlerinde telefon, faks, internet, yazıcı gibi temel iletişim ve ofis araçları mevcuttur; ancak bunların genellikle tüm çalışanların ve kadınların kullanımına açık olmadığı görülmektedir. Ayrıca kadın sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde güvenlik kamerası, alarm, polis merkezleri ile bağlantılı panik düğmesi gibi güvenliği sağlayıcı teknik donanım mevcut değildir.

- **Ulaşım aracı**

Sığınmaevi çalışanları tarafından en sık dile getirilen sorunlardan biri sığınmaevine ait binek tipi bir aracın bulunmamasıdır. Sığınmaevinin bir ulaşım aracının olması hem güvenlik hem de işleyiş açısından gereklidir. Sığınmaevi çalışanları gerekli durumlarda bağlı oldukları kuruluşlardan araç temin etmeye çalıştıklarını, ancak çoğunlukla

bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu eksilikten ötürü çalışanlar kendi araçlarını kullanmak zorunda kalabildiği belirtilmiştir.

- **Mobilite imkanı**

Çeşitli ülkelerde kiralanmış ve yararlanıcı sayısı bakımından kapasitesi düşük tutulan sığınmaevleri, adresin deşifre olmasına karşı bir önlem olarak belirli periyotlarda (örneğin iki yılda bir) yer değıştirmektedir. Sığınmaevinin bağılı bulunduğu kuruluşun bu durumu göz önünde bulundurması ve sığınmaevinin güvenliğini tehlikeye sokacak derecede deşifre olması halinde yerini değıştirmek için hazırlıklı olması gereklidir.

- **Tuvalet ve banyolar**

Sığınmaevlerinin tamamına yakınında ortak banyo ve tuvaletler kullanılmaktadır. Bu durum hijyenle ilgili problemler yaşanmasına, banyo sırası ve temizliği gibi nedenlerle çatışmalar çıkmasına neden olmaktadır. Sığınmaevlerinin tamamına yakınında çocuklar için düzenlenmiş tuvalet ve lavaboların da olmadığı görülmektedir.

- **Mutfak**

Bazı sığınmaevlerinde mutfak birkaç kadının birlikte çalışabileceği büyüklükte değildir, yeterli mutfak eşyası bulunmamaktadır ya da mutfağın kullanımı sınırlandırılmıştır. Özellikle akşam saatlerinde mutfağın kilitlenmesi sıkça karşılaşılan bir uygulamadır. Bu tip sorunlar kadınların kendilerini otelde kalıyormuş gibi hissetmesine ve buldukları mekanı yeterince benimsememelerine neden olabilmektedir. Yemeklerin hazır geldiği durumlarda bile mutfağın kadınların yemek, pasta yapabileceği, çocukların istediği şeylerin yapılabileceği olanaklara sahip olması, kadın ve çocuklar açısından önemlidir.

4.2.2 Sığınmaevi çalışanları

- **Çalışan /Meslek elemanı yetersizliği**

Sekiz ilde faaliyet gösteren 24 sığınmaevinde çalışan sayısı araştırmanın yürütüldüğü dönemde 231'dir. Çalışanların önemli bir bölümünü güvenlik ve gece görevlilerinin oluşturduğu, özellikle çocuklar konusunda uzmanlaşmış çalışan sayısının son derece az olduğu tespit edilmiştir.

- **Görev karmaşası ve çatışması**

Sığınmaevlerinde ihtiyaç duyulan sayı ve nitelikte kişi istihdam edilmemesi herkesin her işi yaptığı sorunlu bir sistemi de beraberinde getirmiştir. Psikoloğun ve sosyal hizmet uzmanının yönetici olarak çalıştığı sığınmaevlerinde bu kişilerin daha çok idari işleri sürdürmek durumunda kalması bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu kişiler idari işler nedeniyle mesleki çalışma yapamamaktadır. Sığınmaevinde kalan kadınlar bu kişileri psikolog ya da sosyal hizmet uzmanı olarak değil, yönetici olarak algıladıkları için mesleki çalışma yürütmekte zorlanılmaktadır. Görev çatışması ile ilgili ifade edilmiş olan önemli problemlerden biri yeterli sayıda danışman olmamasından kaynaklı boşluğun güvenlik görevlileri tarafından dolduruluyor olmasıdır. Sığınmaevi içerisinde görev yapan güvenlik görevlilerinin kadınların sorunlarını dinledikleri ve hatta kadınlara tavsiyelerde buldukları ifade edilmiştir.

- **Hizmet alımı yoluyla istihdam**

Sığınmaevi çalışanlarının istihdamı genellikle hizmet alımı yoluyla gerçekleşmektedir. Bu durum hem çalışanların maaşlarının ödenmesi ile ilgili sıkıntıları gündeme getirmekte hem de çalışanların sığınmaevlerindeki görevlerini sürekli algılamamalarına neden olmaktadır.

Bu uygulama nedeniyle çalışanlar daha güvenceli ve yüksek ücretli işlere yöneldiği için deneyimli çalışanlar kaybedilmektedir.

- **Görevlendirme yoluyla istihdam, isteksiz görevlendirme**

Gönüllülük sığınmaevinde çalışma için temel bir koşuldur. Bazı kuruluşların, farklı birimlerinde görev yapan çalışanları istekleri dışında sığınmaevinde görevlendirildiği görülmüştür. Kadın sığınmaevinin öncelikli amacının kadınları güçlendirmek olduğu düşünüldüğünde, bu alanda çalışmak konusunda isteksiz olan kadınların bu amacı yerine getirebilmesi mümkün görünmemektedir.

- **Ücretlerin düşük olması**

Ücretlerin düşük olması, sığınmaevi çalışanlarının dile getirdiği problemlerin başında gelmektedir. Çalışanlar görevlerinin dışında da pek çok işle özveri ile ilgilendiklerini buna mukabil ücretlerinin son derece düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Hizmet alımı yoluyla istihdam edilen çalışanlar ücretlerini zamanında alamadıklarını belirtmektedir. Bu tür sıkıntılar çalışanların motivasyonunu doğrudan etkilemektedir. Bazı sığınmaevlerinde işe alımdaki temel kriterin konu hakkında bilgi ve deneyim sahibi olmaktan ziyade “uygun ücrete” iş yapmak olduğu belirtilmiştir.

- **Çalışanlara yönelik eğitimlerin yetersizliği**

Kadın sığınmaevi çalışanlarının önemli bir bölümü kadına yönelik şiddet, görüşme yöntemleri ve sığınmaevindeki görevleri başta olmak üzere gerekli konularda eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Çalışanların eğitim almamış olması kadınlara yönelik tutumlarını ve sığınmaevinde yürütülen çalışmaların niteliğini belirlemede, çalışanların sorunlar karşısında kendilerini yetersiz ve çaresiz hissetmelerine neden olmaktadır. Bu durum, sığınmaevlerinde işleyişin otorite ve baskı kurmak anlayışı ile şekillenmesine, kadınlar ve çalışanlar arasında çatışmaların doğmasına neden olmaktadır. Bazı sığınmaevleri, çalışanlarına yönelik başlangıçta eğitim çalışmaları organize etmişlerse de bu eğitimlerin devamlılığı sağlanamamıştır.

- **Tükenme**

Sığınmaevi çalışanları zor bir işle ilgileniyor olmak, ihtiyaç duyulan konularda eğitim almamış olmak, sorumluluğun fazla inisiyatifin az olması, iş yükü, fiziki koşullardan kaynaklı güçlükler, dolaylı travmatizasyon ve ücretlerin düşük olması gibi problemlerden ötürü tükenme yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Sığınmaevlerinde çalışanların bu sıkıntılarını çözümlenecek bir mekanizma mevcut değildir. Tükenme nedeniyle çalışanların fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşadığı, bu sorunların kişisel ilişkilerine yansıdığı, kimi çalışanların bu nedenle işlerini bırakmak zorunda kaldığı belirtilmiştir. Bazı sığınmaevlerinde, çalışanlara, kendisi de sığınmaevi çalışanı olan psikolog tarafından destek sağlanmaktadır. Bu tür uygulamalardan genellikle verimli bir sonuç alınmamaktadır.

- **Mesleki süpervizyon olmaması**

Sığınmaevinde çalışan meslek elemanlarının tamamına yakını için sığınmaevi yeni bir çalışma alanıdır. Bu nedenle çalışanlar her aşamada mesleki süpervizyona, yönlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Ancak meslek elemanlarına bu konuda destek sağlayacak bir sistem mevcut değildir. Çalışanlar genellikle kendi imkânları ile daha deneyimli meslektaşlarına ulaşarak bilgi almaya çalışmaktadır. Ancak bu çok az kişi tarafından, sınırlı ölçüde yapılabilmektedir. Konu ile ilgili kitap ve diğer kaynakların yetersiz olması da sorunu derinleştirmektedir.

- **Çalışanların inisiyatif alamaması**

Sığınmaevi çalışanlarına fazla sorumluluk yüklendiği ancak aynı ölçüde inisiyatif tanınmadığı tespit edilmiştir. Sığınmaevinden sorumlu yetkililer farklı alanlarda çalışmalardan sorumlu olduklarından, ihtiyaçları ve zorunlulukları yeterince takip edemeyebilmektedir. Bu durum, kimi zaman sığınmaevinin amaçları ile çelişen uygulamaların gerçekleştirilmesine neden olmaktadır. Örneğin bir sığınmaevinde birim sorumlusunun talebi üzerine meslek elemanları beyaz önlük, gözetmenler yeşil forma, güvenlik görevlileri üniforma giymektedir. Çalışanların önemli bir bölümü bu durumdan rahatsız olmasına ve uygulama sığınmaevlerinin amaç ve ilkelerine tamamen ters düşmesine rağmen yetkililer bu konuda ısrarcıdır.

- **Çalışanlara yönelik motivasyonu artırıcı uygulamaların olmaması**

Sığınmaevi pek çok bakımdan zorlu bir çalışma alanıdır. Çalışanlar sıklıkla görevleri dışında işlerle de ilgilenmekte ve uzun saatler boyunca çalışmak zorunda kalmaktadır. Sığınmaevi çalışanlarına yönelik tatil, gezi programları, sosyal etkinlikler vb. motivasyon artırıcı uygulamaların gerçekleştirilmediği görülmektedir.

- **Sığınmaevi çalışanlarının kadınlara ilişkin algısı**

Sığınmaevleri kimi çalışanlar tarafından kadınları dayanışma yoluyla güçlendiren yerler değil, "zavallı kadınların başlarını sokup karınlarını doyuracakları" hayır kurumları olarak algılanmaktadır. Bu algı, çalışanların kadınlarla ilişkilene biçimlerini doğrudan etkilemekte, sığınmaevinde kalan kadın ve çocukların da bir süre sonra kendilerini bu şekilde algılamalarına neden olabilmektedir.

Sığınmaevine gelen bazı kadınlar yaşadıkları şiddetin etkisiyle karar almakta ve kararlarını hayata geçirmekte zorlanabilir. Bu nedenle sığınmaevine gelen kadınların ne yapmak istediklerine karar vermesi zaman alabilir. Ancak sığınmaevlerinde bu durum bazı çalışanlar tarafından kadınların keyfine düşkünlüğü ve devletin kaynaklarını sömürmek şeklinde algılanmaktadır. Bu algı kadınlara öfke duyulmasına ve baskıcı uygulamaların gelişmesine yol açmaktadır.

Görüşmelerde, çalışanların kimi zaman kadınları kendi hayatları ile ilgili karar verme ehliyeti olmayan kişiler olarak algıladıkları; bu anlayışa paralel olarak kadının nereye gideceğine, hangi işte çalışacağına, kimlerle görüşüp görüşmeyeceğine karar verebildikleri görülmüştür. Bu tür bir deneyim, sığınmaevinin ruhuna aykırı bir biçimde kadınları çalışanlara bağımlı hale getirmekte, hayatlarına devam edecek gücü ve güveni kazanmalarına engel olmaktadır.

Her kadının güçlenme süreci ve süresi farklıdır. Sığınmaevi koşullarının sınırlı ve kalış süresinin yetersiz olması veya kadının koşullarından kaynaklanan nedenler bazı kadınlar için desteğin bir süre daha devam sürdürülmesini gerektirebilir. Bunun sağlanamaması durumunda kadınlar bazen bir sığınmaevinden çıktıktan sonra başka bir sığınmaevine başvuru yapar. Görüşmelerde çalışanların bu durumu, bir istismar biçimi olarak tanımladıkları, kadınlara öfke duydukları ve sığınmaevinden çıkan kadınların başka bir sığınmaevinde kalmasının önüne geçebilmek için çareler aradıkları görülmüştür.

- **Çalışanların sığınmaevi ihtiyaçlarını kişisel çabaları ile karşılamak zorunda bırakılması**

Çalışanların, özellikle sığınmaevi yöneticilerinin, kadınları destekleyen hizmetlerin sınırlılığı nedeniyle karşılaşılan güçlükleri kendi imkânları ile çözmek durumunda kaldıkları tespit edilmiştir. Çalışanlar özellikle iş ve ev bulma, çocuklar için mama, oyuncak

ve hamile kadınların isteklerini kendi çevrelerini kullanarak ya da kendi evinden getirmek suretiyle karşıladıklarını söylemişlerdir.

- **Riskli durumlarda refakat etmenin yarattığı zorluklar**

Çalışanlar zaman zaman kişisel güvenliklerine ilişkin yoğun kaygı taşımaktadır. Bu kişiler kadınların güvenliği için kimi zaman polis desteği almakta; ancak bu her zaman mümkün olmadığından güvenlik riskine rağmen kadınlara refakat etmek durumunda kalmaktadır..

4.2.3 Sığınmaevi işleyişi

- **Sığınmaevinin bağlı bulunduğu birimin iş yükü, ilgisizliği**

Sığınmaevlerinin bağlı olduğu birim sorumluları genellikle sosyal ve kültürel işlerden sorumludur. Bu sosyal ve kültürel faaliyetler bir plan dahilinde ve geniş bir kadro ile yürütülmektedir. Sığınmaevleri ise sorunlu ve vatandaşların desteklemediği bir hizmet olarak tanımlanmaktadır. Yetkililerinin sığınmaevinin amacı ve önemini içselleştirmemiş olması, konuyu sahiplenmemesi, ilgisizliği ve sığınmaevini bir yük olarak algılaması; sığınmaevlerinin içinde bulunduğu mali ve idari sorunların artarak devam etmesine yol açmaktadır.

- **Sığınmaevine 7 gün 24 saat giriş yapılamaması**

Kadın sığınmaevlerine ilişkin asgari standartlardan biri de sığınmaevine 7 gün 24 saat kabul yapılabilmesidir. İncelenen sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde gece ve hafta sonları kabul yapılmamaktadır.

- **Sığınmaevi bütçesinin olmaması**

Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünün özel bir bütçesinin olmaması, sığınmaevindeki çalışmaların olması gerektiği şekliyle yürütülmesini güçleştirmektedir. Bütçe olmaması hem çalışanların hem de sığınmaevinde kalan kadın ve çocukların yaşamını zorlaştırmaktadır.

- **Sığınmaevi odaklı yaklaşım**

Proje illerinde kadınların ihtiyaç duyduğu her türlü desteğin, hatta kursların dahi sığınmaevine taşındığı görülmektedir. Bu durum, kadınların pek çok hizmeti sığınmaevinde kalmaları koşuluyla alabildikleri anlamına gelmektedir. Kadınların sığınmaevinde kalış süresi genellikle birkaç ay ile sınırlı olduğundan sığınmaevlerinden ayrılmaları durumunda kadınlara sağlanan destek de kesintiye uğramaktadır. Bu durum kimi zaman kadınların sığınmaevinden çıkar çıkmaz başka sığınmaevi aramalarına neden olmaktadır.

- **Güçlendirici çalışmaların ve sosyal programların yetersiz olması**

Fiziki koşulların yetersizliği, personel sayısının azlığı ve kaynakların sınırlı olması gibi nedenlerle çok sayıda sığınmaevinin işlevinin kadın ve çocukların barınma ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı kaldığı görülmüştür. Bireysel psikolojik destek ve kimi kurslar dışında kadınları güçlendirecek çalışma yok denecek kadar azdır.

- **Okul kaydı, mahkeme dosyaları, muhtar, polis ve savcılık kayıtlarının gizli olmaması**

Gizlilik sığınmaevlerinin olmazsa olmaz ilkesidir. Ancak bu ilke çalışanlar, sığınmaevinde kalan kadınlar ve sıklıkla da kamu görevlileri tarafından ihlal edilebilmektedir. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi ile birlikte kadınların resmi kurumlarla ilgili tüm işlemlerinde gizlilik sorunu gündeme gelmiştir. Okul kaydı yaptırmak ya da işe girmek isteyen kadınlardan adres istenmekte, bu durumda kadınlar kaldıkları yerin adresini bildirmek

zorunda kalmaktadır.

Okul kayıtları tüm sığınmaevlerinde dile getirilen sorunların başında gelmektedir. Sığınmaevinde kalan çocuklarının nerede olduğunun kolaylıkla öğrenilebilmesi nedeniyle şiddet uygulayan kişiler kadınlara ulaşabilmekte ve sığınmaevinin yerini öğrenebilmektedir. Ayrıca boşanma ya da diğer dava dosyalarında adres gösterilmesi mecburi olduğundan, şiddet uygulayan kolaylıkla kadına ulaşabilmektedir.

- **Sosyal aktivite ve spor olanaklarının yetersizliği**

Yaşanan fiziksel ve cinsel şiddetin etkisi ile kadınların bedenlerine yabancılaşmaları, yine şiddetin bir parçası olarak gündelik hayattan izole edilmeleri ve sosyal ilişkilerinin sınırlandırılması sıkça karşılaşılan durumlardır. Bu nedenle kadınların sadece başlarını sokacak bir yere değil, çeşitli sosyal aktivitelere, bedenleri ile ilişki kurma imkânı tanıyacak etkinliklere, sportif faaliyetlere ihtiyaçları vardır. Ancak incelenen sığınmaevlerinin tamamına yakınında bu tür etkinliklerin son derece sınırlı olduğu görülmüştür.

- **Çocuklara yönelik faaliyetlerin yetersizliği**

Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde çocukların esas yararlanıcı olarak değil, anneleri ile gelen misafirler olarak algılandığı görülmüştür. Fiziki koşullar ve işleyiş çocukların ihtiyaçları gözetilerek düzenlenmemektedir. Çocuklar genellikle anneleri ile uyumakta, oyun ve etüt odaları bulunmamakta, kendilerine yönelik uzmanlaşmış psikolojik destek alamamakta, genellikle yetişkinler için hazırlanan yemekleri yemektedir. Özellikle küçük çocuklar neden sığınmaevinde olduklarını bilmemekte, okulda nerede kaldıklarına ilişkin açıklama yapmakta zorlanmaktadır. Çocuklar arasında yaşanan çatışmalar, kimi zaman annelerinin ya da çalışanların baskısı ile çözülmeye çalışılmaktadır. Çocuk maması, çocuk bezi, oyuncak gibi temel ihtiyaçların karşılanması mümkün olamayabilmektedir. Bebeği olan kadınlar için az sayıda sığınmaevinde özel oda bulunmaktadır. Sığınmaevlerinde çocuklar için servis olanağı bulunmadığından, anneler çocukları okula götürmek durumunda kalmakta, bu durum özellikle çalışan kadınlar açısından sıkıntı yaratmaktadır.

- **Güvenlik önlemleri ile ilişkili sorunlar**

Sığınmaevi çevresini izleyen kameralar, güvenlik alarmı, panik düğmesi gibi teknik donanım az sayıda sığınmaevinde mevcuttur. Güvenlik konusunda kolluk kuvvetleri ile işbirliğinin yeterli olmadığı ifade edilmektedir.

Bu çalışma kapsamında incelenen ülkelerde faaliyet gösteren sığınmaevlerinin hiçbirinde güvenlik görevlisine rastlanmamıştır. Ancak sekiz ildeki 231 sığınmaevi çalışanın 69'unun güvenlik görevlisi olduğu görülmüştür. Bu sayı, sığınmaevlerinde görev yapan psikologların ve sosyal hizmet uzmanlarının 3'er katından fazlasına tekabül etmektedir. Buna ek olarak bakıcı anneler, hizmetliler ve bazı sığınmaevlerinde "gözetmen" olarak tanımlanan kişiler de bir nevi güvenlik görevlisi olarak çalışmaktadır. Ayrıca 2 sığınmaevinde kadın polis çalışmaktadır. Buradan, çalışanların neredeyse yarısının güvenliğin sağlanmasından sorumlu olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür. Burada dikkat çekici nokta bu kişilerin önemli bir bölümünün dışarıdan gelecek tehlikelerden çok sığınmaevi içinde yaşanabilecek sorunlara müdahale etmekle yetkilendirilmiş olmasıdır. Ortak yaşanan her yerde olduğu gibi sığınmaevlerinde de sorun yaşanması kaçınılmazdır. Ancak içerideki uyumun güvenlik personeli ile sağlanmaya çalışılması hem kadınlara birbirleri için tehlike yarattıkları mesajını vermekte hem de evlerinde olduğu gibi sürekli denetim altında tutulmalarına neden olmaktadır.

Çok sayıda sığınmaevi çalışanı, kadınların güvenlik görevlileri ile dertleştiğini, güvenlik görevlilerinin de kendi yaşam deneyimlerinden hareketle kadınlara zarar verebilecek

tavsiyelerde bulunabildiklerini ifade etmektedir. Kadınlar arasındaki ilişkileri güvenlik görevlileri ya da benzer pozisyonlar yaratmak suretiyle düzenlemek yönündeki yaklaşım son derece sakıncalıdır. Kadın sığınmaevindeki çatışmaları çözmek konusunda tercih edilen yaklaşım, “düzeni sağlamak” için güvenlik görevlisi istihdam etmek değil, kadınlar arasındaki iletişim ve dayanışmayı artırıcı sosyal programlar uygulamak olmalıdır.

“Nüfuzlu” kişilerin sığınmaevinde kalan kadınlara ilişkin bilgi almak istediği ve bu konuda ısrarcı olunabildiği belirtilmiştir. Belediyelere bağlı bazı sığınmaevlerinde, belediye başkanı, yardımcıları ya da belediye yetkilileri tarafından sığınmaevinde kalan kadınlara ilişkin bilgi istendiği, çalışanların bu durumu önlemek konusunda kendilerini çaresiz hissettikleri ifade edilmiştir.

Öldürülme tehdidi altındaki kadınların güvenliği için ne yapılacağına dair yönergelerin de oluşturulmadığı tespit edilmiştir. Bazı çalışanlar kadınların yakınları tarafından tehdit ve takip edildiklerini ve bu gibi durumlarda yetkililerin ilgisiz kalabildiğini belirtmiştir. Bunlara ek olarak; tadilat, yemek vb. nedenlerle sığınmaevine kurum tarafından gönderilen görevlilere gidecekleri yerin sığınmaevi olduğu konusunda bilgi verilmektedir. Bu durum, sığınmaevini tehditlere açık hale getirmektedir.

- **Sığınmaevlerinin görünürlüğündeki problemler**

Kadın sığınmaevlerinin gizliliği ile görünürlüğü birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Sığınmaevinin adresinin güvenlik nedeniyle gizli tutulması gereklidir; ancak bu durum sığınmaevinin toplumda tanınan bir hizmet olmasına engel teşkil etmez. Kurum ve kuruluşlar tarafından diğer çalışmaları hizmet götürdükleri kişilere çeşitli araçlarla duyuruluyorken, sığınmaevlerinin aileleri parçalayan bir mekanizma olarak görülmesiyle de ilişkili olarak bu alandaki çalışmaları genellikle tanıtılmamaktadır.

- **Hazır yemek**

Sığınmaevlerinde kalan kadın ve çocuklar için genellikle kurumların mutfaklarından ya da aşevlerinden yemek gönderilmektedir. Kurumlarda sadece öğlen bir öğün yemek çıktığı için sığınmaevine de bir kez yemek gelmekte, aynı yemek hem öğlen hem akşam yenmektedir. Yemekler kuruluşun görevlileri tarafından getirilmekte, bu kişiler sıklıkla değiştiği için bu durum güvenlik açısından risk oluşturmaktadır. Sığınmaevinde kalan kadınların sayısı değiştiği için kimi zaman yemek yeterli olmayabilmektedir. Ayrıca hamile olan, sağlık sorunları nedeniyle perhiz yapan kişiler, vejetaryenler ve çocukların ihtiyaçları göz ardı edilmektedir. Kurumların yemek şirketleri ile anlaşmazlığa düştüğü dönemlerde sığınmaevine yemek gelmesi konusunda da sıkıntı yaşanabilmektedir. Örneğin bir sığınmaevinde yemek şirketi ile yaşanan anlaşmazlıktan ötürü, yemekler bir süre çalışanların kendi arasında para toplaması ya da evinden getirmesi ile sağlanabilmektedir.

- **İşbölümü**

Yemek, temizlik, bahçe düzenlemesi ve çocuklarla ilgili sorumluluklar kadınlar tarafından yerine getirilmesi gereken işlerdir. Sığınmaevlerinde günlük işleyişin kadınlar tarafından yürütülmesi, kadınların kendilerini bakıma muhtaç kişiler olarak algılamalarının önüne geçer. Ancak bu işlerin paylaşılması konusunda bazı sorunlar yaşanabildiğinden bazı sığınmaevlerinde işbölümüne ilişkin düzenlemelerin çalışanlar tarafından yapıldığı, kadınların bu sürece katılımının sağlanmadığı görülmektedir. Bu tür uygulamalarla hem kadınların gündelik yaşamlarına müdahale edilmekte hem de kadınların kimi zaman adil olmayan muamelelere maruz kalmalarına yol açmaktadır. Kadınların evle ilgili işbölümünü kendilerine bırakmak, birlikte yaşamın gerektirdiği becerileri geliştirmelerine ve çatışma çözme konusunda deneyim kazanmalarına katkı sağlayacaktır.

Kimisi sığınmaevlerinde çalışanların odasını düzenlenmesi, temizliği gibi işlerin sığınmaevinde kalan kadınlar tarafından yapıldığı bilinmektedir. Kadınların görevi olamayacak bu tür uygulamalar çalışanlarla kadınlar arasındaki eşitlik ilişkisini zedelemektedir.

Yaşadığı şiddet nedeniyle ağır psikolojik sorunlar yaşayan kadınlar günlük işleri yürütmek konusunda isteksiz olabilir, örneğin sürekli uyumak isteyebilirler. Bu durumun, kimi çalışanlar ve kadınlar tarafından “uyanıklık” olarak değerlendirilerek ve kadınların bu gerekçe ile sığınmaevinden çıkarılması sığınmaevinde karşılaşılmaması gereken uygulamalar arasındadır.

- **Çocukların bakımı**

Bazı sığınmaevlerinde çocuklarla ilgilenen kişiler istihdam edilmediğinden ve kreş sağlanamadığından, bu çocuklarla ilgilenme görevi çalışmayan kadınların sırtına yüklenmektedir. Kadınlar arası dayanışma açısından bu tür durumlarda kadınların birbirini desteklemesi son derece önemlidir; fakat, bu ancak kadınların isteği doğrultusunda gerçekleşebilir. Kreş sağlanmadığı için kadınların çocuklara bakmak zorunda bırakılması işleyiş açısından önemli bir sorundur.

- **Engellilerin sığınmaevine kabul edilmemesi**

Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde şiddete maruz kalan bedensel ve görme engelliler, sağır ve dilsizler sığınmaevlerine kabul edilmemekte; engelli oldukları için kabul edilmeyen kadınlara başka bir adres gösterilememektedir.

- **Sağlık raporu**

Sığınmaevine kabul koşullarından biri de sağlık raporu ile bulaşıcı bir hastalığın olmadığına belgelenmesidir. Bulaşıcı hastalıkların tespiti, öncelikli olarak bu hastalığa sahip olan kadının sağlığını korumayı amaçlamalıdır. Bulaşıcı hastalıklardan korunmak kadınları sığınmaevine kabul etmeyerek değil, hastalıkların bulaşma yolları hakkında bilgilendirme yapılarak sağlanmalıdır.

- **Sığınmaevinin bağlı bulunduğu birimle ilişkileri**

Bu çalışma kapsamında incelenen sığınmaevlerinde, çalışanlar açısından sorumluluğun ve iş yükünün fazla, yetkinin az olduğu bir işleyiş göze çarpmaktadır. Sığınmaevi çalışanları aldıkları kararlara yetkili birimin vereceği tepkilerinden endişe duyabilmekte, kimi zaman yetkili birimle sorun yaşamamak adına kadınları sınırlayıcı uygulamalarda bulunabilmektedir. Yetkinin esas olarak sorumlu birim elinde toplanması çalışanları inisiyatifsiz kılmakta, daha dışarıda olan ve ihtiyaçların yeterince farkında olmayan yetkililerin gerekenin aksi yönünde uygulamaları dayatmalarına neden olabilmektedir. Başka bir durumda da, yetkili birim sığınmaevi çalışmaları ile ilgilenmemekte, her türlü sorumluluk sığınmaevi çalışanlarına bırakılmakta ve çalışanlar sınırlı yetkileri dahilinde her türlü sorunla tek başına mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

- **Öldürülme tehdidi altındaki kadınları ve “çok çocuklu kadınlar”ı kabul etmek konusundaki çekinceler**

Tehdit altındaki kadınlara yönelik çalışmaların daha fazla emek ve özen gerektirmesi, kimi sığınmaevlerinin bu durumdaki kadınları kabul etmemesi ile sonuçlanabilmektedir. Bir diğer çekinceli grup da “çok çocuklu” kadınlardır. Mevcut sığınmaevlerinin işleyişi çocukları gözetir nitelikte değildir. Bu nedenle sığınmaevleri için çocuksuz kadınlar daha az sorun yaratacak kişiler olarak değerlendirilmektedir.

- **Kayıtlar ve raporlama**

Raporlama son derece hassasiyetle ele alınması gereken bir konudur. Sığınmaevlerinin, bağlı olduğu kuruluşu yürütülen çalışmalara ilişkin düzenli olarak bilgilendirmesi hem sığınmaevlerinin sunduğu hizmeti hem de sığınmaevinin ihtiyaç ve sorunlarını görünür kılmaktadır. Ancak çok sayıda sığınmaevinde düzenli bir raporlama sistemine rastlanmamıştır.

Özel hayat gizliliğinin ihlali raporlama ile ilişkili sorunların başında gelmektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen bir sığınmaevinde çalışanlar tarafından gece ve gündüz kadınlara ilişkin her türlü bilgiyi içeren günlük raporlar hazırlanmaktadır. Bu raporlar elektronik ortamda diğer sığınmaevi çalışanları ve sığınmaevinin bağlı olduğu birim yetkililerine iletilmektedir. Kadınların sığınmaevi içindeki yaşayışlarına dair her türlü bilgiyi içeren bu sorunlu uygulamanın hem çalışanlar hem de sığınmaevinde kalan kadınlar tarafından rahatsızlıkla karşılandığı belirtilmiştir. Raporlarda sadece mevcut durum ve ihtiyaçları içeren bilgilere yer verilmesi, kadınlara ilişkin kişisel ilgilerin paylaşılmaması gereklidir.

- **Çatışma çözme konusunda bilgi eksikliği**

Sığınmaevleri farklı özelliklere sahip, farklı kültürlerden gelen, şiddet deneyimi yaşamış ve birbirini tanımayan kadınların bulunduğu yerler olduklarından sığınmaevlerinde çatışma kaçınılmazdır. Çatışmalar sığınmaevinde kalan kadınlar arasında olabildiği gibi, kadınlar ve çalışanlar arasında ya da çalışanlar arasında yaşanabilmektedir. Yapılan görüşmelerde çalışanların çatışma çözme konusunda sınırlı bilgiye sahip olduğu, bu sorunların çözümü konusunda kendilerini yetersiz ve çaresiz hissettiği görülmüştür. Bu durum, sığınmaevi içindeki çatışmaların baskı ve otorite ile çözülmeye çalışılmasına neden olmakta, sığınmaevleri bir süre sonra şiddetin yeniden üretildiği yerlere dönüşmektedir.

- **İzleme ve denetleme mekanizmalarındaki problemler**

Sınırlı sayıda sığınmaevinde kadınların sorunlarını iletebileceği bir mekanizma vardır. Düzenli ev toplantıları ve yazılı değerlendirme formları bazı sığınmaevlerinde karşılaşılan, ancak yaygın olmayan değerlendirme yöntemleridir. Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünde sığınmaevi bağlı olduğu kuruluşun yetkilileri ile düzenli olarak toplanamamaktadır. Çalışanlar, işleyişe ilişkin görüşlerini bağlı olduğu kuruluşa genellikle telefon görüşmelerinde iletmektedir. Bazı çalışanlar, iletilen sorunların yetkililerce dikkate alınmadığını belirtmiştir. Sığınmaevlerinin denetlenmesi konusunda bir standart yoktur. Denetleyen yetkili, denetleme sıklığı, denetleme yöntemi farklılık göstermektedir. Denetleme kimi zaman habersiz yapılmakta, kadınların odaları kontrol edilebilmektedir.

- **İşleyişte kadın katılımının sınırlı olması**

Sığınmaevi işleyişine ilişkin düzenlemelerin daha çok yetkililerin ve çalışanların önerileri doğrultusunda şekillendiği tespit edilmiştir. Kadınlar kimi durumda işleyişe ilişkin önerilerde bulunsa da bu durum genellikle dikkate alınmamaktadır. Az sayıda sığınmaevi planlama sürecine kadın ve çocukları dahil etmektedir.

- **Kalış süresinin yetersiz olması**

Sığınmaevlerinin, kadınların hayatları boyunca kalabilecekleri yerler olmadığı açıktır; ancak kadının kendini hazır hissetmesi de sığınmaevinden ayrılması için bir ön koşuldur. Sığınmaevi sonrasında kadınları destekleyecek bir sistem oluşturulmadığı, örneğin geçiş evleri olmadığı için sığınmaevindeki sınırlı süre kadınların korkulu rüyası olmaktadır. Bazı sığınmaevleri kadının ihtiyacı doğrultusunda bu süreyi uzatabilse de bu, az sayıda kadın için uygulanmaktadır. Bu durumda kadınlar bir sığınmaevinden çıkıp başka bir

sığınmaevine gitmek ya da evine dönmek zorunda kalmaktadır.

- **Kadınların sığınmaevine bağımlı hale getirilmesi**

İncelenen örneklerde kadınları sığınmaevine bağımlı hale getiren uygulamalarla karşılaşmıştır. Bazı sığınmaevlerinde sosyal güvencesi olmayan kadınların SGK'ya kayıtları yapılmakta ancak ayrılmalarının hemen ardından sistemden kayıtları silinmektedir. Aynı durum kreşler için de geçerlidir. Çalışan kadınlar çocuklarını var ise sığınmaevinin kreşine bırakmakta ancak sığınmaevinden ayrıldığı vakit bu hizmetten yararlanamamaktadır. Sığınmaevinde sağlanan desteğin ayrıldıktan sonra da sürdürülmesi kadınların sığınmaevlerine bağımlı olmadan şiddetle mücadele etmelerini mümkün kılacaktır.

- **Sığınmaevlerinin homojen ve steril yapısı / Uzmanlaşmış sığınmaevlerine duyulan ihtiyaç**

Sığınmaevlerinin genellikle genç, ağır şiddet görmüş, kimseden destek almayan, az çocuklu, sağlık problemi olmayan kadınları kabul etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Sığınmaevleri genellikle sorunlu kadınların mekânı olarak algılandığından, bu sorun yelpazesi ne kadar dar olursa hem kadınlar hem çalışanlar hem de kurumun rahat edeceği düşünülmektedir. Bedensel ve zihinsel engelliler, psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyanlar, transseksüel kadınlar, lezbiyenler, seks işçileri ve alkolikler genellikle sığınmaevlerine kabul edilmemektedir. Şiddete uğramak bakımından ciddi risk altında oldukları düşünüldüğünde bu kadınların nereden destek alabilecekleri sorusunun Türkiye'de mevcut sığınmaevi sistemi içerisinde bir yanıtı yoktur. Bu kadınlar için sığınmaevlerinden yararlanabilme imkânlarının yaratılması ya da uzmanlaşmış sığınmaevleri oluşturulması gerekmektedir.

- **İlkeler**

Sığınmaevlerinin tamamına yakınının kendini kurtarıcı olarak görmemek, kadınların güçlenmesinin temel almak, ayrımcılık yapmamak, kadınlara ihtiyaç duyduğu alanlarda destek sağlamak gibi yazılı olmayan bazı ilkeler çerçevesinde fikren ortaklaştığı görülmektedir; ancak sığınmaevlerinde bu ilkelerle çelişen uygulamalara rastlanabilmektedir.

Türkiye'de incelenen sığınmaevlerinin önemli bir bölümünün temel ilkeler çerçevesinde faaliyet göster(e)miyor olmasının; bu ilkelerin yazılı hale getirilmemesi, ilkeler üzerine tartışılmaması, bazı kişilerin sığınmaevinde isteksiz çalışması, bazı çalışanların konu hakkındaki farkındalık ve duyarlılığının az olması, sığınmaevi yürütülen kuruluşların önemli bir bölümünün sığınmaevini hayır işi olarak değerlendirmesi, katılımcı işleyiş/ yatay örgütlenme hakkında yeterince bilgi sahibi olunmaması, şiddete uğrayan kadınların ötekileştirilmesi, farklılıklara ve yeniliklere açık olmama, fiziki ve mali zorluklar, otorite ve baskı dışında yönetim pratiklerinin sınırlı olması, tükenme, deneyim ve yaklaşım aktarımını mümkün kılacak mekanizmalar oluşturulmaması gibi nedenlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

- **12 yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar için alternatif sığınma olanaklarının yaratılmaması**

Şiddet nedeniyle evden ayrılan kadınların önemli bir bölümü çocuklarını yanına almak ister. Ancak 12 yaşından büyük erkek çocukları sığınmaevlerine kabul edilememektedir. Erkek çocuklar için yaş sınırlaması gerekli bir uygulama olduğundan, bu sorunun çözümü için bağımsız daireler gibi alternatif sığınmaevi imkânlarının yaratılması gereklidir.

- **Planlama eksikliği**

Kadınların içinde olduğu bir planlama süreci, kadının sığınmaevi sonrasındaki yaşamını sürdürmesi için önemli bir yöntemi deneyimlemesi bakımından da önemlidir. Az sayıda kişinin her işi yaptığı bir sistem içerisinde planlamanın mümkün olmadığı, kadın sirkülasyonunun çok hızlı olması nedeniyle de planlama yapılamadığı belirtilmektedir.

- **İşleyiş yönergesi olmaması**

Sığınmaevi işleyişine ilişkin yönergeler, temel standartları belirlemekte ve personelin çalışmalarını kolaylaştırmaktadır. Ancak incelenen sığınmaevlerinin bir işleyiş yönergesi olmadığı görülmüştür. Bu durum, işleyişin kişilere bağlı olarak şekillenmesi sonucunu doğurmaktadır.

- **Nöbet sistemi**

Sığınmaevlerinin tümünde bir gece görevlisi vardır ve genellikle bu görevi hemşire, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ya da güvenlik görevlisi yürütmektedir. Bazı nöbet sistemlerinde çalışanların bir kısmının sadece gece görevi yapması nedeniyle bu kişiler diğer sığınmaevi çalışanları ile deneyim alış-verişinde bulunamamakta, bu durum sistem içinde bir kopukluğa neden olmaktadır. Buna ek olarak gece nöbetinde bulunan kişilerin görevleri net bir biçimde tanımlanmadığından, örneğin güvenlik görevlileri geceleri kadınlara danışmanlık yapar hale gelmektedir.

- **Yabancı uyruklu kadınlar**

Türkiye’de buldukları süre içinde şiddete uğrayan yabancı uyruklu kadınlar sığınmaevlerine kabul edilmemekte, kabul edilseler dahi sığınmaevlerinde tercüman sağlanmadığı için yeterli ölçüde destek alamamaktadır.

- **Kadınların yönlendirildiği kursların niteliği**

Sığınmaevlerinin önemli bir bölümünün kadınları mesleki kurslara yönlendirildiği; ancak bunların çok azının piyasada karşılığı olabilecek beceriler kazandırmaya dönük kurslar olduğu tespit edilmiştir. Hobi kurslarının kadınların kendilerini daha iyi hissetmesine önemli katkıları olduğu bir gerçektir; ancak istihdam sağlanabilecek alanlar tespit edilerek, kadınların buna yönelik eğitim almasına özen gösterilmelidir.

4.2.4 Kurum/Kuruluşlar ve mevcut mekanizma

- **Sığınmaevlerinin sistem içindeki yerinin tanımlanmaması**

Sığınmaevlerinin sağlık, sosyal hizmetler, adalet, eğitim ve güvenlik alanlarını içeren bir sistem içine entegre edilmediği görülmektedir. Az sayıda sığınmaevinde ilgili kurum ve kuruluşlarla protokole dayalı, resmi işbirliği söz konusudur. Kadınlara yönelik çalışmaların niteliği sığınmaevinin bulunduğu ile, ilçeye, kuruluşa hatta sorumlu kişiye bağlı olarak değişmektedir.

- **Şiddet konusunda uzmanlaşmış birimlerin eksikliği**

Sığınmaevinin işbirliği yaptığı kuruluşların şiddete uğrayan kadınlar için ne tür hizmetler sunduğu kadar bunu ne şekilde sunduğu da önemlidir. Sığınmaevinde kalan kadınların tıbbi, hukuki, ekonomik desteğe kolay ulaşılabilmesi, bu hizmetleri ücretsiz, nitelikli ve sürekli alması gereklidir. Çok sayıda sığınmaevi çalışanı, Sığınmaevlerinin irtibatla olduğu kurum ve kuruluşlarda uzmanlaşmış birim ve personel bulunmadığı için kadınlar buralardaki işlemlerinde sıkıntılar yaşadığını belirtmektedir.

- **Sığınmaevi öncesi ve sonrası hizmetlerin yeterince önemsenmemesi**

Çalışmanın yürütüldüğü illerde sadece bir istasyon tipi sığınmaevi bulunmakta, sığınmaevi sonrası kullanılabilir geçiş evi bulunmamaktadır.

- **STÖ'lerin mekanizmanın dışına itilmiş olması ve kadın örgütlerinin deneyimlerinden istifade edilmemesi**

İncelenen ülke örneklerinde sığınmaevlerinin finansmanı devlet tarafından karşılanmak suretiyle sığınmaevlerinin konuyla ilgili çalışmalar yapan kadın örgütleri tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Bunun temel nedeni kadın örgütlerinin bu konuda uzmanlaşmış olması, özellikle kadın danışma merkezi deneyimleri nedeniyle ihtiyaçların doğrudan tespit edilebilmesi ve çalışmalarını kadın odaklı yaklaşımla sürdürmesidir. Çalışmanın yürütüldüğü illerde kadına yönelik şiddet alanında çalışan ve danışma merkezi bulunan çok sayıda kadın örgütü bulunmasına karşın, bu illerde açılan sığınmaevlerinin alanda çalışan kadın örgütlerinin desteğini almadığı tespit edilmiştir.

- **Çatı kuruluşların eksikliği**

Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere çok sayıda ülkede örneğine rastlanan çatı kuruluşlar, sığınmaevlerinin sayısının artması, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılması, sığınmaevlerinin hizmet standartlarının oluşturulması ve izlenmesi, ilgili resmi kurumlara sorun ve ihtiyaçların iletilmesi, kuruluşlar ve çalışmaların eşgüdümünün sağlanması, kamuoyunda kadına yönelik şiddete ilişkin duyarlılık yaratılması, ilgili kurum ve kuruluş çalışanlarının eğitimi gibi konularda aktif rol oynayan mekanizmalardır. Türkiye'de danışma merkezi olan ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi alanında çalışan çok sayıda kuruluş olmasına karşın böyle bir mekanizma bulunmamaktadır.

- **Kurumların üst düzeyde temsil edildiği yapılara duyulan ihtiyaç**

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için hem yerel hem de ulusal düzeyde koordinasyona ihtiyaç vardır. Bu amaçla oluşturulmuş yerel yapılar mevcutsa da sürekli ve etkin bir biçimde faaliyet göstermemektedir. İlgili tüm kurumların üst düzeyde temsil edildiği kadına yönelik şiddetle mücadele ve özel olarak kadın sığınmaevleri konusunda strateji belirleyecek bir mekanizma bulunmamaktadır. Örneğin Dışişleri Bakanlığı başkanlığında üç ayda bir düzenli olarak toplanan İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Görev Gücü'ne benzer bir yapının kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmalarının koordinasyonu için oluşturulması elzemdir.

- **Sığınmaevlerine ilişkin kamuoyu oluşturma faaliyetlerinin yetersizliği**

Kadın sığınmaevlerinin misyonu ve sığınmaevlerinin gerekliliği konularında toplumda zihinsel dönüşüm yaratacak yeterli düzeyde savunuculuk faaliyetleri yürütülmemektedir. Özellikle kurumların, sığınmaevi açmak ve sürdürmek kadar, sığınmaevlerinin toplumda sahiplenilen bir hizmet olması için de çaba harcaması gereklidir.

- **Kamu görevlilerinin gizlilik kuralını ihlal etmesi**

Bazı kamu görevlilerinin sığınmaevinde kalan kadınlara ilişkin bilgileri kadınların yakınlarına aktarmaları kadınların güvenliği ve sığınmaevinin gizliliği bakımından ciddi sıkıntılar yaratmaktadır. Bu nedenle, ilgili kamu kurumlarının çalışanlarını bu konuda bilgilendirmeleri son derece önemlidir.

- **Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının yetersizliği**

Farklı alanlarda desteğe ihtiyaç duyan zihinsel engelli, psikiyatrik bakıma ihtiyaç duyan, evsiz kadınlara yönelik yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının bulunmaması ya da sayısının yetersiz olması nedeniyle sığınmaevleri bu kadınlar için gidilebilecek tek adres olmaktadır. Bu kuruluşların sayısının artması, sığınmaevlerinin esas amaçlarına uygun biçimde işlemlerini sağlayacaktır.

- **Belediye yönetiminin değişmesi**

Belediye yönetiminin değişmesi çoğu zaman sığınmaevi işleyişini doğrudan etkilemektedir. Deneyimli kadın örgütleri ile sürekliliği garanti altına alınmış işbirliği, asgari standartları içeren uygulama yönergeleri sığınmaevi işleyişinin bu tür değişikliklerden daha az etkilenmesi bakımından son derece önemlidir.

5.Bölüm

SONUÇ

SONUÇ

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin vazgeçilmez unsuru olan kadın sığınmaevlerinin güçlendirilmesi tek başına sığınmaevlerine odaklanmakla sağlanamaz. Sığınmaevlerinin istenen ölçüde işlerlik kazanması etkin bir kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizması içinde mümkün olabilecektir. Bu mekanizmanın temel gerekliliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

Bütçe: Sığınmaevleri, kadın danışma merkezleri ve tamamlayıcı diğer mekanizmalar için merkezi bütçeden pay ayrılmalıdır.

Koordinasyon; Sığınmaevleri ve danışma merkezlerinin de içinde yer aldığı, yerel ayakları olan ulusal bir koordinasyon kurulu oluşturulmalıdır. Kurulun karar alabilir ve uygulayabilir yapıda olması için ilgili kurumların üst düzeyde temsil edilmesi ve bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin kurulun ana unsuru olması sağlanmalıdır.

Mekanizmanın ana unsurları; Mevcut sığınmaevlerine ek olarak; farklı ihtiyaç gruplarına yönelik uzmanlaşmış sığınmaevlerinin kurulmasına, etkin bir şiddet hattına, her ilçede en az bir kadın danışma merkezine, istasyon tipi evlere ve acil durumlarda kullanılacak yüksek güvenli mekânlara, sığınmaevinden ayrılan kadınların birkaç yıl kalabileceği düşük ücretli konutlara, farklı gruplara hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşlarına ihtiyaç vardır.

Uzmanlaşmış birimler; Şiddete uğrayan kadınlara hizmet sunmakla yükümlü adli kurumlar; güvenlik, sağlık ve sosyal hizmet kuruluşlarında kadına yönelik şiddeti önleme birimleri oluşturulması, bu birimler için çalışma yönergeleri hazırlanması, sığınmaevlerinin bu uzmanlaşmış birimlerle işbirliği yapması sağlanmalıdır.

Asgari standartlar, yönetmelik, yönerge ve genelgeler; Sadece kadın sığınmaevleri için değil, şiddete uğrayan kadınlar için hizmet sunmakla yükümlü tüm kurum ve kuruluşlar için asgari hizmet standartları belirlenmeli, bu çerçevede yönetmelikler ve detaylı yönergeler hazırlanmalıdır. Sığınmaevlerinde karşılaşılan güçlüklerin aşılması için her kurum bu konu özelinde sorun ve ihtiyaç analizi yapmalı, tespit edilen sorunların çözümüne ilişkin genelgeler yayınlamalıdır.

Kamuoyu bilgilendirme, savunuculuk; Başta sığınmaevi açan kuruluşlar olmak üzere, ilgili tüm kurumlar tarafından sığınmaevlerini sahiplenen bir mekanizma olmalı; tüm kurumlar, sığınmaevlerine ilişkin toplumda var olan yaygın, yanlış inanışların giderilmesi için sorumluluk üstlenmelidir. Medyanın konuya ilgisi çekilmeli, topluma doğru mesajlar verilmesine katkıda bulunulmalıdır.

Değerlendirme ve raporlama; Sığınmaevleri, danışma merkezleri ve bunların ilişkide olduğu mekanizmaların çalışmalarının ne şekilde yürütüldüğünün kadın örgütlerinin katkıları ile incelenmesi ve periyodik olarak raporlanması sağlanmalıdır. Kısa ve uzun vadeli hedefler ve stratejiler bu değerlendirmeler ışığında şekillenmelidir.

Eğitimler; Sığınmaevi açan ve açmakla yükümlü olan kurum ve kuruluşların yetkilileri, sığınmaevi çalışanları ve çalışmaya başlayacak olan kişiler, kanaat önderleri ve sığınmaevlerinin ilişkide olduğu tüm kamu kurumlarının çalışanları kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda eğitilmeli, bilgileri düzenli aralıklarla tazelenmelidir.

Fiziki koşulların iyileştirilmesi; Türkiye’de faaliyet gösteren kadın danışma merkezleri ve sığınmaevlerinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi, bu şekilde sığınmaevleri ve danışma merkezlerinin, kadın ve çocukları gerçek anlamda güçlendirecek yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bunun için ilgili kurumlar harekete geçmeli, özel sektörün desteğinin alınması için girişimlerde bulunulmalıdır.

Deneyim ve bilgi paylaşımı platformları; Mevcut sığınmaevleri ve kadın danışma merkezlerini bir araya getiren, deneyim ve bilgi paylaşımına imkân tanıyan yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde platformlar oluşturulmalıdır. Mevcut platformlar aktif hale getirilmelidir. Edinilen bilgi ve deneyimler yazılı hale getirilmeli, tüm kuruluşların kullanımına sunulmalıdır. Deneyim ve bilgi aktarımını sağlayacak; ihtiyaç, sorun ve çözüme ilişkin tespitleri ortaya koymaya olanak tanıyacak bu tür platformların organizasyonu ve giderlerinin karşılanmasında yerel yönetimler sorumluluk almalıdır.

Kadın örgütlerinin çalışmalarının desteklenmesi; Kadına yönelik şiddetle mücadele, sığınmaevleri ve kadın danışma merkezleri konularında önemli bir birikimine sahip olan kadın örgütlerinin, pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de bu alandaki çalışmaların ana unsuru olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Türkiye’de bugün çok sayıda kadın örgütünün gönüllü destek ile ayakta kalmaya çalıştığı görülmektedir. Bu kuruluşların çalışmalarının merkezi ve yerel yönetim bütçelerinden finanse edilmesi, yürütülen her türlü çalışmada görüş ve katkılarının alınması gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
Birlik Mahallesi 2.Cadde No:11
06610 Çankaya ANKARA
Tel : 0312 454 11 85
Faks : 0312 496 14 85
www.unfpa.org.tr

İçişleri Bakanlığı
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
06444 Bakanlıklar ANKARA
Santral : 312.425 72 14 / 3090
Tel : 312.419 30 91
Faks : 312.419 35 28
www.mahalli-idareler.gov.tr

www.siginmaevleri.net